

ΖΑΚΥΝΟΙΟΣ

ΠΑΡΟΔΙΑΝΘΩΝ

ΤΟΣ Γ'.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1878.

ΦΥΛ. ΑΡ' 4

ΒΙΚΤΩΡ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Β' (*).

Βεβαίως κατὰ τὸν παρακμάζοντα καὶ πλήρη ὕλης τοῦτον αἰῶνα τὸ πᾶν παρέρχεται, τὸ πᾶν ἀνεπιστρέπτει ἐξαφνίζεται. Ἡ μορφή τοῦ σύμπαντος κόσμου ὁσημέραι ἀλλοιοῦται, οἱ δὲ δράσται τῶν μεγάλων ἐκείνων πολιτικῶν κατορθωμάτων καθ' ἑκάστην ἀπέργονται ἰς τὰς οὐρανίους μονάς. Ἡ αἰφνίδιος ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου ἐξαφάνισις τοῦ δημοφιλούς ἐκείνου ἡγεμόνος, ὅστις ἐξεμέτρησε πρὸ ὀλίγου τὸ ζῆν ἐν Ῥώμῃ, δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ πιστὴ καὶ ἐναργής εἰκὼν, μεθ' ἧς τὸ πᾶν ἀναγεοῦται καὶ ἀνακαινίζεται. Ὁ πρῶτος τῆς Ἰταλίας βασιλεὺς, ὁ Βίκτωρ Εμμανουήλ Β' αἰρνιδίως μετέττη ἀρ' ἡλῶν, καίπερ μὴ καταβλήθῃς εἰσέτι ὑπὸ τοῦ θύρου τῆς ἡλικίας· διήνευ τὸ πεντηκοστὸν ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ καὶ ἐρε-

(*) Μισαγγεζόντες ἐκ τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν δύο κόσμων» τῆς 13 Ἰανουαρίου 1878 τὴν ἀνωτέρω ἐμβρεβεστάτην καὶ πολλοῦ λόγου ἀξίαν βιογραφίαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας Βίκτωρος Εμμανουήλ Β' ἐν ἣ παρυσιαῶς καταδεικνύεται ἡ πολιτικὴ παρίνοια τοῦ βασιλέως τούτου, ὅστις πρῶτος νὰ ἐπιτύχη καὶ ν' ἀνακτήσῃ ἐντελῆ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ἔθνους του, ἀπὸ πρῶτου ἐφροντίσας νὰ παρασκευάσῃ καὶ ρυθμίσῃ τὸ τότε μικρὸν καὶ ἀσχημὸν τῆς Ἰταλίας βασιλείον μετὰ τοσαύτης φρονήσεως καὶ δεξιότητος, ὥστε κατὰ τὴν ἐπιστάσιν τῶν πραγμάτων τελειὰ λύσιν ἢ φωνὴν αὐτοῦ, εἰ καὶ μικρὸν, ἀκούσῃ μετὰ σεβασμοῦ ὑπὸ τῶν μετ' αὐτῶν καὶ ἰσχυρῶν, νομιζομένων ὅτι ἐκκληροῦμεν φέρων ἀγάπης καὶ φιλίας πρὸς τὴν ἀδελφὴν καὶ

φρὸν ὑπερηφάνως τὸ ἔθνος βασιλείου μετὰ πόνων καὶ μόχθων ἀποκτηθέντος. Ἀλλὰ, προσβληθείς ὑπὸ βροτολοιγοῦ καὶ ἀνιάτου νόσου, προῶρος καὶ οὗτος ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος ἐν διαστήματι ὀλίγων ἡμερῶν, ὀλίγων ὥρων. Ἀπῆλθε τοῦ κόσμου τούτου, ὅπως ἀπῆλθε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὁ Καβούρ, ὁ μέγας πο-

δοιοπαθὴ Ἰταλῖν, ἧς τὴν ἀνεξαρτησίαν οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἐπιτίθῃ γῆς ὅσον τὸ ἑλληνικὸν προθυμότερον ἐχειροκρήσει· διότι αἰετοῦ ἀποθήσαμεν καὶ πηθεύμεν τὴν ἐλευθερίαν οὐ μόνον δι' ἡμᾶς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἄλλους, ὁσῶνς μάλιστα οὗτοι δι' εὐγενῶν ἀγῶνων καὶ θυσιῶν, καθίστανται, ὡς εἰ Ἰταλοὶ, ἀξιοὶ αὐτῆς. Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, τετραλιπαρῆθὲν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ὑπὸ τῶν δεινῶν μακρᾶς καὶ ἀνηλεοῦς δουλείας, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἔθνος καὶ αἰσθάνεται τὰ παθήματα τῶν τῶν οὐρμένων. Τ. 1848 ἔτος ὅτε εἰ γενναῖοι τῶν Ἰταλῶν ἄγῶνες κατεβλήθησαν ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν τυραννῶν, πλείστοι δὲ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀγωνιστῶν ἠγαχόθησαν νὰ ζητήσωσιν ἀσυλὸν εἰς ξένας χώρας, φιλοτίμως πάντοτε ἑλληνικῶς ὑπεδέχθησαν τοὺς πρόσφυγας καὶ ἐξέτισαν καὶ περιέθαψαν καὶ ἐσπάρησαν αὐτοὺς. Τοῦ Γαριβάλδου τὸ ὄνομα κατέστη τότε παρ' ἡμῶν δημοτικὸν ὡς τὸ τοῦ Κροισίνσκι καὶ Κολοκοτρώνη καὶ τὸ τραγοῦδι αὐτοῦ τερετιζόμενον καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ψαλλίζοντων παθῶν περιήχησε τὰς πλατείας καὶ τὰς ῥύμας τῶν ἡμετέρων πόλεων, ὡς ὁ «ἄρμος» τοῦ Σολωμοῦ καὶ τὸ «τραγοῦδι» τοῦ Ἀνδρούτσου. Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ἰταλία εὐλόγως δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀδελφαί, ἅτε ὁμοίους ἀγῶνας καταβαλοῦσαι ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐλευθερίας, ἐπὶ μακρῶν χρόνων πολεμήσωσι ἀμφοτέραι καὶ κατατροποῦσονται ἐχθρῶν μεγάλων καὶ φοβερῶν. Ἄν δὲ ἡ Ἰταλία ἠτύχῃ νὰ περισφιγῆ εἰς τὰς ἀγκυλὰς αὐτῆς· πάντα τὰ ὑπὸ ξένης κυριαρχίας σιεάζοντα τέκνα τῆς, ἢ δὲ Ἑλλάς μέγας μόνον αὐτῶν νὰ ἴδῃ ἐλεύθερα καὶ εὐτυχῆ, τοῦτο ἀπ' ὁσίων εἰς διάφορα περ στατικὰ, αἰτιῶνα, καίτοι γνωστὰ, οὐκ ἔστιν παρασιωπούμεν ἐνταῦθα, μηδὲως ἐπιθυμούμεντες γὰρ ἐξελευθῶμεν τῶν ἡμετέρων ὀρίων. Σ τ Δ.

λιτικός αὐτοῦ σύμβουλος, ὅπως ἀπῆλθε πρό τιος κειροῦ δ πιστὸς Αλφόνσος Δελαμάρμορας, ὁ ἐν ταῖς μάχαις σίτροφος αὐτοῦ, ὅπως ἀπῆλθον ἤδη πολλοὶ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ στάδιον τῆς τε πολεμικῆς καὶ πολιτικῆς τέχνης· ἀλλὰ, μεθ' ὅλων ἐκείνων, οἵτινες συνεμερίσθησαν τὰς δοκιμασίας του, οἵτινες ὑπεῖραν ὑπουργοὶ, τοποτηρηταί, στρατηγοὶ καὶ φίλοι του, ἔσχε τὴν εὐτυχίαν νὰ καταλείψῃ τοῖς μεταγενεστέροις ἐν ἔργον τέλειον, πεπερατωμένον. Ὁ Βικτωρ Ἐμμανουὴλ ἀποθνήσκει ἐν εἰρήνῃ φέρων τὸ στέμμα, ὅπερ ἐνδόξως ἀπέκτησε καὶ τὸ ὅποτον ἀνευθροιάτως καὶ ἀτυράχως δύναται νὰ παραδώσῃ ἐν τοῖς κόλποις τοῦ ἔθνους ἐκείνου, ὅπερ αὐτὸς οὐτος ἀπῆλευθέρωσεν, ἐδόξασεν, ἐμεγάλυνε· πρὸς δόξαν δὲ καὶ τιμὴν τοῦ μεγάλου τούτου βασιλέως, ὁ θάνατος αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐθνικὸν δυστύχημα διὰ μόνον τὴν Ἰταλία, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Γαλλίαν καὶ δι' ὅλον τὸν κόσμον· πολλῶν δὲ μάλλον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, καθ' ἣν τσαυτὰ δυσεξήγηστα, μυστηριώδη καὶ σκοτεινὰ ζητήματα ἀιχφύονται καὶ υποκινουῦνται, καθ' ἣν πάντων τὰ βλέμματα ὡσεὶ διὰ μαγείας ἐκπληκτικὰ, περιέρχονται στρέφονται πρὸς τὸ αἰματηρὴν τῆς Ἀνατολῆς δράμα, ὅπερ ὄλονεν διαδραματίζει.

Ὅπως οἱ βασιλεῖς οὕτω καὶ οἱ λαοὶ ἔχουσι καὶ αὐτοὶ τὴν τύχην των· Ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 1820 ὁ Βικτωρ Ἐμμανουὴλ ἐγεννάτο οὐδείς ἤθελε δυνήθῃ ποτε νὰ προμαρτυρῆσθαι τὸ τέκνον ἐκεῖνο ἐπέπρωτο νὰ ἀνυψώσῃ τὸν οἶκον τῆς Σαβοῦας, ν' ἀναπλάσῃ ἐν ἔθνος ἐξ 25 ἐκκομμυριῶν ἀνθρώπων καὶ ν' ἀποθάνῃ εἰς Κουϊρινά (Quirinal) ὡς μέγας ἡγεμὼν, παρὰ τῆς οἰκουμένης ὅλης ἀναγνωρισθεὶς καὶ παρ' αὐτῆς ἐτι τῆς Αὐστρίας· Καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει τὸ δυσπληρωθὸς κενὸν τῆς ἀφ' ἡμῶν προῶως μεταστάσης ἐκείνης ὑπάρξεως, τοῦτο εὐ ὄγως ἀποδί-

δει τὸν χαρακτῆρα εὐρωπαϊκοῦ δυστυχίματος ἐπὶ τῶ θανάτῳ βασιλέως, ὅστις ἐξῆσεν ὅπως φέρῃ εἰς πέρας τὴν μεγάλην ἐκείνην ἐπανάστασιν, ὅπως καταστήσῃ ἐκντὸν τὴν ζῶσαν καὶ σώφρονα προσωποποίησιν νέας ἀναγεννηθείσας δυνάμεις, καλουμένης ἐκτοτε ὅπως παρκάθηται εἰς πᾶσαν πολιτικὴν συνδιάσκεψιν.

Ὁ διάδοχος οὗτος τοῦ ἀνδρείου οἴκου τῆς Σαβοῦας ἀνετάρχη αὐστηρῶς, στρατιωτικῶς, ὅπως ὅλοι οἱ πρίγκηπες τοῦ οἴκου τούτου. Ἠξήθη παρὰ τῶ πατρὶ αὐτοῦ Κρόλω Ἀλβέρτω καὶ παρὰ τῶ ἀδελφῷ αὐτοῦ, τῶ δουκί τῆς Γενούης, τῶ γενναίῳ ἐκείνῳ ἡρώϊ, ὅστις πρὸ εἰκοσιν ἐτῶν ἀπέθανε, νέος ἐτι ὢν, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ θυγάτηρ εἶνε ἡ νῦν χαριτόδωτος βασίλισσα τῆς Ἰταλίας. Ὁ τέως βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, ἐν ἡλικίᾳ εἰκοσι καὶ δύο ἐτῶν, κατὰ τὸ ἔτος 1842, ἐνυμφεύθη πριγκήπισσάν τινα τῆς Αὐστρίας, θυγατέρα τοῦ ἀρχιδουκῆς Ρενιέρ. Ὁ Βικτωρ Ἐμμανουὴλ ἐξῆ ἀληθῶς ἀφανῆς καὶ δὲν ἐξῆλθε τῆς ἀφανείας του ταύτης εἰ μὴ ὅπως καὶ οὕτως, κατὰ τὸ ἐνὸν, συνδράμη τοῦ γενναίου ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνας τοῦ 1848, οἵτινες ὅμως κατεβλήθησαν ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν πυροβόλων. Ὁ Στρατιώτης, ἡρῆατο τοῦ σταδίου του, διαρκούντος τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πρώτου ἐκείνου πολέμου, ἐνθα ἀνδρείως ἐπολέμησεν εἰς Γοίτον (Goito), ὡς πολιτικῶς δὲ τὴν 23 Μαρτίου 1849, τὸ ἔσπερας τῆς Νυβάρας, ἀποδεχθεὶς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τὸ στέμμα παρὰ τῶν χειρῶν τοῦ πατρὸς του, ὅστις, ἀφοῦ εἰς μάτην ἐξῆλθε τὸν θάνατον, δὲν εὗρεν ἢ τις πικρίας τοῦ ἐξουτελισμοῦ καὶ τῆς μυριονέκρου ἤττας τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ. Ἦτο τὸ πρῶτον σκοτεινὸν καὶ ἀπεγνωσμένον διάδημα τῆς Ἰταλίας, ἧτις, μετὰ ἐνός ἔτους σπαραγμῶν, ἀφέθη, εἴπερ ποτὲ ἄλλοτε, εἰς ἀπολύτους καὶ θεαίαις ἀντιστάσεις καὶ εἰς ξένην κυ-

ριαρχίαν. Τὸ Πεδεμόντιον ἔμενον ὑπὸ τὴν διαίρειν τῆς νικηφόρου Αὐστρίας, εἰς δὲ τὸ Ταυρίον τὰ λείψανα τῶν ἀπομεινάντων στρατευμάτων γενναίως ἐμάχοντο, καίτοι ἐκ τῶν προτέρων ἐγνώριζον τὴν ἤτταν αὐτῶν. Ἡ ἐπανάστασις ἐξεργάγη ἐν Γενούῃ, καὶ, πρὸς ἐπιμετρον πάνταν, ὁ νέος βασιλεὺς, μόλις διωσθεὶς ἐξ αἰματηρῆς μάχης, ἠσθάνθη ἑαυτὸν καταληθθέντα ὑπὸ νόσου, κατὰ τὴν ὁμοίαν ἐκείνη, ἧτις ἀνῆρπασεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κόσμου. Φιλικὴ τις ἐπιστολή, ἣν ἀξισέβαστος τις ἀνὴρ, ὑπασπιστὴς τοῦ ἡγεμόνος, ὁ στρατηγὸς Δαβορμίδας, ἐγραψε τότε πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ Λαμάρμοραν, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ κ Κιλάλα, ἐσχάτως ἐδημοσίευσεν, οὐ πολὺ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Βικτωροῦ Ἐμμανουὴλ, διὰ ζωηροτάτων χρωμάτων ἀπεικονίζει τὴν λύπην ἐπὶ τῇ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς βασιλείας του ἀσθενείᾳ ἐκείνῃ. «Μετὰ ψυχικοῦ ἀλγους ὀφείλω νὰ σὰς εἶπω ὅτι οὐ μόνον ἡ ἀσθένεια τοῦ βασιλέως δὲν πρέχει ἡμῖν ἐλπίδας περὶ τῆς αἰσίας τῶν πραγμάτων λύσεως, ἐγραψε τότε ὁ στρατηγὸς Δαβορμίδας, ἀλλὰ τοῦναντίον αὐτῇ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν λαμβάνει χαρακτῆρα σοβαρὸν, δυνάμενον νὰ διεγείρῃ τοὺς φόβους ἡμῶν περὶ τῆς ζωῆς τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος... Ἡ λύπη ἴσως παριστᾷ εἰς τοὺς δευθεταίους ἡμῶν τὸν κίνδυνον δεινότερον τοῦ πραγματικοῦ, ἀλλ' οὐχ ἤττον ὁ κίνδυνος ὑπάρχει. Σκέφθητι λοιπὸν, προσφιλέστατέ μοι φίλε, τὰς συνεπείας τοιούτου θανάτου!... Δὲν λυποῦμαι τόσον τὸν βασιλέα ὅσον τὴν χώραν, διότι, ἀποθνήσκων, θὰ ἔπαυε πλέον τοῦ πάσχειν καὶ δὲν θὰ ἐβλεπε τὸ μέλλον, ὅπερ τὰ παθήματα τῶν στρατευμάτων θὰ καταστήσῃ λίαν πικρὸν, εἰδεχθὲς, ἀποτρόπαιον. Δὲν δύνασαι νὰ φαντασθῆς πόσον ὀταλαίπωρος βασιλεὺς πᾶσχει, ἄτε ἀναιδῶς ἐξυθριζόμενος καθ' ἐκάστην διὰ τῶν ἐφημερίδων... Ἐγνώριζον τὸν ἄνδρα καὶ τὸν ἐξαι-

ρετον αὐτοῦ χαρακτῆρα καὶ οὐδέποτε ἐνόμισα αὐτὸν τοσοῦτον καλοκάγαθον, ὅσον τυγχάνει πραγματικῶς τοιοῦτος. Εἶδον αὐτὸν στεναζόντα ὑπὸ τὸ βάρος τῶν συκοφαντιῶν, καὶ οὐδέποτε ἤκουσα νὰ διαφύγῃ τοῦ ἔρκους τῶν ἐδόντων του ἀπειλῆ τις, ἢ πῶτος ἐκδικήσεως ἢ λέξις τις μίσους ὑπερφαίνουσα. Καί, τὸ ἐπανολομβάνω, εἶνε ἐξαιρετος ἀνὴρ, καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ θὰ ἦτο ἀνεπανόρθωτος ζημία. Δὲν ἀμφιβάλω ποσῶς ἔτι, ἀφοῦ ἀποσκορακισθᾶσιν αἱ πραγματικαὶ ταύραχαί, τὸ ἔθνος θὰ ἐκτιμήσῃ καὶ θὰ ἀγαπήσῃ αὐτὸν· ἀλλ' ἔως ὅτου νὰ φθάσῃ ἄχρι τοῦ σημείου τούτου, πόσα μελλεὶ νὰ ὑποφέρῃ!...» Τοῦτο ἦτο ἀπόδειξις τῆς πιστῆς ἀφοσίωσεως, πρὶν τῆς βασιλείας του, ἐν στιγμῇ μάλιστα, καθ' ἣν ὁ ἡγεμὼν οὗτος, καθεσθεὶς ἐπὶ τοῦ θρόνου ὑπὸ μιᾶς καταστροφῆς, ἀγνώστου ἔτι παρὰ τῶ λαῶ, μικροῦ ἐδέησε νὰ ἀποθάνῃ πρὶν ἢ ἐπιτελῆσῃ πᾶν ὅ,τι ἡ εἰμαρμένη τῷ εἶχε προορίσει.

Ἄν λοιπὸν ὁ ἀξιοτίμος Δαβορμίδας, ὅστις μετὰ ταῦτα πολλὰς ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς, ἐν καιρῶς μάλιστα χαλεποῖς, ὀμίλει μετὰ τσαυτῆς συγχινήσεως περὶ τε τοῦ βασιλέως καὶ τῆς πατρίδος του, εὐλόως δύναμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι πᾶσα ἐλπὶς περὶ πάντων εἶχε τότε ἐκλείψει, καὶ περὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ βασιλέως. Καὶ ὅτε ὁ ἐχθρὸς εἶχε στρατοπεδεύσει ἐπὶ τοῦ ἰταλικῶ ἐδάφους, ὁ δὲ στρατὸς, μετ' ἀλλεπαλλήλους ἤττας, εἶχεν ἐλαττωθῆ καὶ παρεκκλίνει κατὰ τι τῆς ἠθικῆς, ὅτε τα πάθη τὰ ἐσωτερικὰ εἶχον ἐγείρει θρασὺ τὸ μέτωπον, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκινδύνευε ν' ἀποθάνῃ, δύναται τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ Ἰταλία εὕρισκετο τότε εἰς τὰς παρραμονὰς μεγάλης, τρομερῆς κρίσεως, ἧτις κατὰ πολὺ ἴσως ἤθελεν ἀλλοιωθεῖ τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας. Καὶ ὅμως ἡ κρίσιμος, ἡ ἀπελπιστικὴ αὕτη κατάστασις ἀνέδειξε τὸ μέλλον τῆς Ἰταλίας. Αἱ νεφέλαι εἶχον ἤδη δια-

σκαδισθῆ· αἱ ἤτται ἐπληροθῆσαν καὶ μετεβλήθησαν εἰς νίκας. Τὸ Πεδεμόντιον δὲν ἀνέκτησε μόνον δι' αὐτὸ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ, ἀλλ' ἀνέκτησε καὶ τὴν τῆς Ἰταλίας. Εἰς δὲ τὰ ἔκτακτα ταῦτα συμβεβηκότα δύο τινὰ πρὸ πάντων συνετέλεσαν· καθ' ἣν στιγμὴν τὸ Πεδεμόντιον ἠναγκάσθη νὰ κλίνη τὸν ἀσκέα πρὸ τοῦ νικητοῦ καὶ νὰ πληρώσῃ τὰς ὑπ' αὐτοῦ αἰτηθείσας πολεμικὰς ἀποζημιώσεις, μίαν μόνον ὠφέλειαν προσεκίαστο, ἥτις ἀληθῶς κατὰ πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐπανακτῆσθαι τὸ πᾶν· εἶχε δηλονότι διατηρήσει εἰσέτι τοὺς ἐλευθέρους θεσμούς, τὸ κοινοβούλιον, τὴν συνταγματικὴν διοίκησιν, καὶ συγχρόνως εἶχεν ἀνθρώπους πατριωτικῶς φρονούσας καὶ ἔχοντας ἰσχύειν νὰ θυσιάσωσιν εἰς τὸν θάνατον τῆς πατρίδος ὅλην τὴν πείραν αὐτῶν, καίτοι δυσσοίμων, νὰ ὑποστώσιν πᾶσαν ἐβελουσίαν καὶ νὰ μὴ βασισθῶσι ποτε εἰς ἐσφαλμένους ὑπολογισμούς. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος τοῦ συμβουλίου πρόεδρος, ὁ Ἀζέλιος, ἔλεγε ταπεινῆ τῆ φωνῇ· «Ὁ ἐπανακτισθέντες ἡμεῖς ὁ δὲ μετ' ὀλίγον ὑπουργὸς τοῦ πολέμου, Λαμάρμορας, ἔγραψε πρὸς τινὰ φίλους αὐτοῦ· «Νομίζω ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ νὰ ἐκταθῶμεν σήμερον ἐγκρίεται εἰς τὸ νὰ ἐργαζώμεθα διὰ τὸ μέλλον». Ὁ δὲ μέγας Καβούρ, ὅστις ἔμελλε νὰ καταπλήξῃ σύμπασαν τὴν οἰκουμένην, ἐπανελάμβανε πύλλαις εἰσερχόμενος εἰς τὸ ὑπουργεῖον· «Ὁ ἀπράξωμεν κατὰ τι».

Ἡ ἰδέα τοῦ νὰ τεθῶσιν ὅλοι ἐπὶ τὸ ἔργον ἐπλήρου θάρρους καὶ χαρᾶς πᾶσαι τὰς γενναίας καὶ μεγαλοφυεῖς ἐκείνας διανοίας· ἀλλ' ὅπως φανώμεν δίκαιοι καὶ ἀληθεῖς, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι οὐδὲν ἀπολύτως ἠθέλην εὐδοκῆσαι, ἂν ὁ εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ταυρίνου διακείμενος νέος βασιλεὺς δὲν ἀνελάμβανε καὶ αὐτὸς τὴν ἰδέαν καὶ δὲν ἠνύσει προσηκόντως τὸ κρίσιμον τῶν περιστάσεων, ὅπως, τολμῶν καὶ συμπράττων, τοποθετήσῃ τὸ

ἀναγεννώμενον βασίλειόν του ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς σημαίας ἐκείνης, ἐφ' ἧς, μεταξὺ τῶν Ἰταλικῶν χωμάτων, ἐμελλον νὰ ἐπιλάμψωσι τὰ πάρασημα καὶ ἡ ἀσπίς τοῦ οἴκου τῆς Σαβοΐας. Ὁ Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ ἀνέδειξεν αὐτὸν, ἄνευ ἀμφιβολίας οὐδεμιᾶς, ἐθνικὸν καὶ ἐλευθέριον βασιλέα, ἀποδεχόμενος πᾶσαν συνθήκην ἢ τροποποιεῖσιν τῆς νέας διοικήσεως καὶ ὅλας τὰς συνεπείας τῆς πολιτικῆς ἐκείνης, ἥτις ἀναμφισβήτητος ἔπρεπε νὰ καταστήσῃ δυσχερῆ τὴν θέσιν τοῦ Πεδεμότιου. Ὁ νέος βασιλεὺς κατώρθωσε, τῇ βοήθειᾳ καὶ ἀρωγῇ τοῦ ἐπιφιλοπατρία καὶ πολιτικῆ περινοῖα θαυμασθέντος Καβούρ, νὰ ἐπιχειρήσῃ γενικὴν τινὰ ἐσωτερικὴν μεταρρύθμισιν καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τῶν συνθηκῶν ἐκείνων, αἵτινες κατέστησαν μέγα τὸ ἔλλοτε μικρὸν τῆς Σαρδηνίας βασιλείου. Τὸ ὄνομα μόνον αὐτοῦ ἤρκεσεν ὅπως ἐπιχειρηθῶσι νέοι στρατιωτικοὶ ἐξοπλισμοὶ ὑπὸ τοῦ ἀξιολόγου ἐκείνου καὶ ἀτρομήτου στρατιώτου, τοῦ γενναίου Λαμάρμορα, ὃν ὀλίγαις ἡμέραις πρὶν τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως ἐνάλυψεν ἡ ψυχρὰ τοῦ τάφου πλάξ, ἐφ' ἧς οἱ συμπολίται αὐτοῦ ὀφείλουσιν ἀνεξίτηλοι γράμμασι νὰ χροιάσωσιν ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀνδρείου ἐκείνου στρατιώτου διέβλεπε τις τὸν τύπον τῆς ἀρχαίας τοῦ Πεδεμόντιου τιμῆς, τῆς ἱπποτικῆς πίστεως καὶ τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀφοσιώσεως. Ἀδιαφιλοκίητον δὲ ὄντως τυγχάνει, ὅτι ἐν ταῖς ἀρχαῖς ταύταις, ἐν τῇ ἀπὸ τοῦ 1810 ἕως τοῦ 1860 παρελθούσῃ ταύτῃ δεκαετίᾳ, ἡ Ἰταλία ὀφείλει τὸ μεγαλεῖόν της, ὅπερ ἐστὶ μᾶλλον προπαρεσκευάσεν ἢ ἔμψων διαγωγὴ τοῦ περισκελιστοῦ καὶ θαυμάστακος βασιλέως Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ, ἅτε ἀνεξαρτήτως συντακτικόντος τὰ ἴδια αὐτοῦ συμφέροντα μετὰ τῶν ἐθνικῶν, μετὰ τῆς πολιτικῆς δηλονότι ἐκείνης, ἥτις περιήγαγε τὸ Πεδεμόντιον εἰς ἀπροσδοκῆτους καὶ μειδώσας τῆς τύχης φάσεις.

Ἄν δὲ οἱ Ἰταλοὶ κατὰ τὴν ἐπιστάσαν τῶν πραγμάτων στιγμὴν ἐξετέθησαν ταχέως εἰς τὸν ἀγῶνα, ἂν ἀνεπτύχθησαν καὶ προπαρεσκευάσθησαν μετ' ὀρηκτικῆς ὄντως ταχύτητος, ἥτις κατέπληξε τὸν κόσμον καὶ ἐξηπάτησε τῶν ἄλλων τοὺς ὑπολογισμούς, τοῦτο συνέβη, διότι διηυδύνοντο καὶ προπαρεσκευάζοντο ὑπ' ἀνθρώπων, οἵτινες, καί τι δὲν ἐδύναντο τὰ πάντα νὰ προΐδωσιν, ἐγνώριζον οὐχ ἤττον νὰ δευθύνωσι τὴν τύχην ὑπὲρ αὐτῶν. Εἶνε δὲ ἐναργέστατον ὅτι ἡ μεγάλη ἐκείνη καὶ παράδοξος ἐπανάστασις, ἐξ ἧς ἐπετελέσθη ἡ πικρὴ τῆς Ἰταλίας ἐνόησι, δὲν θὰ ἐπραγματοποιεῖτο τοσοῦτον εὐκόλως καὶ ἐντελῶς, ἂν αὐτὴ δὲν ὑπεκινεῖτο ὑπὸ γενναίων ἐπαναστατῶν καὶ ἀνδρείων συνωμοτῶν, καὶ ἂν αὐτῇ, ἀντὶ νὰ διασπείρῃ πανταχοῦ τὴν ἀξίαν καὶ σύγχυσιν, δὲν ἄνη ὄρευτε πάραυτα κυβερνήσιν καὶ δὲν προσελάμβανεν ὑπουργούς, διπλωματίας, στρατὸν, βασιλέα. Ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη δὲν προέβη ἀπὸ διαθήματος εἰς διάθημα, καθίσσον ὑπῆρχε μέρος τι γῆς, μικρὰ τις χώρα, ἀνεξαρτήτως διοικουμένη καὶ κυβερνωμένη πρὸ αἰῶνων ὑπὸ τινος βασιλικῆς οἴκου γενεᾶς, ὅσοι τῆς ζούσης καὶ ὑποθαλαπούσης πᾶσαι τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας, καὶ ἐπιδικούσης τῆς μεγάλης ἐθνικῆς καλιγγενεσίας, ἣν ἀρόβως διεκῆρυσσεν ἐνάπιον ὅλης τῆς Εὐρώπης, ἀπειτούσα συγχρόνως τὴν δριστικὴν καὶ ἀναντιρρήτως αἰεὶν λύσιν αὐτῆς. Ἐπὶ τέλους, ἡ εὐτυχὴς καὶ χαρμύσνος ἡμέρα ἐπέβη, καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, καὶ ἡ ἔδρα τοῦ νέου τούτου βασιλείου μετανέχθη ἀπὸ τοῦ Ταυρίνου εἰς Φλωρεντίαν καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς Ρώμην, ὃ καὶ ὀλίγον ἀναμφισβήτως συντελεσάντων πρὸς τοῦτο διαφόρων ἐξωτερικῶν συμβεβηκότων· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν περιπτώσιν ταύτην οὐκ ὀλίγα εὐρωπαϊκὰ καὶ ἀντιζηλια ἀνευρέθησαν, ἅς τινες ἔμοιβε προσέβουσαν τὸ θάρρος καὶ ἡ ἀν-

δραία, δι' ὧν ἐπετελέσθη τὸ μέγα ἐκείνο ἔργον! Ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη ἔφερε εἰς πέρας τὴν πραγμάτων δύα τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἀξιοσημειώτων γεγονότων, τὴν σύστασιν νέου ἔθνους ἀνιδρυθέντος ὑπὸ τῆς ἐλευθερίας καὶ ζῶντος μετ' αὐτῆς εἰρηνικῶς καὶ τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ παπικοῦ κράτους. Τὴν τοιαύτην τῶν πραγμάτων αἰτίαν τροπὴν, τὰς τοιαύτας τῆς τύχης ἐκτάκτους μεταβολὰς προσεῖδεν ἀραγε ποτε ὁ Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ; Ἐδύνατο ἄρα γε νὰ προΐδῃ, τὴν ἐπαύριον μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Νοβάρρας, ὅτι μετὰ παρελευσίν δέκα ἐτῶν θριαμβεύων θὰ εἰσῆρχετο εἰς Φλωρεντίαν καὶ ὅτι μίαν ἡμέραν, κατόπι τοσοῦτων ταραχῶν ἐνός μικροῦ καὶ ἀφανοῦς βασιλείου, ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ θὰ ἀπέθνησκεν εἰς Ρώμην, εἰς τὰ ἀρχαῖα ἀνάκτορα τῶν παπῶν; Βεβαίως δὲν ἐδύνατο τοσοῦτον μακρόθεν νὰ προμαντεύσῃ τὸ μέλλον· ἀλλ' οὐχ ἤττον ὁ δικαῖος πόθος αὐτοῦ, ἡ εὐσυνείδητος ἐπιθυμία τοῦ ἰδέα ἦν πάντοτε νὰ ἐπανορθώσῃ τὰς κατὰ τὸ 1848—1849 ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης ὑποστάς ζημίας, νὰ κηρύξῃ πόλεμον νέον καὶ καταστρεπτικόν, διεκδικῶν οὕτω τὰ ἀπαράγραπτα δικαιώματα τοῦ ἔθνους του καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τῆς ἀεξαρτησίας τῆς θορείου Ἰταλίας.

Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ὁ Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ, διαρκουσῶν τῶν πολεμικῶν τούτων ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν διπλωματικῶν διαπραγματεύσεων, αἵτινες ἐπὶ εἰκοσίν ὅλα ἔτη διεδραματίζοντο πρὸ τῶν ἀφθαλμῶν του, ὑπῆρξε τὸ κύριον καὶ οὐσιώδες πρόσωπον, πέραν τοῦ ὁποῖο ἐξετυλίχθη τὸ μέγα δράμα. Ἐνὶ λόγῳ ὁ Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ δὲν ὑπῆρξε τὸ πρόσωπον, δι' οὗ τὸ πᾶν ἐπετελέσθη, ἀλλ' ὑπῆρξε τὸ πρόσωπον, δι' οὗ τὸ πᾶν κατορθώθη. Ἦτο βασιλεὺς μίγων ἐν αὐτῷ τὴν φρόνησιν μετὰ τῆς ἀνδρείας, τὴν πολεμικὴν τέχνην μετὰ τῆς ἔμψωνος ἐπιδημιότητος καὶ τὸν γίγναν ἐκείνην καὶ φιλικὸν οἶ-

κογενειακὸν χαρακτῆρα μετὰ τῆς ἀρμο-
ζούσης αὐτῷ αὐστηρότητος· ἐν ἄλλαις
λέξεσιν, ἤτο ἀλαθῆς πρίγκιψ τῆς Σαβοΐ-
ας κατὰ τὴν φυσιογνωμίαν καὶ
τὴν συμπεριφορὰν, πάντοτε ἐνεργητι-
κός, ὅτε μὲν ἰππεύων, ὅτε δὲ, ζητῶν
ἀναφυγὴν τινὰ, ἀπεριόριστος εἰς θή-
ραν ἐπὶ τῶν ἀποκρίμων καὶ ὑψηλῶν
τῆς Ἰταλίας ὄρεων.

Καθόλου δ' εἰπεῖν, ἐν οἱαδήποτε φά-
σει τῆς ζωῆς του, οὐδέποτε ἐπελάθε-
το τῶν ἀρχαίων παραδόσεων τοῦ οἴ-
κου του, καὶ, ἀποδεχόμενος τὸ στέμ-
μα παρὰ τοῦ τελευταίου τῆς Ἰτα-
λίας βασιλέως, ἔλαβεν ἀμετάτρεπτον
ἀπόφασιν νὰ διατηρήσῃ τὸν τίτλον αὐ-
τοῦ, τὸν τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ Β.
Δὲν ἐλησμόνησε πρὸς αὐτοῦ οἴκου
γενεῖας ἦν ἀπόγονος, οἷδ' ἐπέτρεπέ
ποτε τοῖς ἄλλοις νὰ λησμονήσωσι τοῦ-
το· πολλάκις δὲ ἀνεμιμνήσκετο τῆς ἡ-
μέρας ἐκείνης, κατ' ἦν, λαβὼν ἐκ Πα-
ρισίων διαταγὴν τινὰ ἢ ἴστα εὐνοϊ-
κὴν, ἀπεκλήθη πρὸς τὸν αὐτοκράτορα
καὶ τῷ ὑπενήθυσεν, μετὰ φιλικῶν ἄμα
καὶ ὑπερφάνου τρόπου, ὅτι, ἂν παρε-
βλάπτοντο τὰ συμφέροντα αὐτοῦ, (ἀ-
νάγκαστο ν' ἀνεύρη τὰ ἔχνη τῶν προ-
γόνων του ἐπὶ τῶν Ἄλπεων. Ὁ Βί-
κτωρ Ἐμμανουὴλ ἦτο ἀναντιρρήτως
μέγας τὴν στρατιωτικὴν ἀρετὴν, ἔ-
χων ἀτρόμητον τὴν καρδίαν καὶ ἀρει-
μάνιον τὸ ἦθος, συνάμα δὲ ἔξοχος
καὶ ἐμβριθὴς πολιτικὸς καὶ πολλὰ-
κις οἱ ὑπουργοὶ αὐτοῦ ὁμολόγησαν ὅτι
αἱ συμβουλαὶ του ὑπερέβαινον τὰς ἐαυ-
τῶν. Ἐνίοτε ἔν ἐξέφερε γνώμη, πρὸ
πάντων δὲ ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν ζη-
τημάτων, ὧν μεταρρυθμίσεις τινὰς,
καὶ περ νομιζῶν ἀναγκαίας διὰ τὴν
πολιτικὴν τοῦ ἔθνους, οὐχ ἤττον ἐν-
δομύχως ἐφοβείτο διό ἔδουχερανε πά-
ντοτε καὶ ἐλυπεῖτο κατὰ τὰ πρῶτα
ἔτη διὰ τοὺς κατὰ τῶν ἱερέων καὶ
μοναχῶν πολέμους, Ἡμέραν τινὰ,
κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Κριμαϊκῆς ἐκ-
στρατείας, ἐνῶ ἐπεθεώρει μικρὸν τι
πεδεμόντειον σῶμα, ὑπερ ἔμελλε ν' ἀ-

ναχωρήσῃ ὑπὸ τὸν Λαμάρμοραν καὶ τὸ
ὅποιον ὁ στρατάρχης Bosquet με-
τ' ὀλίγον ἀπεκάλεσε «κόσμον τῆς στρα-
τίας», ὁ βασιλεὺς, ἐνδομύχως λυπού-
μενος καὶ βαρυθυμῶν, ἔλεγε πρὸς τινὰ
τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ· «Εἶσαι εὐτυ-
χὴς, διότι μέλλεις νὰ πολεμήσῃς ὡς
στρατιώτης, ἐνῶ ἐγὼ μένω ὕψος πο-
λεμῆσω κατὰ τῶν μοναχῶν!» Μόνη
δὲ ἡ ἰδέα ὅτι ἐπορεύετο νὰ πολεμήσῃ
κατὰ τῶν μοναχῶν συναφροῦ αὐτῶν
καὶ κατέβηκε, διότι κατήγετο ἐξ εὐ-
σεβοῦς οἰκογενείας, ἧς πολλὰ μέλη
κατέστησαν ἄγιοι, καὶ οὐδέποτε ἐδύ-
νατο νὰ λησμονήσῃ τοῦτο. Συνέδεσε
πάντοτε μετὰ τοῦ πάπα σχέσεις φι-
λικὰς, αἵτινες δὲν διεκόπησαν ἀφ' ὅ-
του συνητήθησαν ἐν Ῥώμῃ. Ὁ Βί-
κτωρ Ἐμμανουὴλ ἠσθάνετο τυφλῶν
ἀφροσίων διὰ τὸν Ἰπὸν Θ'. καὶ ὁ
ἅγιος πατὴρ ἠγάπα ὡσαύτως αὐτόν.
Ἡ δὲ ἀμοιβαία αὕτη συμπάθεια ἐ-
ξεδηλώθη δι' ἐνὸς δακρύου τοῦ πάπα
ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἐνδοξοῦ νεκροῦ
τοῦ Quirinal. Αἰσθήματα γενναῖα καὶ
θρησκευτικὰ, πολιτικὴ δεξιότης, στρα-
τιωτικὴ εὐτολμία, καρδία ἐλευθερίας
καὶ γενναῖα, μετ' ὑπερηφανίας συναι-
σθανομένη τὴν ἀπὸ ἀρχαίας ἐνδοξοῦ
γενεῆς καταγωγὴν τῆς, πάντα ταῦτα
ἠνοῦντο ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πρίγκι-
πος τούτου, ὅστις κατέστησεν ἑαυ-
τὸν, μετ' ὄλων τῶν ἀντιθέσεων τοῦ
χαρακτῆρός του, τὸ πρότυπον τῶν βα-
σιλέων τῆς Δύσεως.

Ὁ Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ, ἀφ' ὅτου
ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἠκολούθησε τὸν
δρόμον του πιστῶς· ἐνήργει καὶ διε-
πραγματεῖτο ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑπερφυ-
γῆς, μετὰ τῆς σταθερᾶς ἐκείνης ἀπο-
φάσεως, τῆς ἀρμοζούσης τοῖς βασι-
λεῦσι. Ἀφιερωθεὶς δὲ ὅλος εἰς τὴν
εὐημερίαν τοῦ ἔθνους του, τὰ πάντα
ἐθυσίασεν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ διὰ τοῦ τρό-
που τούτου μεταδόσας ἑαυτὴν τῷ
λαῷ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἐμεγάλυνε καὶ
ἀνύψωσε καὶ τὸν οἶκόν του ἐδόξασε καὶ
ἀπῆθανάτισε. Ἀρχηγὸς ἔθνους ἐλευ-

θέρου, διοικουμένου ὑπὸ κοινοβουλευ-
τικῶν νόμων, οὐδέποτε ἤταλλεν ἐπὶ
τούτοις, ἀλλὰ μάλιστα συνεμορφούτο
καὶ συνεμερίζετο ἀσμένως αὐτούς. Καὶ
τούτο δὲν ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἐδύνα-
το νὰ καταστῇ ὠφέλιμος τῇ πατρίδι
του, διότι πολλάκις ὑπῆρξε πραγμα-
τικῶς τοιοῦτος· καὶ θὰ καθίστατο ἐτι
μᾶλλον ὠφελιμώτερος, ἂν δὲν ἐφοβείτο
μὴ νομισθῆ ὡς παραβάτης τῶν νόμων
καὶ ὡς μὴ ἀκολουθῶν ἢ μὴ συμμερι-
ζόμενος τὴν γνώμην καὶ τὴν ψῆφον
ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους. Κατάρθρωσεν ὁ-
μως νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἑνωσιν ὄλων τῶν
κομμάτων ἐν συνταγματικῇ πολιτείᾳ,
τοῦθ' ὑπερ ἐπραγματοποίησε τοὺς ἐ-
θνικοὺς πόθους καὶ ἀνάδειξε μέγα τὸ
ἄλλοτε μικρὸν τῆς Σαρδηνίας βασίλειον.
Καὶ τοῦτο ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐξηγεῖ ἡμῖν
τὴν ἀπειρον ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν με-
γάλην δημοτικότητα, ὧν ἔχειρε παρὰ
τῷ λαῷ αὐτοῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν
βαθεῖαν καὶ ἀπερίγραπτον λύπην, ἧτις
ἀπεικονίσθη ἐπὶ τοῦ προσώπου ἔλων
ἐν γένει ἐπὶ τῷ θλ. βερῷ ἀκούσματι
τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου καὶ θαυ-
μώστατος τούτου βασιλέως, ἀφ' ἑτέρου
δὲ διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ἡ πολιτικὴ δέον
νὰ μὴ ὑπεῖκη εἰς συνεχεῖς μεταβο-
λὰς καὶ ὅτι αἱ σχέσεις αὐτῆς μετὰ
τῶν λαῶν δὲν εἶνε κοινὸν τῆς φαν-
τασίας ἔργον, ἀλλ' ἔργον σπουδαῖον καὶ
ἀρτίρρον, ἀπυγάζων καὶ τελειοποιούμε-
νον διὰ τῆς βαθείας μελέτης τῶν γε-
γονότων, τῶν συμφερόντων καὶ τῶν πα-
ραδόσεων, ἃς ἀκίνδυνι δὲν δύναται τις
νὰ παραβιάσῃ.

ΣΗΥΡ. ΤΖΑΝΟΤΗΣ

Ἡ ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ

Ἐν ἔτει 1770 ὁ Κοὺκ ἔλαβε κατο-
γὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγγλικῶ στέμ-
ματος τῆς τε Αὐστραλίας καὶ τῆς Νέας
Ζηλανδίας. Κάτιοι δὲ ἡ κριτικὴ αὕτη

ὡς πρὸς μὲν τὴν Αὐστραλίαν ἐπραγμα-
τοποιήθη ἀμέσως, ὡς πρὸς τὴν Νέαν
Ζηλανδίαν μόνον μετὰ πενήτην ἔτη
ἤρξατο νὰ ἐφαρμόζηται, ἡ Ἀγγλικὴ
κυβέρνησις μόλις κατὰ τὸ ἔτος 1814
ἐμνήσθη τῆς Νέας Ζηλανδίας, καὶ τότε
διὰ πράξεως αὐτῆς αἱ νῆσοι ἐκηρύ-
χθησαν βρεττανικαὶ ἀποικίαι. Πλὴν ἡ
πράξις ἔμεινε πάλιν ἄνευ πρακτικοῦ
ἀποτελέσματος, ὡς ἡ πρὸ τεσσαρακον-
ταεσσάρων ἐτῶν κατοχὴ τοῦ Κοὺκ,
ἡ δὲ Νέα Ζηλανδία ἐξηκολούθησε νὰ
ἦνε ἀποικία ἄνευ ἀποίκων καὶ ἔμειναν
ἀνενόχλητοι οἱ κύριοι καὶ κάτοχοι τῆς
χώρας ἀνθρωποφάγοι Μάοροι. Μόνον
μετέβασαν ἐκεῖ ἄγγλοι τινὲς τυχοδιω-
χται καὶ ριψικίνδυνοι κερδοσκόποι ἐμ-
πορευόμενοι μετὰ τῆς ἀγρίας τῶν Μάο-
ρων φυλῆς καὶ ἄγγλοι ἱεραπόστο-
λοι διανέμοντες τὰς ἱερὰς γραφὰς καὶ
διδάσκοντες τὸ Εὐαγγέλιον μετὰ τῶν
ἀγρίων τούτων ἀνθρωποφάγων. Αἱ ἀ-
πόπειραι ὅμως αὐταὶ δὲν ἔμειναν ἄ-
νευ ἀποτελέσματος καὶ μικρὸν κατὰ
μικρὸν μετὰ τῶν ἄγγων καὶ Μάορων
ἐσυστήθη ταχτικὸν ἐμπόριον.

Κατὰ τὸ ἔτος 1825 κατὰ πρῶτον
συνέστη ἐν Ἀγγλίᾳ ἐταιρία (New Ze-
land company) μετ' ὀνομασίαν ν' ἀγο-
ράσῃ γαίαν τῶν Μάορων παρὰ τῶν
Ἰθαγενῶν καὶ νὰ τὰς παραχωρήσῃ εἰς τοὺς
προστελευσμένους Ἀγγλοὺς ἀποίκους. Ἡ
ἐταιρία ὅμως αὕτη ἐναυάγησε χωρὶς
νὰ φέρῃ οὐδὲν πρακτικὸν ἀποτέλεσμα,
διότι δὲν ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλι-
κῆς Κυβερνήσεως. Κατὰ τὸ ἔτος 1836
ἐσηματίσθη πάλιν νέα ἐταιρία (New
Zealand association), ἧτις καὶ πάλιν,
μὴ ἀνγκυρωσθεῖσα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσε-
ως, ἔμεινε ἄνευ ἀποτελέσματος. Πλὴν
κατὰ τὸ ἔτος 1839 νέα πάλιν ἐσυστήθη
ἐταιρία καὶ τὴν φορὰν τὴν μετ' ὅ-
λην τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ τότε ὑπουρ-
γοῦ κ. I. Ρῶσσελ, τὸν Ἰούλιον τοῦ ἔτους
1839, πλοῖον τῆς ἐταιρίας ἀπέπλευ-
σεν εἰς Ἀγγλίαν μετ' ἀποίκων διὰ τὴν
Νέαν Ζηλανδίαν. Ἡ δὲ Ἀγγλικὴ Κυ-
βέρνησις ἠναγκάσθη μετὰ παρέλευσιν

ἐξ μηνῶν νὰ πέμψῃ ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτῆς τὸν λοχαγὸν Χόβτων. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς ἀποβιάσεως τῶν ἀποίκων μέχρι τῆς ἀριζέως τοῦ Χόβτων, οἱ ἀποικοὶ ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ ὠφελήθωσι καὶ κατώρθωσαν παρὰ τὴν πικρλίαν «Βέλιγτων», πρώτην πόλιν καὶ μέλουσαν πρωτεύουσαν τῆς Νέας Ζηλανδίας, ν' ἀγοράσωσι παρὰ τῶν ἰθαγενῶν μεγάλας ἐκτάσεις γαιῶν ἀντὶ μικρῶν κατοπτρων, ψήκτρων, βουλκοκρίων καὶ ἑτέρων εὐτελεῶν ἐμπορευμάτων.

Ὁ λοχαγὸς Χόβτων ἐν ἀρχῇ δὲν ἀνεγνώρισε τὰς ἀγοράς τῶν ἀποίκων, συνεκάλεσε δὲ εἰς Βελνταγῆ συνέλευσιν ἐκ 46 ἀρχηγῶν καὶ 512 προκρίτων ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Μάορων καὶ συνωμολόγησε μετ' αὐτῶν τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀποικίας περίφημον συνθήκην ἀποτελοῦσαν μέχρι τῆς σήμερον τὴν βάση τοῦ δημοσίου δικαίου τῆς Νέας Ζηλανδίας. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης οἱ μὲν Μάοροι ἀνεγνώριζον ὡς κυρίαρχην αὐτῶν τὴν βασιλίαν τῆς Ἀγγλίας, ἡ δὲ Βασίλισσα ἀφ' ἑτέρου ἀνέδεχτο νὰ προστατεύῃ τὰς φυλάς αὐτῶν καὶ ἡγγυάτω εἰς αὐτὰς τὴν κατοχὴν τῶν γαιῶν τῶν Νήσιων, ὡς τοῦτους ἀνεγνώριζε νομίλους κυρίους. Συνεπέλα τῆς συνθήκης ταύτης αἱ ἀγοραπωλησίαι, συνομολογηθεῖσαι προγενεστέρως μετὰ τῶν ἀποίκων καὶ ἰθαγενῶν ἀρχηγῶν, ὑπεβλήθησαν εἰς τινὰ ἀναθεώρησιν μετὰ γενομένην δὲ ἐξέτασιν προέκυψεν ὅτι ἐκ τῶν 45 ἑκατομμυρίων στρεμμάτων γαιῶν, τὰς ὁποίας εἶχον ἀγοράσει οἱ ἀποικοὶ, πλέον τῶν τριῶν τετάρτων ἠκυρώθησαν, εἴτε διότι εἶχον ἀγορασθῆναι εἰς γελοίας τιμὰς, εἴτε δὲ ἐπωλήθησαν παρὰ προσώπων μὴ ἐχόντων πρὸς τοῦτο δικαίωμα. Ὅτις τὸ πλεῖστον μέρος τῶν γαιῶν ἀπεδόθη εἰς τὰς φυλάς, παρ' ὧν οἱ ἀποικοὶ τὰς εἶχον ἀγοράσει. Περίεργος διαγωγή τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Ἀνεγνώριζεν εἰς τοὺς Μάορους ὡς πρώτους καταλαβόντας τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας, ὑπερ οὐδέποτε ἀνεγνώρισεν εἰς

τοὺς ἰθαγενεῖς κατοίκους τῆς Αὐστραλίας. Ἄλλ' οἱ Μάοροι κατ' ἐξοχὴν ἀνθρωποράγοι ἀποτελοῦσι μίαν τῶν νοσημεσετέρων, ἀνδρειοτέρων καὶ ἀγριοτέρων φυλῶν, ἐνῶ οἱ ἰθαγενεῖς κατοικοὶ τῆς Αὐστραλίας ἀποτελοῦσι πληθυσμὸν εἰς κτηνώδη κατάστασιν εὐρισκόμενον καὶ μηδένα δυνάμει νὰ ἐμποικήσῃ φόβον εἰς τοὺς Ἀγγλους ἀποίκους.

Ἡ κυριώτερά διαφορά μετὰ τὴν Αὐστραλίαν καὶ Νέας Ζηλανδίας ἐγκείται εἰς τὴν διαφορὰν τῆς φύσεως ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν τούτων. Οἱ Μάοροι ἀνήκουσιν εἰς τὸ γένος τῶν Μαλαίων καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος ἐκ τῶν νήτων Sanlwich κατήλθον καὶ κατέλαβον τὰς χώρας τῆς Νέας Ζηλανδίας. Ἀληθῶς ἡ φυλὴ αὐτῆ τῶν Μάορων ὑπερτερεῖ ἀπάσας τὰς ἀγρίας φυλάς κατὰ τὴν ἀνδρείαν, τὴν θηριωδίαν, τὴν νοσηρότητα καὶ τὴν μοχθηρίαν. Ἡ ἀνθρωποραγία μετὰ τούτων εἶναι θεμιτὴ καὶ νόμιμος πράξις καὶ ἐν πεποιθήσει φρονούσιν ὅτι τρώγοντες ὀπτοῦς καὶ κατ' ἴδιον τρόπον μαγειρικῆς, καρυκευμένους τοὺς ἐχθρούς των, ἡ ζῶν καὶ ἡ δίκη μίς τῶν νενικημένων ἐχθρῶν μετουσιῶνται ἐν αὐτοῖς. Ἐν ταῖς χώραις ταύταις ἐκτός τινων ποντικῶν, τῶν ὀπίων μάλιστα τὴν ἰθαγενεῖαν ἀνοῦνται οἱ φυσιολόγοι, καὶ πτηνῶν τινων, οὐδαμῶς ἕτερος ἀντιπρόσωπος τοῦ ζῳικοῦ βασιλείου ὑπάρχει. Ἡ ἀγριότης καὶ ἡ ἀνάγκη ἰσχυροτέρως τροφῆς ὤθησαν τοὺς Μάορους εἰς τὴν ἀνθρωποραγίαν. Καὶ ὅμως ἡ πρὸ τὴν ἀνθρωποραγίαν τάσις σπουδαίως ἠλαττώθη ἐκ τῆς μετὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἀποικιστῶν δυστυχῆς δὲ οἱ Μάοροι κατὰ τοὺς μετὰ τῶν Ἀγγλων ἀποίκων σκληροῦς πολέμου των ἐπιβλαβῶν μανιωδῶς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν ἔξιν τῆς ἀνθρωποραγίας, ὡς μέσον ἀντιδράσεως καὶ ἀντεκδύσεως.

Οἱ Μάοροι, ἐκτός τῆς ἀνθρωποραγίας, ἔχουσι καὶ ἑτερά τινὰ τρομερά ἔθιμα, τὰ ὅποια ἐξέπληξαν τοὺς εὐρωπαϊκούς περιηγητάς. Μεταξὺ τῶν ἐθίμων τούτων εἶνε καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς καλούμενον Μοουροῦ. Καὶ ἰδοὺ εἰς τί τοῦτο συνίσταται. Ὅταν συμβῆ δυστύχημά τι εἰς τινὰ Μάορον οἱ συγγενεῖς, οἱ γείτονες καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ μεταβαίνουσι στιφηδὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ θύματος τούτου τῆς τύχης καὶ τὸ τιμωροῦσι διὰ τὸ ὁποῖον ὑπέστη δυστύχημα, λεηλατοῦντες καὶ κλέπτοντες τὴν οἰκίαν του, καταστρέφοντες τὰ πάντα, θύοντες καὶ ἀπολύοντες. Ἐὰν γυνὴ τι, ἐγκαταλείψῃ τὴν συζυγικὴν οἰκίαν, οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τῆς ἀποδράσης ἐκ τῆς συζυγικῆς οἰκίας γυναικός, οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ συζύγου, οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ συνεργοῦ τῆς ἀμαρτωλῆς γυναικὸς συρρέουσιν ἄθροοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συζύγου, τοῦ ὁποίου ἡ σύζυγος ἀπέδρα, καὶ ἀνηλεῶς τὸν λυμάνουσι, διαρπάζουσι καὶ λεηλατοῦσι τὰ πάντα. Ἐὰν δὲ πάλιν παιδίον τι πέσῃ εἰς πυρὰν τινὰ καὶ φλεχθῇ, ὁ πατὴρ ἀμέσως ληττεύεται. Ἐὰν πλοιάριον τι βυθισθῇ καὶ οἱ ἐν αὐτῷ πνιγῶσιν ἢ κινδυνεύσωσι νὰ πνιγῶσιν, ἀμέσως ὁ κύριος τοῦ πλοιαρίου τιμωρεῖται διὰ τῆς ἀνωθι οἰονεῖ ἐκδικητικῆς τούτης διορθώσεως. Τὸ δὲ περιεργότερον πάντων, ὁ ὑφιστάμενος τὴν τιμωρίαν ταύτην μένει ἀπαθὴς θεατῆς τῆς καταστροφῆς του καὶ θεωρεῖ μάλιστα τιμὴν αὐτοῦ ὅτι ὑποκίπτει εἰς τοιαύτας ληστρικὰς ἐπιθέσεις. Ἄλλως, ὁ σήμερον ληστευόμενος καὶ λεηλατούμενος ἐπιφυλάσσειται αὐριον νὰ ληστεύσῃ καὶ λεηλατήσῃ ἑτέρους. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἰδιοκτησία μετὰ τῶν Μάορων εἶνε εἰς διηνεκὴ κυκλοφορίαν καὶ ἐπομένως οὔτε μεγάλα πλοῦτη, οὔτε μεγάλα ἰδιοκτησίαι δύνανται νὰ σφραγίσωσιν εἰς ἕνα ἄτομον, ἢ εἰς μίαν τάξιν ἀνθρώπων. Τὸ σύστημα τοῦτο ὄφειλον νὰ μελετήσωσιν οἱ ἐν Εὐρώπῃ Κομμουνισταὶ ΖΑΚΥΝΘ ΑΝΘ. ΕΤΟΣ Γ'.

Με τοιοῦτους γείτονας ἡ ἐξ ἀποικία δὲν ἐδύνατο ν' ἀναπτυχθῇ. Ἐν ὅσῳ οἱ Μάοροι ἦταν εἰς συνεπαρῆν μετ' ἐμπόρων προσηνέγοντο συγκαταβατικοὶ καὶ φιλόξενοι· ἅμα ὅμως εἶδον τοὺς εὐρωπαϊκούς συρρέοντας εἰς τὰς χώρας αὐτῶν καὶ κατακτῶντας τὰς γαίας των, ἐξανέστησαν ἠνάγκασαν δὲ τὴν Ἀγγλίαν νὰ ὑποστῇ σειρὰν σοβαρῶν καὶ αἱματηρῶν πολέμων, ἀρξαμένων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1844 καὶ ληξάντων τὸ ἔτος 1867, καὶ νὰ διατηρῇ διηνεκῶς εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν στρατὸν ἐκ 15,000 ἀνδρῶν κατὰ ἐχθροῦ μόνις ἀριθμοῦντος 2000 ἢ 3000 μαχητῶν. Ἀφορμὴ τῶν πολέμων τούτων ὑπῆρξεν ἡ ἀμφισβήτησις τοῦ κύρους τῶν ὑπὸ τῶν πρώτων ἀποίκων ἀγορασθειῶν γαιῶν. Ἡ Νέα Ζηλανδία διηρέθη εἰς δύο τμήματα· τὸ μὲν περιελάμβανε τὰς φυλάς ἐξακολουθούσας νὰ ἦναι φίλοι τῶν ἀγγλων ἀποίκων, τὸ δὲ τὰς φυλάς αἰτινες, ἀναγνωρίσασαι ἴδιον βασίλειον, ἐκηρύχθησαν ἐχθροὶ τῶν ἀγγλων. Διαρκούντος τοῦ καταστρεπτικοῦ τούτου πολέμου, πλείστα φυλαὶ τῶν Μάορων ἐξοντώθησαν ὀλοσχερῶς καὶ αἱ γαῖαι αὐτῶν ἐδημεύθησαν ὑπὸ τῶν Ἀγγλων· αἱ ἀπομεινάσαι ὅμως φυλαὶ, χάριν ἀντεκδικήσεως, εἶχον ἐπανέλθει εἰς τὰ πατροπαράδοτα αἰτῶν ἔθιμα τῆς ἀγριότητος, τῆς ἀνθρωποφαγίας καὶ τοῦ θαρβαρισμοῦ. Ἄλλ' ἡ διοίκησις τῆς ἀποικίας δὲν ἀπέκαμεν ἐνήργησε δραστηρίως καὶ οὐδενὸς ἐφείσθη μέσου. Ὅτῳ π. χ. ὅπως καταδιώξῃ ἐχθρὸν τινὰ τῶν ἀγγλων, Τεκνοῦ τὴν καλούμενον, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1868 μέχρι τοῦ 1872 ἐδαπάνησε 12,500,000 φράγκων. Ἐντοσοῦτο δὲ πληθυσμὸς τῶν Μάορων νὰ καθεκίστην σπουδαίως ἐλαττωταί, ἐνῶ δὲ κατὰ τὴν εἰς Νέαν Ζηλανδίαν ἀπόβασιν τῶν εὐρωπαϊκῶν οὗτοι κριθοῦντο εἰς 120,000 ψυχὰς, ἤδη μόνις 40,000 ἀπέμειναν.

Οἱ μετὰ τῶν Μάορων πόλε-

μοι ἦταν καταστρεπτικοί καὶ αἵμα-
τηροὶ ἑδαπάνησε δὲ ἡ Ἀγγλία διὰ
τοῦ πολέμου, τούτους τὸ σημαντι-
κὸν ποσὸν δώδεκα ἑκατομμυρίων λι-
ρῶν στερλινῶν, ἐξ ὧν τὸ τέταρτον, ἦ-
τοι τρία ἑκατομμύρια λιρῶν, προσε-
τέθησαν εἰς τὸ μέγα δημόσιον χρέος,
τὸ ὅποιον σήμερον πιέζει τὴν Νέαν
Ζηλανδίαν.

Τὰ ἦθη τῶν ἀποίκων εἰσὶ μᾶλλον
δημοκρατικά τῶν τῆς Αὐστραλίας. Δι-
οικεῖται δὲ ἡ ἀποικία συνταγματι-
κῶς, διὰ τοῦ γενικοῦ συνταγματικοῦ
πολιτεύματος τῆς ὅλης ἀποικίας καὶ
διὰ τῶν ἐδικῶν συνταγματικῶν πο-
λιτευμάτων τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν.
Κατὰ τὸ γενικὸν συνταγματικὸν πο-
λίτευμα ὑπάρχει καὶ γενικὸς Διοικη-
τῆς, ὅστις διορίζεται ὑπὸ τῆς Βασι-
λίσσης, ἐν νομοθετικῶν Συμβούλιον, τοῦ
ὁποίου τὰ μέλη εἰσὶν ἰσόβια καὶ διο-
ρίζονται ὑπὸ τοῦ στέμματος, καὶ μία
βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων, ἐκλεγομένη
ἀνά πενταετίαν. Οἱ Μάγοι ἔχου-
σιν οὐ μόνον τὰ αὐτὰ δικαιώματα
τῶν ἀποίκων Εὐρωπαίων, ἀλλ' ἀπέκτη-
σαν καὶ τινα προνόμια, καθ' ἃ, ἐνῶ οὐδεὶς
λευκὸς Εὐρωπαῖος δύναται νὰ ἐκλεχθῇ
ἀντιπρόσωπος ἐν ταῖς ἐκλογικαῖς πε-
ριφερείαις τῶν Μάγων, οὗτοι δύ-
ναι νὰ ἐκλεχθῶσιν ἐν ταῖς χώραις,
ἐν αἷς ὑπερισχέει τὸ στοιχεῖον τῶν
λευκῶν Εὐρωπαίων.

Ἡ Νέα Ζηλανδία εἶνε ἡ χώρα, ἐν
ἣ ὀί πολῖται, εὐρύτερον πάσης ἑτέρας
χώρας τοῦ κόσμου, ἀντιπροσωπεύονται.
Τὸ γενικὸν Συμβούλιον, συγκροτούμε-
νον ἀνάκαθεν ἐκ δέκα μελῶν, σήμερον
συγκροτεῖται ἐκ τεσσαράκοντα πέντε
μελῶν, ἡ δὲ Βουλὴ τῶν ἀντιπροσώ-
πων, ἧτις ἀνάκαθεν ἀπηρτίζετο ἐκ τρι-
άκοντα πέντε βουλευτῶν, σήμερον ἀ-
ριθμεῖ ἐξηκονταπέντε ἀντιπροσώπους,
τούτο δὲ εἰς πληθυσμὸν οὐχὶ πλέον
τῶν 400,000 ἀτόμων.

Τὴν Νέαν Ζηλανδίαν ἀποτελοῦσι τρεῖς
νῆσοι, ἡ Ἀρκτική νῆσος, ἡ Μέση καὶ
ἡ καλουμένη Stuart. Ἡ τελευταία ὀ-

μωσ αὐτὴ νῆσος, κυρίως εἰπεῖν, δὲν δύ-
νεται νὰ συγκαταλεχθῇ εἰς τὰς χώ-
ρας τῆς ἀποικίας, διότι καὶ πολὺ μι-
κρά εἶνε, καὶ ὑπὸ τῶν Μάγων
ἀποκλειστικῶς διακατέχεται. Ἐκάστη
τῶν δύο μεγάλων νήσων διακίρται εἰς
τέσσαρας ἐπαρχίας. Αἱ μὲν ἐπαρχίαι
Otago, Canterburg, Marlborough καὶ
Nelson καὶ ἡ κομητεία τοῦ Wes-
lland, ἀποτελοῦσα εἶδος ἡμιεπαρχίας,
ἀνήκουσιν εἰς τὴν Μέσην Νῆσον. Αἱ
δὲ ἐπαρχίαι Hanke's Bay, Taranaki,
Wellington καὶ Auckland ἀνήκουσιν
εἰς τὴν Ἀρκτικὴν νῆσον. Ἐκάστη τῶν
ἐπαρχιῶν τούτων ἔχει χωριστὸν Νο-
μοθετικὸν Σῶμα καὶ ἕνα Ἐπιτηρητὴν
ἀντιπροσωπεύοντα τὴν ἐκτελεστικὴν ἐ-
ξουσίαν. Τὰ νομοθετικὰ ταῦτα σώματα
δὲν εἶναι ἀπλᾶ ἐπαρχιακὰ Συμβούλια,
ἀλλὰ ἀληθεῖς Βουλαι, ἀποφασίζουσαι
περὶ παντὸς πράγματος, ἀφορῶντος τὰ
οἰκονομικὰ τῆς ἐπαρχίας καὶ τὴν πε-
ρισσίαν αὐτῆς. Καὶ οὕτω περὶ τῆς
κεντρικῆς κυβερνήσεως, ἐδρευούσης εἰς
τὴν πρωτεύουσαν Βέλλιγκτων, ὑπάρχου-
σιν ὡσαύτ' ἑκατὸ ἑξαεὶς συν-
ταγματικαὶ κυβερνήσεις. Ὁ κυβερνη-
τικὸς μηχανισμὸς ὁμοιάζει ἐν γένει πρὸς
τὸ ἀμερικανικὸν δημοσπονδιακὸν σύστη-
μα, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι, ἐνῶ ἐν ἡ-
μερικῇ διὰ τὴν ἀποτελέσει κοινότης τις
κράτος τῆς δημοσπονδίας ἀπαιτεῖται τοῦ
λάχιστον νὰ ἔχη 100,000 κατοίκους,
ἐν τῇ Νέᾳ Ζηλανδίᾳ διὰ τὴν ἀποτε-
λεσθῆναι κράτος, ἦτοι ἐπαρχία, κατὰ μέ-
σον ὅρον ἀρκοῦσι τριάκοντα χιλιάδες
ἀτόμων. Ἡ τάσις δὲ πρὸς τὴν ἀπο-
κέντρωσιν εἶναι τοιαύτη παρὰ τοῖς ἀ-
ποίκους τῆς Νέας Ζηλανδίας, ὥστε ἔ-
χουσι τὴν διαθέσιν πάλιν νὰ ὑποδια-
ρέσουσι τὰς ἐπαρχίας εἰς ἕτερα τμή-
ματα, ὅπως πλέον ἀμέσως καὶ πλη-
σιέστερον ἐπιτηρῶσι τὰς ὑποθέσεις τῶν
καὶ ἐπιβλέπουσιν εἰς τὴν δαπάνην τῶν
δημοσίων αὐτῶν χρημάτων. Οὕτω ἡ
διαίρεσις καὶ ὑποδιαίρεσις ἐπεκτείνεται
ἐπ' ἄπειρον.

Καὶ εἰς τὰς ἀποικίας τῆς Αὐστρα-

λίας τὴν Δημόσιον χρέος εἶνε ὑπέρογ-
κον, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ
πρὸς τὸ τῆς Νέας Ζηλανδίας, χώρα
δὲ, ἐν ἣ ὀ ἀποικισμὸς μάλιστα κυρίως ἤρ-
ξατο κατὰ τὸ ἔτος 1840, ἡ ὁποία ἀν-
τιπάλαισε κατὰ τόσων καταστρεπτικῶν
πολέμων, κατὰ τοιούτων φοβερῶν πο-
λεμιῶν, τῆς ὁποίας ἡ δημοσία πρόβο-
δος κατὰ τὸ ἔτος 1875 ἀνήρχετο εἰς
τρία ἑκατομμύρια λιρῶν στερλινῶν, εἰ-
ρε τὸ μέσον νὰ συνομολογήσῃ δάνειον
ἐκ δεκαεπτὰ ἑκατομμυρίων λιρῶν στερ-
λινῶν, ἐξ ὧν τέσσαρα ἤμισυ περὶπου
ἑκατομμύρια προέρχονται ἐκ τῶν δα-
πανῶν τῶν μετὰ τῶν Μάγων πο-
λεμῶν καὶ, οὕτως εἰπεῖν, ἀ-
ποτελοῦσι τὸ τίμημα, δι' οὗ ἡ Νέα Ζη-
λανδία ἐξηγόρασε τὴν ὑπαρξίν της. Τὸ
ὑπόλοιπον τοῦ δανείου ἑδαπανήθη εἰς
δημόσια ἔργα, ὁδοῦς, σιδηροδρόμους καὶ
τηλεγραφικὰς γραμμάς. Ταῦτα δὲ πάντα
ἐξετελέσθησαν μὲν διὰ παραδόξου τα-
χύτητος, ἀλλὰ διὰ μεγάλων δαπανῶν.
Ὅπως δὴποτε χρέος ἐκ δεκαεπτὰ ἑκα-
τομμυρίων λιρῶν στερλινῶν δὲν εἶνε
τόσον εὐάρεστον διὰ χώραν, ἐν ἣ ἐκ
τῶν ἀπυρτιζόντων αὐτὴν πενήκοντα
χιλιάδων οἰκιῶν, αἱ τεσσαράκοντα ὀ-
κτώ χιλιάδες εἰσὶν ἐκ σανίδων. Ἀλη-
θῶς αἱ πρόσοδοι τῶν χωρῶν τούτων
εἰσὶ μεγάλαι. Πρῶγματι κατὰ τὸν κ.
Γεώργιον Β'ωσιν, προτελευταῖον διοικη-
τὴν τῆς ἐπαρχίας Otago... «Ἡ ἐ-
παρχία Otago ἀριθμεῖ ἤδη 70,000
κατοίκους καὶ ἡ τακτικὴ δημοσία πρό-
σοδος, ἐκ τῶν γαιῶν προερχομένη, ὑ-
περβαίνει τὰς 520,000 λιρῶν στερ-
λινῶν. Αἱ καταληφθεῖσαι γαῖαι ὑπερ-
βαίνουν τὸ ἐν ἑκατομμύριον στρεμ-
μάτων, καὶ ἡ κτηνοτροφία θαυμασίως
προήχθη ἀριθμοῦσα ἐν τῇ ὅλῃ ἐ-
παρχίᾳ Otago 20,000 ἵππων 410,
000 βοῶν καὶ 4,000,000 προβάτων»
Βεβαίως ἡ ἐπαρχία αὕτη εἶνε ἡ πλου-
σιωτέρα τῶν ὀκτὼ ἐπαρχιῶν τῆς Νέας
Ζηλανδίας, ἀλλὰ καὶ αἱ λοιπαὶ ἐπὶ τὰς
ἐπαρχίας ἐπιβλίγον μοιονεκτούσι. Κατὰ
τὴν ὑπὸ τοῦ Κ. Ρήδ ἐν τέλει τοῦ ἔ-

τους 1875 γενομένην στατιστικὴν τῆς
ὅλης ἀποικίας, οἱ καλλιεργημένοι γαῖαι
εἶχον ἑκατὸν 2,337,000 στρεμμά-
των, τὰ μεγάλα κερσαφόρα ζῶα συ-
νεποσοῦντο εἰς 494,000, οἱ ἵπποι εἰς 90
000, οἱ χοῖροι εἰς 424,000 καὶ τὰ
πρόβατα εἰς 12,000,000. Τοιοῦτος ὁ
συνοπτικὸς ἰσολογισμὸς τοῦ γεωργικοῦ
καὶ ποιμενικοῦ πλοῦτος τῆς ἀποικίας.
Ἄλλ' ὅπως λάβωμεν κατὰ προσέγγι-
σιν ἰδέαν τινα περὶ τῶν προσόδων τῆς ἀ-
ποικίας, πρέπει νὰ προσθέτωμεν τὰς προ-
σόδους τῶν χρυσορυχείων, τὰ ὅποια εἰσὶ
πλουσιώτερα τῶν τῆς Αὐστραλίας, καίτοι
δὲ προστράτως ἐκμεταλλευθέντων (τῶν
τοῦ Otago ἤρξατο ἡ ἐκμετάλλευσις
ἐν ἔτει 1860 καὶ τοῦ Auckland ἐν ἔ-
τει 1868) μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1871
παρήγαγον πλέον τῶν 25,900,000 λι-
ρῶν στερλινῶν (647,500,000 φράγκων)

Ἡ Νέα Ζηλανδία εἶνε ἡ Αὐστρα-
λία μεθ' ὅλων τῶν πλεονεκτημάτων καὶ
ἀνευ τῶν μειονεκτημάτων αὐτῆς. Ἐν
τῇ Νέᾳ Ζηλανδίᾳ θρέχει, τὰ βοσκή-
σιμα λειβάδια δὲν ξηραίνονται καὶ ἡ
γῆ, παντοῦ κατάλληλος ποὺς γεωργίαν,
ἀρθύως ἀμειβεῖ τὸν γεωργόν. Τὰ ἐξ
Εὐρώπης εἰσαχθέντα ζῶα ἐν διαστή-
ματι ὀλίγων ἐτῶν ἐπολλαπλασιάσθη-
σαν μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἑκτακτὸν τα-
χύτητα. Διαγοῦνται ὅτι ἐντινὴ χώρα οἱ
λαγίδες ἐπολλαπλασιάσθησαν ἐπὶ το-
σοῦτον, ὥστε ἐπέφερον σπουδαίας θλάβας
εἰς τοὺς κατ' ἴκους καὶ ἐπροκάλεσαν σύν-
τονα μέτρα πρὸς περιστολὴν αὐτῶν.
Ἡ εὐφορία τῆς γῆς εἶνε ἀσυγκρίτως τῷ
λόγῳ μεγάλω τῆς Αὐστραλίας ἐν
Νέᾳ Ζηλανδίᾳ. Ἐνῶ δὲ ἐν Αὐστρα-
λίᾳ ὑπολογίζουσι τρία στρέμματα γῆς
πρὸς συντήρησιν ἑνὸς προβάτου, ἐν τῇ
Νέᾳ Ζηλανδίᾳ ἐξ ἑνὸς στρέμματος τρέ-
φονται πέντε, ἐξ καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἀκόμη πρό-
βατα. Τὸ ἑδαφος καὶ τὸ κλίμα τῆς
Νέας Ζηλανδίας ἐπιτρέπουσι καὶ εἰς
τοὺς μικροκτηματίας ὅτι δὲν ἐπιτρέ-
πεται αὐτοῖς εἰς Αὐστραλίαν, νὰ συ-
νιγωνίζονται καὶ νὰ προάγῃται διὰ
τῆς ἐλευθέρως ἐργασίας.

Εἰς τὰς εὐδαίμονας τάτας κοινωνίας, ἐν αἷς ἀκμάζουσι τὰ δημοκρατικά ἦθη καὶ ἐν αἷς ἐλλείπει πᾶν στοιχεῖον δυσπραγίας, ὁ ἀμερόληπτος παρατηρητὴς διαβλέπει ὅτι θάπτον ἢ θράδιον καὶ αἱ ἀποικίαι αὐταὶ θά ἀποχωρισθῶσι τῆς Ἀγγλίας, ὅπως δημοκρατικῶς καὶ ὁμοσπονδιακῶς διοικηθῶσιν ἐν εἰρήνῃ· καὶ ἄνευ τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν τῶν ἠνωμένων Κρατῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἐκθαρβοῦσαι τὸν κόσμον περὶ τῆς εὐδαιμονίας των.

(Κατὰ τὴν Γαλλ. Ἐπιθεώρ. τῶν Δύο Κόσμων).

ΦΥΣΙΚΗ

ΒΕΓΙ ΝΕΦΩΝ ΚΑΙ ΒΡΟΧΩΝ.

Τὰ νέφη παρουσιάζονται ποικιλόμορφα ἐπ' ἄπειρον καὶ ποικιλόχροα. Ἄρκει νὰ παρατηρήσῃ τις νέφος ἐπὶ τινὰ χρόνον, καὶ βλέπει ὅτι μεταβάλλει μορφήν ἐν πλείονι ἢ ἐλάττω χρόνῳ καὶ ἢ διαιρεῖται εἰς ἄλλα νέφη ἢ αὐξάνεται τὸ ὄγκος αὐτοῦ, ἢ μειοῦται, ἢ τέλος ἀφανίζεται παντελῶς. Οἱ παρατηρηταὶ ἀνήγαγον πάσας ταύτας τὰς μορφάς, τὰς τῶνον ποικιλίας, τῶν νεφῶν εἰς τέσσαρας κυρίως τάξεις, διὰ λατινικῶν ὄρων δηλουμένας.

α) Οἱ *cirri* (κροσσοὶ ἢ θύσανοι) εἰσὶ νέφη λευκὰ, ἐνίοτε δὲ μόλις ὀρατὰ, καὶ πάντοτε εἰς λίαν ὑψηλὰ στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρας ἐωρούμενοι· ἔχουσι δὲ μορφήν πτερῶν κονδυλίων. Τὰ νέφη ταῦτα σχηματίζονται ἐκ λεπτῶν θελονοειδῶν τεμαχίων πάγου, καὶ οὐχὶ ἐξ ἀτμοῦ φλυκταινώδους ὡς τὰ λοιπὰ νέφη καὶ αἱ ὀμίχλαι.

Τοῦτο δὲ ἀπεδείχθη ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῶν ἄλων, ἧτοι κύκλων χρωματισμένων, οἵτινες παράγονται ἐκ τῶν νεφῶν, διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου

ἢ τῆς σελήνης. Συνηθέτερον αἱ ἄλλοις παρατηροῦνται περὶ τῆς Σελήνης· διότι τὸ ζωπρὸν φῶς τοῦ ἡλίου ἐμποδίζει νὰ διακρίνωμεν τὸς σχηματιζομένους περὶ τὸ ἄστρον τοῦτο. Ἄλλ' ὅταν παρατηρῶνται οἱ *cirri* ἐντὸς μελανοῦ κατόπτρου, διακρίνονται σχεδὸν πάντοτε ἴχνη τῆς ἄλλοις. Ἡ ἐμφάνισις τῶν ἄλων θεωρεῖται ἐλλόγως ὡς προάγελλος βροχῆς, τοῦλάχιστον εἰς τὰ κλίματά μας, διότι αὐταὶ ἐνδεικνύουσι τὴν ὑπαρξίν τῶν *cirropum* ἢ τοι κ ρ ο σ ῶ ν ἢ θ υ σ ἄ ν ω ν, ὁπάτε παρατηρεῖται χαμηλῶς τις τῆς βαρομετρικῆς στήλης.

Ἄν πρόπει δὲ νὰ συγγέῃ τις τὰς ἄλλως μετὰ τῶν στεφανῶν, ἃς βλέπει τις σχηματιζομένας περὶ τὸν Ἥλιον ἢ τὴν Σελήνην, ὅτε ὀμίχλη τις ἢ λεπτόν νέφος τοῦ εἶδους τοῦ σ ῶ ρ ο ῦ (*cumulus*) παρεντέθη μεταξὺ τῶν οὐρανίων τούτων σωμάτων καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ παρατηρητοῦ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο παράγεται ἐκ τῶν κτροπῶν, ἃς προσενοῦσιν εἰς τὰς ἀκτίνες τοῦ φωτὸς αἱ φουσαλίδες τῶν ἀτμῶν, αἱ συνιστῶσαι τὰ νέφη. Δύναται δὲ πᾶς τις νὰ παραγῶγῃ τὸ φαινόμενον τοῦτο παρατηρῶν τὴν φλόγα λαμπιῆρός τινος ἢ κηρίου διὰ τινος ὕλου, ὅπερ ἐθάμβωσεν ἄνωθεν δι' ἀτμοῦ τοῦ στόματός του, ἢ δι' ἀτμοῦ ζέοντος ὕδατος. Δύναται δὲ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ χρωματισμένον κροσσῶν, παραγομένων ἐξ ἀναλόγου αἰτίαις, ἀντικαθιστῶν τὴν ὕλην διὰ κονδυλίου φέροντος πτερῶν ἢ διὰ τεμαχίου λεπτῆς μουσελίνης. Διακρίνονται δὲ τότε ἐκ πρώτης ὄψεως αἱ στεφάναι καὶ αἱ ἄλλοις, ἐν αὐταῖς δὲ τὸ ἐρυθροῦν εἶναι πάντοτε πλησιέστερον τοῦ Ἥλιου ἢ τῆς Σελήνης παρὰ τὸ κυανοῦν. Τὸ ἀντίθετον συμβαίνει εἰς τὰς στεφάνας. Βατιζόμενός τις ἐπὶ τῶν διαστάσεων τῶν στεφανῶν δύναται νὰ ὑπολογίσῃ τὴν διάμετρον τῶν φουσαλίδων, αἵτινες συνιστῶσι τὰ νέφη. Ἡ διάμετρος αὕτη εἶναι 2 ἕως 3 ἑκατοστῶν τοῦ χιλιοστοῦ μέτρου. Ὁ-

ταν δὲ αἱ φουσαλίδες μεγεθύνονται, τὰ νέφη εἰσὶν ἔτοιμα νὰ ἀναλύσωσιν εἰς βροχὴν, καὶ περὶ τοῦτου εἰδοποιεῖται τις ἐκ τῆς διαστάσεως τῆς διαμέτρου τῶν στεφανῶν, ἧτις θεωρεῖται ὡς σημείον βροχῆς.

β.) Οἱ *cumuli* (στροφοὶ) εἰσὶν νέφη περαιούμενα ὑπὸ κυρτῶν ἐπιφανειῶν, ἀποτελουσῶν στρογγύλα σφύματα καὶ πολλάκις κεχρωματισμένα διὰ τῶν ζωηροτέρων χρωματιῶν. Τὰ π ρ ο β α τ ο εἰ δ ἢ ν έ φ η, ἧτοι τὰ ἔχοντα τὸ σχῆμα ὅμοιον προβάτων πλανυμένων, ἀνήγουσιν εἰς ταύτην τὴν κατηγορίαν. Οἱ ζωγράφοι τὰ νέφη τοῦ δευτέρου τούτου εἶδους προτιμῶσιν εἰς τὰς ἰχνογραφίας των.

γ.) Ἡ *Stratus* (στρώμα) εἰσὶ νέφη διατεθειμένα κατὰ σειρὰς παραλλήλους καὶ συνειθέστερον ὀρίζονταίους, καὶ ἄτινα παρακολουθοῦσι τὸν ἥλιον εἰς τὴν δύσιν του.

δ.) Οἱ *nimbī* (γνόφοι) εἰσὶ νέφη κεχρωματισμένα διὰ χρώματος καθέως καὶ σχῆμα ἔχοντα λίαν ἀνώμαλον, διαλυόμενα δὲ εἰς βροχὴν.

Δύναται τις δὲ νὰ ἐκπλαγῆ μανθάνων ὅτι τὰ νέφη μένουσι ἐωρημένα εἰς μέγιστα ὕψη ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ καὶ μάλιστα οἱ κροσσοὶ, οἵτινες, συνιστάμενοι ἐκ πάγου, εἰσὶν εἰδικῶς βαρύτεροι τοῦ ἀέρος· ἀλλὰ τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶνε ἥττον ἐκπληκτικὸν ὅταν παρατηρήσωμεν ὅτι πολλάκις σωρεῖται ἄμμου ἀρετὰ μεγάλαι δύναται νὰ ἐγερθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνέμων καὶ νὰ μετακινηθῶσιν εἰς μεγάλας ἀποστάσεις, ὡς π.χ. οἱ τῶν ἐρήμων τῆς Ἀφρικῆς. Βλέπει δὲ τις ἐνίοτε νὰ πίπτωσι μετὰ τῆς βροχῆς μεγάλα ποσότητες κόψεως κτείνης, ἧτις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ παϊπάλα, ἢ γονιμοποιὸς γῦρς ἢ κόψινις σπαρακτικῆ τῶν φυτῶν, τῶν ἀνθέων, τῶν πευκῶν, τῶν λεπτοφυῶν, τῶν σκληθεῶν καὶ ἄλλων εἰδῶν δένδρων. Τοιαύτη δὲ εἶναι καὶ ἡ καταγωγὴ τῶν θεούχων βροχῶν, ὧν ἀναγιγνώσκονται κατ' ἔτος κθέσεις εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς

ἐφημερίδας. Ἡ δὲ πικρίλη τῶν ἀνθέων, οὔσα ὕλη κίτρινη καὶ εὐφλεκτος, συγγέεται μετὰ τοῦ κονιῶδους βεῖου.

Αἱ βροχαὶ τοῦ αἵματος, αἵτινες πάντοτε διέδωσαν τὴν φοικίν εἰς τὸν δεισιδαίμονα ὄχλον, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ βροχαὶ χρωματιζόμεναι ὑπὸ ἐρυθρᾶς τινος κόψεως, ἀναλόγου πρὸς τὴν συνήθη ἐρυθρὰν ὄχραν, ἧτις συνήροισθη καὶ κπερσύρθη ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ἄλλατε ὁ χρωματισμὸς οὗτος προκύπτει ἐκ μικροσκοπικῶν μηκῆτων [μυνηταρίων]. Ἐν τῷ 1813 ἔτει, κατὰ μῆνα μάρτιον, βροχὴ χρωματισμένη ἐρυθρὰ ἐτρόμαξε τοὺς κατοίκους τῆς Γερμανίας ἐν τῷ τότε βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως, οἵτινες ἔτροξαν σωρηθὸν εἰς τὰς ἐκλησίας, ἵνα προσευχηθῶσι καὶ ἀναπέψωσι δημοσίαις λειτανίας, πιστεύοντες ὅτι ἠπειλήθησαν ὑπὸ μεγάλων συμφορῶν.

Παρατηρεῖ τις ἐνίοτε τὴν βροχὴν πίπτουσαν χωρὶς νὰ ἴδῃ οὐδὲν νέφος εἰς τὸν οὐρανόν. Ἡ δ ρ ὀ σ ο ς εἶναι εἶδος τι βροχῆς λεπτῆς ἧτις πίπτει κατὰ τὸ θέρος μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἥλιου ὅτε ἡ ἀτμοσφαῖρα, πεπληρωμένη οὔσα, ἀτμῶν ὑδατοῦχων, ἀρχίζει νὰ ψυχραίνηται.

Διὰ νὰ εὐρωσι τὴν ποσότητα τῆς βροχῆς, ἧτις κατ' ἔτος πίπτει εἰς ἕνα τόπον, ἐκτιθεῖσι εἰς τὸ ὑπαιθρον ἀγγεῖα περαιούμενα ὑπὸ στενοῦ τινος τρήματος ἢ ὀπῆς καὶ ἐπιχρωματιζόμενα ὑπὸ χῶνης εὐρείας, ἅτινα καλοῦσι. Ὁ δ ρ ὀ μ ε τ ρ α ἢ ὀ ρ ο χ ὀ μ ε τ ρ α εἰς θερμοῦς τόπους ἐκτάσεις τινὲς πλυσίων τῶν θαλασσῶν λαμβάνουσι καὶ ἔτος τοσαύτην ποσότητα ὕδατος, ὥστε αὕτη ἤθελε σχηματίσει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους στρώμα παχὺ μεταξὺ 2-3 μέτρων συνιστάμενον. Διότι ὄντως αἱ θάλασσασι παρέχουσι μεγάλας ποσότητας ὕδατος εἰς τὴν ἀτμοσφαιραν διὰ τῆς ἐξατμίσεως, ἧτις ἀπαύστως γίνεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν καὶ ἧτις ἐξάτμισις, ἀντικαθιστᾷ

τὴν ἀπαυστον ἐμβολὴν τῶν ποταμῶν, αἵτινες, εἰ μὴ ὑπῆρχεν ἡ ἐξάτμισις, ἤθελον πλημμυρῆσαι τὰς θαλάσσας. Ὡστε ἡ ἐροχὴ καὶ ἡ ἐξάτμισις οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ κυκλοφορία τοῦ ὕδατος ἢτις γονιμοποιεῖ τὴν φύσιν, ἀπαρράλλκτως ὅπως ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος ζωογονεῖ τὸν ἄνθρωπον.

Η. Δ. ΠΑΙΟΠΟΥΛΟΣ.

ΜΕΛΕΤΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Ε΄.

Ὁ Ἀριστοτέλης ὑπῆρξεν ὁ μόνος τῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφος, ὅστις κατὰ πολὺ ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος οὐ μόνον διὰ τῆς ἠθικῆς ἀξίας τῆς φιλοσοφικῆς διδασκαλίας του, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐπεκτάσεως διαφόρων ἐπὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἀνεκαλύψων καὶ διὰ τῶν ἀθανάτων αὐτοῦ ἔργων ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος· τοσαύτην δ' ἐπιρροὴν ἐπέκτειτο, ὥστε, καὶ ὅτε αἱ τελευταῖαι φιλοσοφικαὶ σχολαὶ εἶχον καταπαύσει τὰς διδασκαλίας αὐτῶν, συνεπέειξεν διαταγῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἔτι καὶ τότε ὁ Ἀριστοτέλης ἠμφισβῆται παρά τοις ἀρχαίοις τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Πλάτωνος· τὸ δὲ διδασκαλικὸν αὐτοῦ σύστημα διαλάμπει κατὰ τὴν μεσαιῶνα ἐφ' ὅλων τῶν σχολῶν, ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει, παρά τε τοῖς μουσουλμάνοις καὶ τοῖς χριστιανοῖς. Ἀπαντες ἐν γένει οἱ σοφοὶ ὡς τύπον καὶ ὑπογραμμὸν ἐξελέξαντο αὐτὸν, καὶ πάντες ὑμνῶσιν εἰς τὸ σεβαστὸν αὐτοῦ ὄνομα· ὁ λόγος του ἔχει αὐθεντικὸν κύρος, τὸ δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν εἰσὶν ῥητὸν «ὁ διδάσκαλος τὸ εἶπε» κατέπαυε πάσων συζητήσεων· καὶ ἄχρι τῆς ἐποχῆς καὶ αὐτοῦ τοῦ Δουδουλί-

κου Π'. τὸ νῦν ἐκφέρη τις περὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν γνώμην ἀνικρυς ἀντίθετον τῇ τοῦ Ἀριστοτέλους θεωρείῳ ὑπὸ τῶν σοφῶν ὡς αἴρεσις ἀξιεπαῖνος.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐγενήθη εἰς Στάγειρα πόλιν τῆς Θράκης, ἐν ἔτει 384 Π. Χ. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Νικόμαχος ἦν ἰατρός· καὶ φίλος ἐπιστήμιος τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρου Β. Ἡ δὲ ἐπιστήμη τοῦ πατρὸς του μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὸν ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν διακαῆ ἔρωτα αὐτοῦ· ἄλλως τε, ἡ θέσις αὐτῆ τοῦ Νικομάχου κατέστησεν αὐτὸν φίλον σχετικῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλέξανδρου, Φιλίππου, τοῦ μετὰ ταῦτα κατακτητοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὁμηλικὸς τότε τυγχάνοντος αὐτοῦ.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἀπέλωσε τὸν πατέρα του ἐν ἡλικίᾳ δέκα καὶ ἐπ. ἀ ἐτῶν. Ὁ κηδεμὼν αὐτοῦ Προξένος ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Ἀθήνας ὅπως περατώσῃ τὰς σπουδὰς του καὶ εἰσῆλθῃ εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Πλάτωνος, ἐν ἣ παρῆμεινεν εἰκοσὶν ὄλα ἐτη. Ἡ λεπτότης τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καὶ ἡ πρὸς τὴν μελέτην ἀγάπη του εἴλκυσαν πάραυτα ἐπ' αὐτοῦ τὴν προσοχὴν τοῦ διδασκάλου του· οἱ δὲ συμμαθηταὶ αὐτοῦ ἐσέβοντο ἰδιαιτέρως αὐτὸν καὶ ἐν ταῖς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Πλάτωνος συζητήσεσι πολλάκις πολλοὶ ἐξ αὐτῶν συνεργῶνον πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦθ' ὅπερ, ὡς τινες λέγουσιν, ἐπέφερε ψυχρότητα τινὰ μεταξὺ τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ μαθητοῦ. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπεσύρθη τῆς Ἀκαδημίας, ὅτε ὁ Πλάτων ἀπέθανεν ἐν ἔτει 347.

Ὁ Ἀριστοτέλης κατέλιπε τότε τὰς Ἀθήνας, ὑπόπτου καταστάσεως τῆς διαγωγῆς του ὡς κ τῶν σχέσεων, ἃς ἐτήρει μετὰ τοῦ Φιλίππου, καὶ ἀπεσύρθη εἰς Ἄταρνεά, πόλιν τῆς Ἀσίας, παρὰ τῷ σίῳ αὐτοῦ Ἑρμείᾳ, οὗτινος ἔγγημε τὴν ἀδελφὴν μετὰ τὴν ὑπόπτων Περσῶν δολοφονίαν αὐτοῦ. Ἀναγκασθεὶς δὲ καὶ οὗτος ἐκκαταφυγῆ εἰς Μιτυλήνην, ὅπως δια-

φυγῆ τὴν ἐροχὴν τῶν Περσῶν, διέμεινεν εἰσέτι ἐν αὐτῇ, ὅτε ὁ Φίλιππος, ὡς τινες διατείνονται, ἐπιστεῖθη αὐτῷ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ του Ἀλεξάνδρου, ἄγοντι τότε τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἐν δικστήματι δὲ τεσσάρων ἐτῶν, καθ' ἃ διήκουσεν ἡ ἀνατροφὴ αὐτῆ, ὁ Ἀριστοτέλης ἐδυνάμην νῦν ἐμπνεύσῃ τῷ μαθητῇ αὐτοῦ, καίτοι ὄρμηκου χαρακτηῆρος, ἀπεριόριστον ἀγάτην καὶ ἀρρωσίωσιν, αἵτινες διήρρισαν ἀφ' ὅρου ζωῆς.

Κατὰ δὲ τὴν κατὰ τῆς Ἀσίας ἐκστρατεῖαν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὁ Ἀριστοτέλης, ἐν ἡλικίᾳ πενήκοντα σχεδὸν ἐτῶν, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα συνέστησε φιλοσοφικὴν σχολὴν ἐν εἰσι τῶν γυμνασίων τῆς πόλεως τὰς τῆς, ὀνομαζομένῳ Λυκεῖῳ, ἐξ οὗ ὀνομάσθη καὶ αὐτὴ ἡ σχολή. Ὁ τε διδάσκαλος δὲ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὀνομάσθησαν περιπατητικοί, ὡς ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας ἔξεως, ἣν εἶχε, τοῦ νῦν περιπατῆ παραδίων.

Ἀποθνήσκοντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ Ἀριστοτέλης ἠεγκάθη νῦν ἐγκαταλείψῃ τὰς Ἀθήνας, ἔτε ἐπὶ ἀσεβείᾳ κατηγορηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἱεροῦς Εὐρυμέδοντος, ὅτι δῆθεν ἐπραξεν ἱεροσυλίαν, ἀνεγείρας θωμὸν εἰς ἀνάμνησιν τῆς τε ἰδίας συζύγου καὶ τοῦ φίλου αὐτοῦ Ἑρμείου. Ὁ Ἀριστοτέλης λοιπὸν ἀπεμακρόνη τῶν Ἀθηναίων φειδόμενος τῶν Ἀθηναίων καὶ ἑτέρου κατὰ τῆς φιλοσοφίας τραυματίας· καὶ ἀπεσύρθη εἰς Χαλκίδα, ἔνθα ἀπέθανεν ἐν ἔτει 322, ἡγουν ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἐκείσε ἀφίξιν του. Λίγατι δὲ ὅτι ἐρρίθη εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς μὴ δυναθεὶς νῦν ἀνεῖρη τοῖς λόγους τῆς παλιροῦς· ἀλλ' οὐδὲ βεβαίῳ ἡμῖν τοῖς μύθοις τούτοις.

Ὁ Ἀριστοτέλης ὑπῆρξεν ὁ ἀνταγωνιστῆς τοῦ Πλάτωνος καὶ π. ντὶ σθένει πρὸς τὴν νῦν ὑπεροπῆσῃ τῶν διδάκταλόν του κατὰ τὰς ὑπερβολὰς, τοῦθ' ὅπερ ὑπῆρξε τὸ μόνον μέλημα αὐτοῦ, ἀποδώσῃ τῷ δόγματι αὐτοῦ τὴν ἀληθῆ χαρακτηριστῆρα.

Ὁ Πλάτων ἐστὶν αὐτὴ ἡ ποίσις ἀνερχομένη ἄχρι οὐρανοῦ, ἀλλὰ ἐπιθεωρούμενη ἐνίοτε ἐν τῷ ἀδυνατῷ καὶ ἐσθ' ὅτε ἐν ταῖς χιμῆραις· καὶ οὗτος μὲν πολλάκις ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὡς καὶ ἐν τῇ φύσει ἐπιλανθάνεται τοῦ ἀτόμου πρὸς γενικὸν τῆς ἀνθρωπότητος ὄφελος, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης, διὰ τῆς πρακτικῆς καλκισθησίας, διεδικεῖ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀτόμου ἐν τε τῇ φύσει, τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ, καίπερ τοῦ Πλάτωνος ὑπερτεροῦτος αὐτὸν κατὰ τὴν διδασκαλίαν, ἔτε περὶ πολλοῦ πικουμένου τοῦ ἡλικίου αὐτοῦ μεγάλειου. Ὁ θεὸς τοῦ Ἀριστοτέλους τοσοῦτον τυγχάνει κατώτερος τοῦ θεοῦ τοῦ Πλάτωνος, ὅσοι οὗτος τυγχάνει τοιοῦτος τοῦ θεοῦ τῶν Χριστιανῶν. Ἡ μεγίστη δὲ διαφορὰ ἀλλήλοισι τοῖς φιλοσόφοις τούτοις ἐιργῶς καταδείκνυται ἐν τῷ ὄρει αὐτῶν. Τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ ὄρος ἐστὶν αὐστηρὸν, ψυχρὸν καὶ λακωνικὸν, ἐκδηλοῦν ξηρῶς καὶ ἐν δυσι λέξει· τὰς ἰδίας αὐτοῦ σκέψεις, εὐκόλως δὲ θὰ ἐνόμίζε τις, ἀναγινώσκων τινὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὅτι ἀναγινώσκουσι ξηρὰν γεωμετρίαν ἢ χολερικὴν ἢ ἄλγεθραν· οὐδὲν τὸ ἐν αὐτοῖς ἐπιγαγόν, οὐδὲν τὸ κινεῖν τὸ ἐνδιαφέρον.

Καὶ ἐνῷ ὁ Πλάτων κατ' ἀρχὰς μὲν, διὰ τῆς οὐρανοβάμονος αὐτοῦ φαντασίας, ἐπανέρχεται περὶ τὸν κόσμον, ὁ Ἀριστοτέλης ὅλος ἀρρωσιούται τῷ κίσμο, ὡς ἡ ἀγκυρα τῆς ὑγείας τῆς ἐπιστήμης· αἱ δὲ ἐπὶ τῶν ἀτόμων παρατηρήσεις καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν ἐργώδης καὶ καρτερικὴ ὑπὸ ὅλας τὰς ἐπόψεις καὶ ὅλας τὰς περιπτώσεις μελέτη ἦσαν ὁ μόνος σκοπὸς τοῦ φιλοσόφου τούτου, ὅστις διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐδυνάθη νῦν ἀνέλθῃ ἄχρι τοῦ θεοῦ καὶ νῦν ἀποδώσῃ τῇ ἐπιστήμῃ ἀληθεῖς καὶ ἀξιολόγους ἐκδουλεύσεις. Ὁ Πλάτων, γοητευθεὶς ὑπὸ τῶν καλλονῶν τοῦ οὐρανοῦ, περὶ ἐλαχίστου ἐτοιεῖτο τῆς ἐπὶ τῶν γῆναιων καὶ πεπερασμένων ὄντων ἐπι-

στημονική; ἐξετάσως, ὁ Ἀριστοτέλης ὅμως παρότρυνε τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν μελέτην τῆς φύσεως, ἐφ' ᾧ μεγίστη δόξα καὶ τιμὴ ἀφείλεται αὐτῷ.

Ὁ κόσμος, κατ' αὐτὸν, εἶνε ὑπερμεγέθης καὶ αἰώνιος κλίμαξ, ἧς μία βαθμὶς ἐστὶν ἡ ἀνθρωπότης, καὶ ἥτις, ἀτελῶς κατασκευασθεῖσα κατ' ἀρχάς, βαθμικῶν τελειοποιεῖται καὶ ρυθμίζεται, καὶ ἀναβαίνειν τις αὐτὴν, εὐκόλως δύναται νὰ παρατηρήσῃ τὴν ἀπὸ βαθμίδος εἰς βαθμίδα ἐπαισθητὴν τελειοποίησιν αὐτῆς, ἧς ἐπὶ τέλους διορᾷ τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς τελειότητος, ἅμα φθάσῃ ἀκριτοῦ Θεοῦ. Εἰς πᾶσαν βαθμίδα τῆς κλίμακος ταύτης ὑπάρχει ὃν τι ἀνώτερον κατὰ τὴν ὄργανισμὸν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ὑπ' αὐτὸ, ὑποδεέστερον δὲ τοῦ ἄνω αὐτοῦ κειμένου· οὐδεμία βαθμὶς ἐλλείπει ἀπὸ τῆς γιγαντιαίας τύτης κλίμακος, οὐδεὶς χρῆστος τῆς ἀτελειότητος ταύτης ἀλύσεως συνετρίβη ποτὲ, οὐδὲν ἐκ τῶν ὄντων, τῶν κατεχόντων τὰς βαθμίδας τῆς ἀπεράντου ταύτης κλίμακος, ἐξηρανόθη ποτὲ. Ἡ τάξις καὶ ἡ ἀρμονία τῆς φύσεως εἶνε συγχρόνως ἡ τάξις καὶ ἡ ἀρμονία τῆς ἐπιστήμης· οὐτῶ δὲ ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῶν ὄντων, τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων μελέτης, ὁ Ἀριστοτέλης μετέβη εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου μελέτην ὑπὸ φυσικῆν, διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἔποψιν. ἐπὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὡς ἀτόμου καὶ καὶ ὡς μέλους τῆς κοινωνίας, καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἐπὶ τῶν οὐρανίων ἀνεπιμεμένων μελέτην, καὶ τέλος εἰς τὴν ἐξετάσιν καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ.

Τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων ἐθουμάσθησαν καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐποχῇ φυσιολόγων· τὰ δὲ ὑπὸ τὸν τίτλον Λογικῆς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου πνεύματος βιβλία του ἐδιδάσκοντο ἅπαντα ἄχρι τοῦ μαισαϊωνος καὶ ἔτι καὶ νῦν δύναται νὰ διαφωτίσῃ τὸν ἐπιστήμονα, τὸν ἐγκύβροντα ἐπὶ τῶν δυσχερῶν ἅμα καὶ λυσιτελῶν ἐπιστη-

μονικῶν τούτων θεμάτων. Εἰκοσι δὲ αἰῶνες παρήλθον ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἄθικτα καὶ ἀναλλοίωτα διεσώθησαν ἄχρις ἡμῶν, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀποκοπῆς ἢ τῆς προσθέσεως οὐδὲ καὶ μιᾶς λέξεως ἐν αὐτοῖς. Ἐν δὲ τῇ Πολιτικῇ αὐτοῦ διακδικεῖ μετὰ παρησίας τὰ δικαιώματα τοῦ ἀτόμου καὶ τὰ τῆς μέσης τάξεως, ἅτινα ἀνηλεῶς παρεγνώρισθησαν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν τῇ Δημοκρατίᾳ αὐτοῦ.

Τοιαῦτα τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης εὐεργετήματα τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἡδὲ δὲ ὑπολείπεται ἡμῖν νὰ ἐξετάσωμεν τὰς περὶ τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ Θεοῦ ἰδέας καὶ δοξασίας αὐτοῦ, αἵτινες, ἅς τὸ ὁμολογήσωμεν, κατὰ πολὺ μειονεκτοῦσι τῶν τοῦ Πλάτωνος.

Ἡ ψυχὴ ἐπιζῆ μετὰ τὸν ἀπὸ τοῦ σώματος ἀποχωρισμὸν αὐτῆς; Ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἀρνεῖται μὲν τοῦτο, ἀλλ' οὐδαμῶς θετικῶς θετικῶς ἀπολύτως ἴσως βέβαιον τυγχάνει ὅτι οὐδέποτε οὐδεμίαν γνώμην ἢ συμπέρασμα ἐξέφερε περὶ τῆς ζωῆς, ὡς ὁ Πλάτων. Ἡ ψυχὴ, ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἀπόλετο τῆς οὐρανίας πύξεως τῆς, αἱ δὲ ἐρέσεις αὐτῆς καὶ αἱ ἐλλείψεις δὲν ἐδύναντο νὰ ἀνοψωθῶσιν ὑπὲρ τὴν γῆν.

Ἄλλ' ὁ Θεός, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, προνοεῖ περὶ τοῦ κόσμου, λέγοντες δὲ θεῖαν Πρόνοιαν ἐνοουμένον ἀρχὰς γένεσιν καὶ ἐνεργητικὸν ἀγρυπνοῦν φιλοστόργως ἐπὶ τοῦ κόσμου; Ὁ Θεός, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, εἶνε μὲν τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς τελειότητος, ἀλλ' ἀπερμεμονωμένος καὶ σχολαῖος, γινώσκων καὶ ἀγαπῶν μόνον ἑαυτὸν, παντὸς ἄλλου ἔρωτος δυναμένου νὰ μολύνῃ τοῦς διαλογισμοῦς του, καὶ κατὰ συνέπειαν μὴ ἔχων γνώσιν τοῦ κόσμου, περὶ οὐ οὐδὲ προσένησεν, οὐδὲ προνοεῖ περὶ τῆς διαμαρτυρίας αὐτοῦ, ὡς ὁ Πλάτων φρονεῖ.

(ἐκκολουθεῖ) ΖΥΡ ΤΖΑΝΟΤΗΣ

Ἄκοντες διακόπτομεν ἐνταῦθα τὸ τέλος τοῦ κεφαλαίου, ἐνεκεν ἐλλείψεως χώρου.

Μούρα καὶ τοῦ Βύρωνος!...

ΒΑΛ. Δὲν ἐνθυμούμαι... πείθομαι εἰς τοὺς λόγους σου... ὦ! μὴ μὲ πιστεύσης ζηλιότυπον! Ἄλλοτε, ναί, ἤμην ὀλίγον...

ΛΟΥΚΡ. Τίνος, ἐμοῦ;

ΒΑΛ. Ἐξαιτούμαι συγγνώμην, παρεγνώρισα τὴν καρδίαν σου, τὴν ἀγγελικὴν σου καρδίαν· σὺ νὰ προσδώσης τὴν παιδικὴν σου φιλίαν;.. ὦ! αἰσχύνομαι διὰ τὰς ὑπαφίας μου ἐκεῖνας; συγχώρησόν με, Λουκρητίε μου. Ἄφ' ἑτέρου δὲ ἂν ὁ Γεώργιος κατείχετο ὑπὸ ἔρωτος πρὸς σέ, δὲν θ' ἀνεχώρει.

ΛΟΥΚΡ. Τὸ βλέπεις!

ΒΑΛ. Πλὴν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀναχώρησίς του δὲν ἀποδεικνύει αἰσθημα πρὸς ἐμέ... καὶ, ἰδοὺ ὑπὸ τίνος ἰδέας ἐβασανίζετο.

ΛΟΥΚΡ. Ἄλλὰ τί σοὶ εἶπε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του;

ΒΑΛ. Ὅτι ὁ πατήρ του κατεσπευσμένως δι' ἐπιστολῆς του τὴν ἐκάλεε εἰς Λουδίνον.

ΛΟΥΚΡ. Προηγούμενος ὁμοῦ θὰ ἐξέφρασε πρὸς τὴν πατέρα σου...

ΒΑΛ. Ναί· τῷ ἐξεδήλωσε τὸν ἔρωτα ὃν πρὸς ἐμέ· συνέλαβεν ἐν ὄψῳ, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ γίνω σύζυγός του, προσέθηκε ὁμοῦ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἀπόφασίν του ταύτην ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ πατρὸς του, ἀνδρὸς αὐστηροῦ, ἀγγίλου καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς λέξεως, ὅτι ἀνεχώρει καὶ ἐν περιπτώσει πιθανότητος τῆς ἐνώσεώς μας, θὰ ἐπανήρχετο, ἐντὺς τεσσάρων μηνῶν, ὅπως ζητήσῃ τὴν χεῖρά μου. Σοὶ ἀφηγοῦμαι ταῦτα διότι ἐντελῶς τὰ ἀγροῦς, οὕσα τότε ἐν τῇ παρθενογονίᾳ. Ὁ Γεώργιος λοιπὸν ἀνεχώρησε, μὰς ἐγγράψεν εἰς ἐπιστολᾶς, ἀναμέρον πάντοτε δυσκολίας τινῶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς

του προβληθείσας. Πιστεύσου, φίλη μου, ὅτι μακροὺς διήλθον μῆνας καὶ ὀχληρὰς ἡμέρας! Ἡδὲ εἶχε παρελθῆ ὁ ἔρισθαις χρόνος, πιστεῖω δὲ ὅτι ὁ πατήρ μου τῷ ἔγραψε περὶ τῶν ἀδημονιῶν μου, καὶ τῆς καταστάσεως τῆς ὑγείας μου, οἰκτρῶς προσβληθείσας. Σήμερον τὸ πρῶτὸ τέλος, ὁ Γεώργιος ἤλθεν... ὦ! ὅποια στιγμὴ, Λουκρητίε μου, ἦτο ἐκεῖνη δι' ἐμέ! Καὶ ὅμως θὰ τὸ πιστεύσεις; δὲν εἶχον τὸ θάρρος νὰ τὸν ἐρωτήσω, ἐροβούμην ν' ἀκούσω τὴν ἀπόφασίν μου.

ΛΟΥΚΡ. Ἐκεῖνος δέ;

ΒΑΛ. Ἐσιώπησε!

ΛΟΥΚΡ. Οὐδὲ πρὸς τὸν πατέρα σου εἶπέ τι;

ΒΑΛ. Δὲν τὸν εἶδεν ἀκόμη· ἐξῆλθε ἐνώρις πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἀσθενῶν του· εὐθὺς ἔστειλα νὰ τὸν ἀναζητήσωσι, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν τὸν εὔρον, ἐξῆλθε καὶ ὁ Γεώργιος.

ΛΟΥΚΡ. Χωρὶς νὰ σοὶ εἶπη τίποτε;

ΒΑΛ. Μειδιῶν ἔθλιψε τὴν χεῖρά μου... ἀγνοῶ ὅμως ἂν λήπῃ, ἐλπίδα ἢ ἔρωτα ἐξέφραξε τὸ μειδιάμα ἐκεῖνο... δὲν τὸ ἐνόησα· εἶπειτα μοὶ εἶπε· θὰ ἐπανέλθω ὅταν ὁ πατήρ σας ἦνε ἐν τῇ οἰκίᾳ· χαίρετε. Οὕτω μὲ ἀφῆκε!

ΛΟΥΚΡ. Ὡστε ἀκόμη δὲν ἤξεύρεις...

ΒΑΛ. Τίποτε! πλὴν ἐλπίζω, ὦ ναί, ἐλπίζω· δὲν θὰ ἐλάμβανε ποτὲ πιστεῖω, τὸ σκληρὸν θάρρος νὰ ἔλθῃ αὐτοπροσώπως νὰ μὲ φουέσῃ... ἡδύνατο νὰ γράψῃ—ἀλήθεια;

ΛΟΥΚΡ. Νομίζω.

ΒΑΛ. Πιθανὸν νὰ ἔλθῃ σήμερον νὰ σ' ἐπισκεφθῇ.

ΛΟΥΚΡ. Βεβαίως θὰ μ' ἐλησμήνητε!

ΒΑΛ. 'Όχι, απεναντίας όμιλήσαμεν περί σου· ένδιμζεν ότι είσαι ακόμη παρά τῇ ἀββά Βιλλάρ, πλην όταν τὸν ἐπιπροφύρησα περὶ τῆς ἀθηνείας σου, ἀπεφάσισε νὰ σ' ἐπισκερθῇ.

ΛΟΥΚΡ. (Θά τὸν ἴδω)

ΒΑΛ. Μάλιστα, ἂν δὲν μ' ένδιμζεις ἀδιάκριτον, θά σέ παρακάλουν...

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Κος. ΓΕΩΡΓΙΟΣ καὶ πλ ἄνω

ΓΕΩΡΓ. (έσωθεν) 'Εξέστι;

ΒΑΛ. 'Α! ἰδοῦ τον.

ΛΟΥΚΡ. ('Ω; ἡ καρδιά μου φέργει)

ΓΕΩΡΓ. Δεσποινίς Λουκρητία... (ἐπὶ τῆς θύρας παρατηρῶν δὲ μετὰ προσοχῆς τὴν Λουκρητιαν λέγει καθ' ἑαυτὸν) Πόσον έπαθε!

ΛΟΥΚΡ. (τρέμουσα) Κύριε Γεώργιε!...

ΓΕΩΡΓ. Συγχωρήσατε... ἀλλὰ πιστεύουν ὑμᾶς εἰσέτι ἐν ἀναρρώσει ἐνόμισα καθῆκ' ἐν μου ἵνα αὐτοπροσώπως ζητήσω πληροφορίας περὶ τῆς υγείας σας.

ΛΟΥΚΡ. Εὐχαριστῶ, κύριε Γεώργιε... τώρα έχω καλῶς!

ΒΑΛ. (σιγὰ πρὸς τὴν Λουκρητιαν) 'Ω! ἂν ἠδύνασο, φίλη μου, νὰ τὸν ἐρωτήσης...

ΛΟΥΚΡ. 'Εγώ;...

ΒΑΛ. (τῷ Γεωργίῳ) Μᾶς συγχωρεῖτε, κύριε Γεώργιε... έχω ἐν μικρῶν μυστικῶν μετὰ τῆς φίλης μου...

ΓΕΩΡΓ. Τότε σας ἀφίνω ελευθέρας...

ΒΑΛ. 'Όχι· ἐγὼ απεναντίας θ' ἀναχωρήσω ὅπως πληροφορηθῶ ἂν ἐπέστρεψεν ὁ πατήρ μου· (σιγὰ τῇ Λουκρητιᾷ) Πρὸς σέ, Λουκρητία μου, πιθανὸν νὰ εἴπω ὅτι ἴσως δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ πρὸς ἐμέ· σέ ἀφίνω μετ' αὐτοῦ· (λαβομένη

τῆς χειρὸς αὐτῆς) ἑλέσθεις πῶσον ἐκτιμῶ τὴν φιλίαν σου, καὶ πῶσον έχω πίστιν πρὸς σέ... Κύριε Γεώργιε, χαίρετε. ('Εξέρχεται διὰ τῆς ἐν μέσῳ θύρας.)

('Ἡ Λουκρητία εὐραθεία μόνη μετὰ τοῦ Γεωργίου ἀδυνατεῖ νὰ καταστείλῃ τὴν συγκίνησιν αὐτῆς καὶ στηρίζεται ἐπὶ τῆς τραπέζης.)

ΓΕΩΡΓ. (μετὰ τινος στιγμᾶς) Πόσχετε, Λουκρητία;

ΛΟΥΚΡ. 'Όχι, ἀλλ' ὡς εἶπετε εὐρίσκομαι εἰσέτι εἰς ἀναρρώσιν...

ΓΕΩΡΓ. 'Αν σὰς ἐνοχλῶ... (ἀναχωρῶ)

ΛΟΥΚΡ. (εὐθὺς) Εἶμαι καλλίτερα.

ΓΕΩΡΓ. 'Ότε λοιπὸν ὁ θεὸς σας με παρακάλει νὰ σας ἀποτρέψω τῆς σπουδῆς εἶχε δίκαιον... ἰδοῦ ἡ υγεία σας έπαθε.

ΛΟΥΚΡ. 'Ας μὴ γίνεταί λόγος περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης... ἄς όμιλήσωμεν μᾶλλον περὶ τῆς φίλης μου Βαλερίας... Δὲν ἐπανήλθετε ὅπως συζευχθήτε αὐτῆς;

ΓΕΩΡΓ. Ναι—'Όταν ὑποσχέθῃ τις ἀγαλλιάσεις πρὸς τινα κόρην δὲν πρέπει νὰ καλύπῃ αὐτὰς διὰ τοῦ πέπλου τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀπάτης. 'Ἡ Βαλερία εἴσεται εὐδαίμων, πλην ἐγὼ...

ΛΟΥΚΡ. Δὲν θά εἴσθε;

ΓΕΩΡΓ. Οὐδὲ ὑπῆρξα ποτὲ τοιοῦτος. Εἰκοσαετῆς, μετ' τὴν ψυχὴν παρθένον, διψῶσαν ἔρωτος, ἠναγκάσθην νὰ συζευχθῶ γυναῖκα ὅπως ἀδιάφορον πρὸς ἐμέ· σήμερον λαμβάνω σύζυγον ἄλλην ἢν πολὺ ἠγάπων, καὶ τώρα ἴσως δὲν ἀγαπῶ πλέον!

ΛΟΥΚΡ. Δὲν ἀγαπᾶτε πλέον τὴν Βαλερίαν;

ΓΕΩΡΓ. Δὲν ἀγαπῶ τὴν καλὴν ἐκείνην κόρην ὡς πρέπει εἰς αὐτὴν ν' ἀγαπᾶται, πταίει δὲ ἡ Εἰμαρμένη, ἡ σκληρὰ θεὰ τῆς χλεύης!—Αὕτη βλέπει δύο ὄντα ἐν τῷ αὐτῷ πρὸς ἀλληλα ἁρμονίᾳ ὡς δύο ἀκτῖνας τοῦ αὐτοῦ

πλευρήτου, δύο σταγόνας ὁρίσου ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄνθους, καὶ ἐκσφενδουλεῖ αὐτὰ μακρὰν, καὶ παρεμβάλλουσα πρῶτον θαλάσσης, κοιλιάδας, χεიმάρρους καὶ κρημνοὺς, τὰ φέρει ὕψος πάλιν συναντηθῶσι διὰ σιδήρου, δικτύου, ὅπερ δὲν δύνανται νὰ διαρρήξωσιν ἵνα ἐνώστωι τὰς δεξιὰς τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ κόσμου. Ὅρισθεὶς πίστιν πρὸς κόρην τὴν ὁποίαν ἐνδιμζον ὅτι θά ἠθύνάμην ν' ἀγαπῶ ἐφ' ὅλην μου τὴν ζωὴν, ἠγνῶν ὅτι ἐμελλὸν ν' ἀπαντήσω ἄλλην ἀποκαλύψασάν μοι κόσμον αἰσθημάτων νέων, ἀκαταλήπτων, ἱκανὴν νὰ παραπραποποιήσῃ τὰ ὄνειρα ἐκεῖνα, ἅτινα πάντα ἀδύνατα ἐπίστευσα.

ΛΟΥΚΡ. 'Ενθυμῶμαι ὅτι μοι εἶπετε περὶ τινος ἄλλης κόρης...

ΓΕΩΡΓ. Περὶ ὑμῶν ὡμιλήσα, περὶ ὑμῶν!...

ΛΟΥΚΡ. (τρέμουσα) Περὶ ἐμοῦ;... με ἠγαπάτε;

ΓΕΩΡΓ. Σὰς ἀγαπῶ!

ΛΟΥΚΡ. Σεῖς...

ΓΕΩΡΓ. Ναι· ὅτε τὸ πρῶτον οἱ ὀφθαλμοί μου συνήτησαν τοῖς ἰδιόκοῖς σας, ἄρρωθ' τί εἶδον, ἄρρωθ' τί ἐντὶς ἐμοῦ ἠσθάνθην—ὑπῆρξε μυστήριον. 'Ότε δὲ ἐνώπιόν μου ἐνεφανίσθητε ἐν τῇ ἀκατασχέτῳ ὀρμῇ τῆς φαντασίας σας, ἀπαίρουσα ὡς ἡ Σαπφὴ ἐπὶ τοῦ βροῦχου τῆς Λευκαδῆς, ὁ γέγη ὡς ἡ Κόρινθα, ὅτε κατήροχο ἐν τῷ ἀγῶνι διάμυρισθητούσα πρὸς τὸν Πίνδαρον τὴν δάφνην, τ' τε ἐν μέσῳ τοῦ λευκοῦ ἐκείνου νέφους ποιήσεως εἶδον λάμποντα τὸν ἥλιον ἀργύστου κόσμου, καὶ ἐν τῷ νέφει ἐκεῖνο διείδον πορφυροβαπτόμενον τὸ ὄνειρον τῆς νεότητός μου. 'Ενόησα ὅτι οὐδέποτε καρδία γυναικῆς ἐπαλεῖν ὅς ἡ ἰδική σας ὅτι ἐπειδὴ ἄλλο δὲν εἴσθε ἡ ἀγνῆτατον ἀπαύγασμα τῆς τοῦ

Θεοῦ διανοίας, ὡς ἐκ τούτου ὁ ὕψ' ὑμῶν ἀγαπώμενος ἀνὴρ θά ἀπήλασεν ἀγγελικῶν ἀγαλλιάσεων. Καὶ ἐν ὑπὸ ἱεράς ὑποσχέσεως δὲν ἐδεσμευμένη, θά ἐπιπῶτον πρὸ τοῦ ποδῶν σας, καὶ θά ἠρπαζον τὸ κράσπεδον τῆς ἐσθῆτός σας ὅπως σὰς ἐμποδίσω νὰ ταυλίσητε τὰς πτέρυγας πρὸς τὸν οὐρανὸν ὅπως δὲν κατήλθετε!

ΛΟΥΚΡ. Σιωπήσατε, Γεώργιε, σιωπήσατε!...

ΓΕΩΡΓ. Εἶνε ἀληθές ὅτι ἔπρεπε νὰ μὴ ἐπανέλθω πλέον εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην! ἀλλὰ μετὰ τετράμηνου ἀπομάκρυνσιν ἐπίστευον ἐμαυτὸν ἰσχυρότερον. Καὶ ἤξεῖρετε διατὶ ὑπῆγον εἰς Λουδίνου; διότι θέλω νὰ τηρήσω τοὺς πρὸς τὴν Βαλερίαν ὄρκους μου εἶχον ἀνάγκην νὰ σας λησμονήσω. Ναι, ἠλπίζον ὅτι ἐν Λουδίνῳ ἡ Βαλερία θά ὑπερίσχυε· πλην τὸ ἔνομά σας διεξήροχο τὰς θαλάσσης, οἱ στίχοι τῆς πρωχῆς ἀμερικανίδος κόρης ἀνεμνῶσκοντο ἐν Λουδίνῳ, καὶ ἐγὼ, βᾶλλον αὐτοὺς ἐπὶ τῆς καρδίας μου, ἠσθάνθην παλλομένην τὴν ἰδικὴν σας. Εἰς τὴν ἡχὸν αὐτοῦ, εἰς τὸ κελιάρισμα τῆς ἀσθῆτος ἐνόμιζον ὅτι ἠκούου τοὺς μελωδικοὺς στίχους τῆς ἐρημικῆς κινύρας σας. Καὶ ὅμως ἐν τῇ συνειδήσει μου ἀνεξήτησα τὴν ἰσχύν, καὶ εἶπον κατ' ἐμαυτὸν ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ ἄλλη τις νεάνις περιπαθῶς καλοῦσα με, κατ' ἐκαστην ἐλέπουσα πρὸς τὴν θαλάσσαν ὅπως διακρίνη πλοῖον, ἐλπίζουσα νὰ με ἴδῃ ἀποβιβάζομενον ἐπὶ τῆς ἀκτῆς. Τέλος ἐλαβον ἐπιστολὴν τοῦ δόκτορος. 'Εβερσων, δι' ἧς ἀνεφέρετο εἰς τὴν τιμῆτά μου, διότι ἡ θυγάτηρ του ἐτήκετο γενομένη θυμὰ τοῦ ἔρωτος ἐν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς εἶχον ἀνάψει, τότε ἐκόπασεν ἡ παραφορά, καὶ ὑπεισήληθεν ἡ γαλήνη, ἐξηφανίσθη ὁ ποιητής καὶ ἔμεινεν ὁ ἀνὴρ!

ΛΟΥΚΡ. Καὶ ὁ ἀνὴρ θὰ μείνῃ.

ΓΕΩΡ. Να', ὡς ἀέτις μὲ κεκομμένους πτέρυγας. Θὰ μείνῃ ὁ ἀνὴρ διότι σεῖς δὲν ἐνόησατε τὸν ποιητὴν ἀλλὰ ἂν μίαν λέξιν εἶπτε ἐπιβάλλω σιγὴν τῇ συναιδήσει μου... ὦ! πολλὸν μικρὸν εἶνε τὸ δάκρυ μου τὸ ἀπὸ τοῦ μετώπου σας ἐκπεμπόμενον φῶς μὲ τυφλῶνει. Εἰπέτε ὅτι μὲ ἀγαπάτε. καὶ λόγμαι πάσης πρὸς τὴν Βαλερίαν ὑποσχέσεως.

ΛΟΥΚΡ. Τί ἐλπίζετε;

ΓΕΩΡ. Ἀλλ' εἰς ἀμειβὴν τῆς θυσίας μου τί θὰ μοι εἶδεν ἡ Βαλερία; ἔρωτα μὴ δυνάμενον ποτέ νὰ πληρώσῃ τὸ κενὸν ὕπερ σεῖς δ' ἀφήτε ἐν τῇ ψυχῇ μου; ὦ! ἂν πρότερον συνητώμεθα, τίνας οὐρανόους ἡδονὰς θὰ μᾶς παρέχεν ἡ γῆ! Ναὶ διότι σεῖς δι' ἐμὲ εἶσατε ἢ προσωποποιήσεις ἰδέας, ἢ κίνησιν ἀνευρεθῆναι καὶ τῆς ὑποίας τὴν συνάντησιν ἀδύνατον ἐπίστευον. Σεῖς θὰ μὲ καδιστάτε μεγαλύτερον τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ Μίλτωνος, διότι οὗτοι δὲν εἶχον ἔρωτα ὡς ἐκείνον ἐν σεῖς μοὶ ἐνεπνεύσατε.

ΛΟΥΚΡ. (καθ' ἑαυτὴν περίλυπος) Καὶ ἀγνοεῖ ὅτι μὲ φονεύει.

ΓΕΩΡ. Ἀλλ' ἂν θέλετε, τὸ μέλλον ἀκίμη εἶνε ἰδικὸν μας· δυνάμεθα νὰ διαρρήξωμεν τὸ σιδηροῦν δίκτυόν μας. Δὲν εἶδον εἰσέτι τὸν δόκτορα Ἐβερσον τῷ λέγω λοιπὸν ὅτι ὁ πατήρ μου δὲν συναινέει εἰς τὸν μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ γάμου μου, ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ γίνῃ ἄλλως τὸ πρᾶγμα, καὶ τίτε σεῖς γίνεσθε σύζυγός μου. — Ὡ! Λουκητία! αἱ λέξεις αὗται οὐρανὸν περικλείουσι! Ἀκούσατε ἐπὶ τῶν ἀκτίων τῆς Ἐδέμ ἔχω ἐρημικὸν τινα οἰκίσκου κρυπτόμενον ὑπὸ φιλωρῶν καὶ πλατάνων, ἐκεῖ ὑπάρχουσι δρόμοι διατέμνοντες πορτοκαλεῶνας, χλοεροὶ λειμῶνες, σκιαὶ θροσσοβλοὶ καὶ ἀνοσοκωπεῖς κλιτύες εἶνε ὁ ἐπίγειος παρά-

δεισος ἐν ἡτοιμασία διὰ τὴν σύντροφόν μου, καὶ αὕτη θὰ εἶσατε σεῖς. Ἐκεῖ θὰ ἀπολαύσωμεν τὰς τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας ἡδονὰς, τὰς ἀτελευτήτους ἐκείνας ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐμπνεόμενοι αἰσθήματος, τὴν αὐτὴν θλίβοντες λύραν, ἐπὶ τάπητος ρόδων καὶ ὑπὸ σκιερῆν ἀστεροκίσητον δὲ ἐκφέρωμεν ἀδανάτους ὠδὰς!

ΛΟΥΚΡ. (ὡς ἄνω) (Καὶ ὅμως πρέπει νὰ ἐνθυμώμαι τὴν Βαλερίαν!)

ΓΕΩΡ. Ὡ! Λουκητία, ὁμιλήσατε εἰπέτε ὅτι μὲ ἀγαπάτε!

ΛΟΥΚΡ. (μεγάλως καταβάλλουσα προσπάθεια) Ὁχι, δὲν σὰς ἀγαπῶ... ποτέ δὲν θὰ σὰς ἀγαπήσω...

ΓΕΩΡ. Ποτέ;...

ΛΟΥΚΡ. Δὲν ἐννοῶ δὲ καὶ τὸν ἔρωτα περὶ τοῦ ὅποιου τόσου ἐνθουσιάζω μοὶ ὁμιλήσατε μοὶ φαίνεται ποιητικὴ ἔξαψις... ἀνοησία... (προσπαθοῦσα ὑπὸ θιβαζόμενον καὶ σχιδόν νευρικὸν γέλωτα νὰ κρύψῃ τὴν φρικώδην ταραχὴν της.)

ΓΕΩΡ. (λίαν ἐκπληκτος) Ἀνοησία;...

ΛΟΥΚΡ. Ἀναμνηστικῶς φαίνεται ὡς νὰ τὸν ἐδιδάχθητε εἰς τὰ δράματα τοῦ Σχιλέρου, ἢ εἰς τὰ μυθιστορήματα τοῦ Οὐάλτερ Σκότ!... ἡ ἐξοχή... ἐρημικὸς τις οἰκίσκος... μία λύρα... Ἐ; Θεέ μου! ταῦτα εἶναι ὄνειρα... εἶνε παραφροσά!

ΓΕΩΡ. Γελάτε λοιπὸν με τὸν ἔρωτά μου;...

ΛΟΥΚΡ. (ὡς ἄνω) (Τὸ πιστεῖει) Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε Γεώργιε, ἀλλ' ἐμὲ ἀρέσκει πολὺ μᾶλλον ἔσως ἤραμος ἄνευ μεταστώσεως... ὁ ἔρωτος τέλος τὸν ὁπαῖόν μοὶ προσφέρει ὁ Ἰσαάκ, ὁ μνηστήρ μου...

ΓΕΩΡ. Σεῖς, Λουκητία, σύζυγός σου!

ΛΟΥΚΡ. Δὲν σὰς τὸ εἶπεν ὁ ἴδιος; ΓΕΩΡ. Οὐδ' αὕτη ἢ κίνη ἡδονή. Θη νὰ μὲ ἐνόησῃ!

ΛΟΥΚΡ. (ὡς ἄνω) (Ἐγὼ δὲν τὸν

ἐνόησα...!) Γεώργιε, ἐάν δὲν δύναμαι νὰ σὰς δώσω τὸν ἔρωτά μου, ἐπιθυμῶ ὅμως νὰ ἐξακολουθῶ ἀκίμη ὑποληπτομένη ὑμῶς· σεῖς δὲ γνωρίζετε ὅτι ὁ προδίδων κίνησιν καὶ παραβαίνων ὑπόσχεσιν ἱερὰν εἶνε ἀξίως περρονησεως.

ΓΕΩΡ. Περιφρονήσεως;

ΛΟΥΚΡ. Θὰ ἀπέβαλον τὴν πρὸς τὴν μεγαλοφυῶν σας πίστιν μου· τὸ ἐλάττωμα τῆς καρδίας θὰ μοὶ ἐξηράμισε τὴν ἀρετὴν τῆς διανοίας.

ΓΕΩΡ. Ἀχ!

ΣΚΗΝΗ 6.

ΒΑΛΕΡΙΑ, ΔΟΚΤΩΡ ΕΒΕΡΣΩΝ καὶ εἰζῶν

ΒΑΛ. (ἰσθῶν) Ἐδῶ εἶνε, πάτερ μου ἐδῶ.

ΛΟΥΚΡ. Ἴδου ἡ Βαλερία, ἡ σύζυγός σας...

ΓΕΩΡ. Σύζυγός μου!...

ΕΒ. Κύριε Γεώργιε... ἦλθετε ἐπὶ τέλος!... ἄς ἐναγκαλισθῶμεν, φίλε μου ἢ ἐπ' ἀνοῦδ' εἰς σας αἴσια μοὶ ἀνυγγέλει βεβαίως ἦλθετε ἵνα ἐπαναγάγητε εἰς τὴν ζωὴν μίαν καρδίαν.

ΛΟΥΚΡ. (Καὶ ἵνα συντρέψῃ τὴν ἰδικὴν μου!)

ΓΕΩΡ. Ναὶ, ὁ προδίδων κίνησιν καὶ παραβαίνων ὑπόσχεσιν ἱερὰν εἶνε ἀξίως περρονησεως

ΒΑΛ. (ἐν ἀγαλλίασει) Ἀ! Γεώργιε!

ΕΒ. Εὐγε, γαμβρό μου! (ὀλίγον τὴν χεῖρά του).

ΒΑΛ. (σιγῇ τῇ Λουκητίας) Σὺ τῷ ὀμιλήσας περὶ ἐμοῦ, ἀλήθεια, ὡ πόσον σοὶ ἐυγνωμονῶ!

ΛΟΥΚΡ. (Καὶ ἔχει δίκαιον).

ΕΒ. Ἀλλὰ διατί νὰ μὴ ἀναβῆτε εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἦτις εἶνε πλεόν ἰδική σας; ἐγὼ θὰ μείνω ἐνταῦθα ἐπὶ τίνας στιγμάς μετὰ τῆς ἀσθενούς μου· πηγαί-

νετε· σὰς εἶνε ἐπιτετραμμένον νὰ συνοδεύσητε τὴν μελλόνυμφόν σας.

ΒΑΛ. Ἴδου ἐγὼ, Γεώργιε.

ΓΕΩΡ. Ναὶ, Βαλερία! ὦ! εἰπέτε μοὶ ἐάν ἐν θρησκευτικῇ ἐκστάσει σας ἀγαπήσω θὰ πιστεῖσθε ὅτι τὸν ἔρωτά τοῦτον ἐδιδάχθητε εἰς τὰ δράματα τοῦ Σχιλέρου ἢ εἰς τὰ μυθιστορήματα τοῦ Οὐάλτερ Σκότ;

ΒΑΛ. Διατί μοὶ ἀποτείνετε τοιαύτην ἐρώτησιν;

ΕΒ. Ἐσως ἰδανικῶς, ὑψηλῶς... ἐξαιρέτα, ἴδου ὅτι ἀρέσκει εἰς τὴν θυγατέρα μου.

ΓΕΩΡ. Καὶ ἂν σὰς ὀδηγήσω εἰς τὸ ὠραῖον κτήμα μου ἐν Ἐδέμ, θὰ ἐλάσετε εὐχαρίστως, ἀλήθεια;

ΒΑΛ. Ὡ, μετὰ πλείστης ὕψους εὐχαριστήσεως!

ΛΟΥΚΡ. (καθ' ἑαυτὴν μετὰ βλάβος ἄλλους) (Καὶ τὴν χλεύην παρ' αὐτοῦ νὰ ὑπομείνω;)

ΕΒ. Λοιπὸν βλέπετε, ὀγατερ, ὅτι τοῦτο ὑπερβαίνει τὰς ἐλπίδας σου· πηγαίνετε εἰς τὴν οἰκίαν μας, ἐκεῖ θὰ εὑρετέ τινας συγγενεῖς μας οἱ ὅποιοι ἀσμένως θὰ σὰς ἴδωσιν ἐντὸς ὀλίγου ἀνέρχουμαι καὶ ἐγὼ.

ΒΑΛ. Πηγαίνουμεν, κυριε μου, ὦ Λουκητία, πῶσον εἶμαι εὐτυχής!

ΓΕΩΡ. (σοβαρῶς ὑποκλιόμενος πρὸ τῆς Λουκητίας) Δεσποινίς Λουκητία, χαίρετε... (καθ' ἑαυτὸν) Διὰ παντός!

(ἔξερχεται μετὰ τῆς Βαλερίας) ἄνοητος ἀνοητὴς (ἢ Λουκητία ἴδουσα αὐτοὺς ἀνοητῶντας καὶ πιστεύουσα ὅτι εἶνε μόνη ἀναλύεται εἰς δάκρυα, ἀλλ' εὐρεθίσα ἀπέναντι τοῦ Ἐβερσον καὶ καταβαλοῦσα προσπάθειάς ὕπνος ἀναστειλῆ ταῦτα μὲνι ὅπως εἶπεν συντριβίται ὑπὸ τοῦ ἀγῶνος καὶ πίπτει ἐπὶ τινος ἑδρας.)

ΕΒ. Τί συνέβη, Λουκητία;

ΛΟΥΚΡ. Ἡ εὐδαιμονία τῆς φίλης μου τοσοῦτον μὲ συγκινεῖ ὥστε... (καὶ τὴν χλεύην ἀκόμη! καὶ τὴν χλεύην!)

ΕΒ. (θεωρῶν αὐτὴν ἀτενῶς) (Ἦρπεται νὰ

ἔλθω εἰς ἐν συμπέρασμα). Πλὴν τούτου πῶς αἰσθάνεσθε ἑαυτήν;

ΛΟΥΚΡ. Καλῶς, δόκτωρ.

ΕΒ. (οἶσε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῆς λέγει καθ' ἑαυτὴν) (Καλῶς, εἴ! δυστυχής!) ἐγὼ ὅμως θὰ σὰς συμβούλευον νὰ ἀποσυρθῆτε εἰς τὸ δωμάτιόν σας.

ΛΟΥΚΡ. Ναι, δόκτωρ. (καθ' ἑαυτὴν) (οὐδέεις θὰ μὲ ἴδῃ κλαίουσιν... καὶ αἰσθάνομαι πολλὴν τὴν ἀνάγκην τῶν θακρῶν!) (εἰσέρχεται κατεπισημαίνων).

ΕΒ. (θεωρῶν αὐτὴν ἀπεροχμένην) Δυστυχῆς κόρη... ἐάν ὑπάρχῃ ἀκόμη μέσον τι πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ κατατρώγοντος τὴν ζωὴν σου σκόληκος θὰ τὸ ἀποπειραθῶ, ἢ συνείδησίς μου ὡς ἱατροῦ μοὶ ἀπαγορεύει τὴν ἐπὶ πλέον παρατάσιν τῆς σιγῆς ἰδοὺ ὁ Κύριος Ριχάρδος μετ' αὐτοῦ ἐπεθύμουν νὰ ὁμιλήσω.

ΣΚΗΝΗ Ζ'

Κος. ΡΙΧΑΡΔΟΣ καὶ ὁ ἄνω.

ΡΙΧ. Δόκτωρ, εἶδετε τὴν Λουκρητίαν;

ΕΒ. Ναι ἤτοιμαζόμην μάλιστα νὰ ἔλθω πρὸς σὰς διότι ἐπεθύμουν νὰ σὰς ὁμιλήσω περὶ τῆς υγείας τῆς.

ΡΙΧ. Χειροτερεύει, ἀλήθεια; εἰπέτε μοὶ τὸ ἀνευδοιάστος δὲν εἶμαι τυφλὸς καὶ μοιραία πείρα...

ΕΒ. Ναι, θὰ ὁμιλήσω μετ' εὐσταθείας.

ΡΙΧ. Προσμεῖνατε, δόκτωρ, νὰ κράξω καὶ τὴν ἀδελφὴν μου ἔχω εὐχαρίστησιν νὰ σὰς ἀκούσῃ καὶ αὐτή.

ΕΒ. Μάλιστα τὸ ἐπιθυμῶ.

ΡΙΧ. (κράζων πρὸς τὴν ἐν τῷ μέσῳ θύραν) Ἀδελφὴ Μαργαρίτα.

ΣΚΗΝΗ Η'

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ καὶ οἱ ἄνω.

ΜΑΡΓ. Ἰδοὺ με... (ἰδοῦσα τὸν ἔδερσον)

*Ω! δόκτωρ, θέλετε νὰ ἴδῃτε τὴν Λουκρητίαν μου;

ΡΙΧ. Τὴν εἶδε, καὶ ἔχει ἀνάγκην νὰ μᾶς πληροφορήσῃ περὶ τῆς καταστάσεως τῆς υγείας τῆς.

ΜΑΡΓ. *Ω! ὁμιλήσατε, δόκτωρ, ὁμιλήσατε... ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει φόβος, πιστεύω.

ΕΒ. Προμεῖτε, κυρία, διότι σοβαρὰ μᾶλλον θέλει εἶσθαι ἡ ἑμιλία μου.

ΜΑΡΓ. Σοβαρὰ;

ΣΚΗΝΗ Θ'

Ο ΑΒΒΑΣ ΒΙΔΑΡΣ καὶ οἱ ἄνω.

ΑΒ. (ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ) Κύριοι...

ΡΙΧ. Ἐγκαίρως ἔρχεσθε.

ΑΒ. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω περὶ τῆς ἐκλεκτῆς θυγατρ' ἰς μου καὶ ἐπομένως...

ΡΙΧ. Εἰπέτε τοῦ δευτέρου θύματός σας νὰ μάθετε περὶ αὐτῆς; ὁ ἱατρός θὰ σὰς πληροφορήσει.

ΑΒ. (στραφὴς πρὸς τὸν ἔδερσον [Δόκτωρ]) ὑπάρχει φόβος;

ΕΒ. Ἴσως—εἶνε χρεῖα νὰ με ἀκούσῃτε καὶ σὰς θέλει εἶσθαι οἰκογενειακὸν συμβούλιον.

ΜΑΡΓ. Δόκτωρ, τὸ προσίμῳ σας εἶνε πολὺ μελαγχολικόν.

ΑΒ. Ἀκούσατε. (κάθηνται πάντες) Ὑπακούουσιν ὄντα τινὰ δι' ἐκτάκτου ταχῆτος ἀναπτυσσόμενα ὄντα προσωρισμένα ν' ἀγαπήσῃσι πολὺ, πολλὰ νὰ ὑπομείνωσι, καὶ πολὺ ταχέως νὰ σβεσθῶσιν. Ἠδέϊα τις χρεῖα μελαγχολίας ἐπὶ τοῦ ὠχροτάτου προσώπου, μεγίστη νευρική ἐναίσθησις, σπάνιον τὸ μειδίημα, ἀδιάλειπτον σχεδὸν τὸ δάκρυ, παράδοξοι πόθοι, φίλτρα, μυστηριώδη, ἀφαιρέσεις, ἐκστάσεις, φρικασίαι ἐν τῷ αἵματι, ἀέννητος θερμότης ἐν τῷ ἐγκατάλειπτον, ἰδοὺ αἱ ἐνδείξεις δι' ὧν ἀναγγέλλονται τὰ ἐξαισία ταῦτα ὄντα.

ΜΑΡΓ. (περιδεῖς) Δόκτωρ, τὴν Λουκρητίαν περιγράψατε!

ΡΙΧ. (σιγὰ καθ' ἑαυτὴν) Καὶ τὴν Ροζαλίαν!

ΕΒ. Πραῦνθητε, καὶ ἄφετε νὰ ἐξακολουθήσω. Ἄνευ ζηλοτύπου, ἐνδελεχοῦς, ἀκαμάτου θεραπείας τὰ δυστυχῆ αὐτὰ πλάσματα δὲν δύνανται νὰ ζήσωσιν. Ἐάν ἀφήσωμεν αὐτὰ νὰ ἐγκαταλειφθῶσιν ὀλοσχερῶς εἰς τὰ πεδία τῆς γνώσεως, ἐν ταῖς βιβλίαις ἀποροροφῶσι τὸ ὑγρὸν τοῦ αἵματος ἐν αὐτοῖς ἀναπτύσσεται διανοητικὸς πυρετός, τρεφόμενος ἐκ τῆς συγκεντρώσεως τῶν πνευματικῶν δυνάμεων καὶ ὅσον ἀπρονοήτως πίνουσιν ἐκ τῶν πηγῶν τῆς παιδείας, τόσῳ προσεγγίζουσιν εἰς τὸ τέρμα τῆς ζωῆς των σβύνονται ὅτε πληρωθῇ πλέον ἡ αὐτοκτονία τῆς μεγαλοφυΐας, ὁ δὲ ἐγκέφαλος αὐτὸς ἑαυτὸν φθείρη.

ΜΑΡΓ. (ἀκροθεῖσα τὸν ἔδερσον ἐν τρέμῳ ἀνακράζει φέρουσα τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ προσώπου) Θεέ μου, ὁποῖον θίαμα!

ΑΒ. (πρὸς τὸν ἔδερσον) Καὶ πιστεύετε ὅτι ἡ Λουκρητία μας.

ΡΙΧ. Ἡ Λουκρητία εἶνε ὡς ἡ Ροζαλία! Τὸ ἐγνώριζον ἐγὼ, ἐγὼ ὅστις ἤθελον νὰ τὴν σώσω, ἐνῷ σὰς καὶ ἡ μήτηρ τῆς τὴν ἐφρονέσατε!

ΜΑΡΓ. *Ω! εἶνε ἀδύνατον. Ὁ Θεὸς δὲν θὰ τὸ ἐπιτρέψῃ! Δόκτωρ, εἰπέτε μοι ὅτι ἡ Λουκρητία δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων πλασμάτων. Θὰ τὴν σώσετε, ἱατρέ... εἶνε δυνατὸν ἀλήθεια;

ΕΒ. Ἐλπίζω.

ΜΑΡΓ. (πραῦνθμένη) *Α! ἔλπίζετε. ΕΒ. Ἀκούσατε ἐγὼ ἀνέστην ὅταν ἀπρονοήτως ἀπερασίσατε νὰ στείλητε τὴν Λουκρητίαν εἰς τὸ παροξυνογενέον...

ΑΒ. Τότε ἐνομιζετε ὅτι ἡ μελέτη...

ΕΒ. Θὰ ἐβλαπτε τὴν υγείαν τῆς, καὶ σήμερον σὰς λέγω ἀπροκαλύπτως ὅτι ἡ μελέτη εἶνε ὁ θάνατος αὐτῆς.

ΜΑΡΓ. Ὁ θάνατος;...

ΡΙΧ. (πρὸς τὴν Μαργαρίταν) Ἐπέσθητε τώρα, καλὴ μήτηρ;

ΜΑΡΓ. Ποῦν εἶνε λοιπὸν τὸ μέσον τοῦ νὰ τὴν σώσωμεν, δόκτωρ;

ΕΒ. Ἐν μόνον παντελῆς νοητικῆ ἀνάπαυσις δὲν πρέπει ὅμως νὰ πιστευθῆτε πολὺ εἰς τὰς ὑποσχέσεις τῆς Λουκρητίας, ἐνῷ γνωρίζω ὅτι πολλάκις παρέβη ταύτας. Πρέπει ἀπολύτως νὰ τὴν ἀφαιρέσητε ὅλα τὰ βιβλία, ὅλα τὰ χειρόγραφα.

ΡΙΧ. Ἐγὼ ἀναλαμβάνω τὴν φροντίδα.

ΑΒ. Ἀλλὰ πῶς θὰ δυναθῶμεν νὰ πείσωμεν τὴν Λουκρητίαν ν' ἀπέχῃ πάσης ἀσχολίας;

ΜΑΡΓ. Θὰ τὴ ὁμιλήσω ἐγὼ τὰ δάκρυά μου θὰ τὴν συγκινήσωσιν.

ΕΒ. Ἐγὼ θὰ ὑπέβαλλον καλλίτερον μέσον.

ΜΑΡΓ. Εἰπέτε, εἰπέτε.

ΕΒ. Πρέπει νὰ κατορθώσητε ὅστε ἀφ' ἑαυτῆς ἐκουσίως νὰ ἀπομακρυνθῇ τοῦ πνευματικοῦ βίου, τῶν μελετῶν τῆς.

ΑΒ. Καὶ πῶς θὰ ἐπιτευχθῇ τὸ τοιοῦτο;

ΕΒ. Δὲν εἶνε δύσκολον, ἢ τοῦλάχιστον συμφέρει νὰ τὸ ἐπιχειρήσητε. Ὁ ἀνὴρ πρὸς ὃν τοσοῦτο τρέφει σέβας, ὅστις ἐφότισε τὴν διανοίαν τῆς ὁμιλῶν πρὸς αὐτὴν περὶ μελλούσης δόξης, αὐτὸς οὗτος ὀφείλει νὰ τὴν ἀποδαρῶν, κατορθῶν ὅστε αὐτὴ ν' ἀπολέσῃ πᾶσαν πρὸς τὴν μεγαλοφυΐαν τῆς πεποιθήσιν.

ΑΒ. Ἐγὼ ἴσως;

ΕΒ. Ναι, Κύριέ μου. Ἀλλὰ πιστεύετε ὅτι ἄν σπουδαῖός τις ἄνθρωπος ἔλεγε πρὸς τὸν Μίλτωναν μέν ἔτι ὄν-

τα κλέ μου Ἰωάννη, ἡ εὐφύια σου οὐδέποτε θ' ἀνυψωθῆ ἄνω τῶν μετρώων ποιετῶν, θά λησμονηθῆς πρὶν ἢ ἀποθάνης, πιστεύετε ὅτι ὁ Μίλτων θά ἔγραφε τὸν Ἀπολωλότα Παράδεισον; ὦ! ὄχι· ἀλλ' ἴσως πυρπολήσας τὰ πρωτόλοια τῆς Μούσης αὐτοῦ θ' ἀπεσύρετο διὰ παντὸς ἀπὸ δυσχεροῦς καὶ στερομένου ἀμοιβῆς σταδίου.

ΑΒ. Ἄγρω, διότι ἡ μεγαλοφυΐα ἰννορίζει τί δύναται καὶ δύναται ὅτι θείει. Ὅπως δὴποτε ἰννορίζω ὅτι ἔχω ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῆς Λουκρητίας τὴν πικράν ἐκείνην ἐπήρειαν ἢ εἶπετε... ἀλλά τὸ μέσον εἶν' ἐπικίνδυνον δι' αὐτήν, σκληρὸν δὲ δι' ἐμέ.

ΕΒ. Ἦτσον ὅμως ἐπικίνδυνον καὶ σκληρὸν μακρᾶς καὶ βεβαίας ἀγωνίας.

ΑΒ. Ἔστω, εἰμαί ἔτοιμος.

ΕΒ. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ βραδύνητε; διότι ἐκάστη στιγμή ἢν ἡ ἀτυχῆς διέρχεται παρὰ τὴν τ' ἀπέξω αὐτῆς μελετώσα, φέρει μεθ' ἑαυτῆς καὶ ἐν ἔτος τῆς ζωῆς τῆς (πρὸς τὴν Μακρυτίαν) Κράξατέ τὴν λοιπὸν σαῖς δέ, (τῷ Ἄβρα) κί-με, χρησιμοποίησατε τὴν ἐπήρειαν ἐκείνην ἢ τις οὐχὶ τυχαίως παρέσχευ ὑμῖν ὁ Θεός· βίος κενός, ἀναπαυτικός, γαλήνιος δύναται νὰ σώσῃ αὐτήν βραδύτερον ἀναδελπέμεθα. (ἐξέρχεται)

ΑΒ. Λοιπὸν, Μακρυτίτα, κραῖξατέ τῆν.

ΜΑΡΓ. (παρευθίσα παρὰ τὴν θύραν τῆς Λουκρητίας) Λουκρητία, Λουκρητία.

ΣΚΗΝΗ Γ΄.

ΛΟΥΚΡΗΤΙΑ καὶ εἰάνω

ΛΟΥΚΡ. (λίαν καταδεδημένη ἐμφανίζεται ἐν τῇ θύρᾳ) Μητέρα μου!

ΜΑΡΓ. (δεικνύουσα τὴν Ἄβρα) Ἴδὲ πό-θος σὲ περιέμενε.

ΛΟΥΚΡ. (ἰδούσα τὸν Βιλλᾶς τρέχει πρὸς

αὐτήν) Ἄ! ὁ διδάσκαλός μου!

ΑΒ. [ἰναγκλιζόμενος αὐτὴν λέγει] Ὁ δεύ-τερος πατήρ σου.

ΜΑΡΓ. Σὲ ἀφίνω μετ' αὐτοῦ εἶσαι εὐ-χρηστημένη;

ΛΟΥΚΡ. ὦ ναί!

ΜΑΡΓ. (εὐσασα πρῶτον τῷ Ἄβρα λέγει καθ' ἑαυτὴν θεωροῦσα τὴν Λουκρητίαν) Εἶνε τρῶντι ὡς περιέγραψεν αὐτήν ὁ ἰατρός! Λουκρητία μου... χαῖρε, ... [φ λήσασα αὐτὴν λέγει καθ' ἑαυτὴν ἀπομακρυνομένη] Πῶς καίει τὸ μέτωπόν τῆς!... πρέπει νὰ μὴ μακρυνθῶ πολὺ. [ἐξέρχεται.]

ΡΙΧ. [σιγὰ πρὸς τὸν Βιλλᾶς] Διορθώ-σατέ, κύριε, τὸ παρελθόν, ἐγὼ θά πρά-ξω τὰ λοιπά. [εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Λουκρητίας.]

ΑΒ. [θεωρῶν τὴν Λουκρητίαν] [Πῶς νὰ ἀρχίσω;...]

ΛΟΥΚΡ. [στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ὄμου τοῦ Βιλλᾶς] ὦ! πᾶτερ μου!

ΑΒ. Τί ἔχεις, Λουκρητία;

ΛΟΥΚΡ. Κατεσπάρξααν, συνέτρι-ψαν τὴν καρδίαν μου!

ΑΒ. Εἶπέ μοι, κίρη μου...

ΛΟΥΚΡ. Ὅχι, ὄχι... μοὶ μένει ἀκόμη ἡ ὑγεία ἢ τις ζωηρά θά ἐπανέλ-θῃ, μοὶ μένουσι τὰ βιβλία μόν, ἡ σπου-δὴ καὶ τὸ μέλλον;

ΑΒ. (κλίνας τὴν κεφαλὴν ψιθυρίζει κατ' ἑαυτὴν) [Οἴμοι!]

ΛΟΥΚΡ. [θεωροῦσαν αὐτήν] Πολὺ με-λαγχολικός εἶσθε σήμερον, πᾶτερ μου! εἰπέτε μοι, πότε θά ἐπανέλθω εἰς τὸ πορθευαργεῖον;

ΑΒ. Πρὸς τὸ παρὸν εἶνε καλύτερον νὰ μὴ σκέπτεσαι κἂν περὶ τούτου.

ΛΟΥΚΡ. Μὲ πιστεῖτετε λοιπὸν πάν-τοτε ἄσθενη;

ΑΒ. Ὅχι, ἀλλὰ φρονῶ ὅτι ἀρκετὰ εἶμαθες.

ΛΟΥΚΡ. Τί λέγετε; τόσον εὐρὺ εἶνε τὸ στάδιον τῆς παιδείας, ὥστε νῆστιν

ΤΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 11^{ην} ΜΑΡΤΙΟΥ 1878

ΥΠΟ ΤΟΥ ΖΑΚΥΝΘΙΟΥ ΑΝΘΩΝΟΣ

ΤΕΛΕΣΘΕΝ ΕΝΤΑΥΘΑ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

Ως καὶ διὰ προγράμματος ἀνηγ-γέλη, τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς διευθύνσεως τοῦ Ζακυνθίου Ἀνθῶνος, τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐτελέσθη ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως κατὰ μεγαλοπρεπέστατον καὶ δημοτελέστατον μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ἐν Μακρυνίτῃ καὶ ἀλλαχοῦ πεσόντων ἡρώων τῆς ἐνεστώσης ἐπαναστάσεως. Ἡ διεύθυνσις, ἀναλογισθεῖσα τὴν ἱερότητα τοῦ σκοποῦ καὶ θελήσασα ὅπως τὸ ἐν λόγῳ μνημό-συνον ὅσον οἷον τὸ μεγαλοπρεπέστερον τοβῆ, πρῶτιστον καθῆκον αὐτῆς ἐθεώ-ησε νὰ ἀναθέσῃ τὴν φροντίδα εἰς δια-όρους διακεκριμένους ἡμῶν συμπολίτας ἐκφωνήσασιν καταλλήλους λόγους· καὶ ἐκ τῶν προσκεκλημένων μόνον εἰ ἀξιό-μοι κύριοι Δ. Σωμερίτης, δικηγόρος, καὶ Γ. Ἀνδρικόπουλος ἐξεφώνησαν ὁ μὲν ἐμβριθῆ καὶ καταλλήλον, ὁ δὲ ἱστο-ρικώτατον λόγον, οὗ δημοσιεύομεν κατωτέρω, ἐκπληροῦντες οὕτω τὴν ἐπι-θυμίαν τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν. Με-τὰ δὲ τοὺς ρηθέντας κυρίως ὁ κ. Α. Μαρτζώκης ἀπήγγειλε συγκινητικώτα-τον ποίημα, ὑπὲρ καὶ τοῦτο κατωτέ-ρω δημοσιεύομεν. Χάριν δὲ τῆς ἀλη-

θείας ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσομεν ὅτι ὁ κ. Μαρτζώκης, μὴ δεχθεὶς κατ' ἀρχὰς τὴν πρόσκλησίν μας, ἐνεκα ἀσχολιῶν του, μόνον κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς τοῦ μνημοσύνου συγκατατέθη εἰς τοῦτο, τῇ ἐπιμόνῳ παρακλήσει ἡμῶν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην βεβαίως θὰ ἐ-λογέ τις ὅτι μεγάλη τις ἐορτὴ ἐτελεῖτο. Πάντες αὐθορμήτως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς διαταγῆς ἐγκατέλειψαν τὰς ἐργασίας των καὶ προσῆλθον εἰς τὸν ναὸν τῆς Μητροπόλεως, μὴ ἐξαιρουμένων τῶν τε δημοτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχῶν, ὅπως χύσωσιν ἐν δάκρυ καὶ δευθῶσι τῷ ἱ-ψίστῳ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ἐν Μακρυνίτῃ καὶ ἀλλαχοῦ πεσόντων ἡρώων τῆς ἐνεστώσης ἐπαναστάσεως. Ἡ ἐκκλησία ἦν καταλλήλως ἐστολισμένη ἢ θύρα αὐτῆς, διὰ μελανῶν παραπετα-σμάτων καὶ πενθίμων κυπαρίσσων κεκο-σμημένη, παρίστα θέαμα συγκινητικόν· ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς ἐκκλησίας εἶχεν ἀνε-γερθῆ μεγαλοπρεπὲς κενοτάφιον, εἰς μὲν τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ ὁποῦ ἦσαν το-ποθετεῖσθαι τέσσαρες σημεῖα ἑλληνικὰ καὶ τέσσαρες κυπαρίσσοι, εἰς δὲ τὰς τέσ-σαρας πλευρὰς ἦσαν αἱ ἐξῆς ἐπιγραφαί, ληφθεῖσαι ἐκ ὧν ἀπάντων τοῦ ἐθνικοῦ

ποιητοῦ Σολωμοῦ.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Ὁ τριακόςιοι! σκωθῆτε
Καὶ ξανάλθετε ἔς ἡμᾶς,
Τὰ παιδιά σας θελ' ἰδῆτε
Πόσο μοιάζουσι μ' ἐσᾶς.

ΗΠΕΙΡΟΣ

Μόνον τ' ἀδικοσφραμμένα
Τὰ παιδιά σου στρωμωχτά,
Μὲ τὰ χέρια τσακισμένα
Σὲ ἐσπρωζαν ὄμπροστά

ΚΡΗΤΗ

Ἡ Κρήτη λέγει... ἡ γῆ ναι τῆς ἀντρέια,
Γιὰ ξαναπέστο, ἀντίλαλε ἱερὲ τῆς ἐκκλη-
(σίαι)

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Τώρα ναὶ ἀντιπαλεύει
Κάθε τέκνον σου μ' ὄρμη,
Ποῦ ἀκατάπαυστα γυροῦσι
Ἡ τὴν νίκη ἢ τὴν ὕαυ.

Ἄνωθεν δὲ ὄλων τούτων ἐφαίνετο ἐν
ᾧ οὐρανῷ συμπλέγματι μία πάλαι καὶ ἐν
καριοφύλλῃ, ἐν τῷ μέσῳ τῶν
ὁποίων ἀνεγνώσκειτο ἡ ἐξῆς ἐπι-
γραφή: Εἰς μνήμην τῶν ἐν
Μακρυνίττῃ καὶ ἀλλαχοῦ
πεσόντων ἡρώων τῆς ἐνε-
στώσεως ἐπαναστάσεως. Πέ-
ριξ δὲ τοῦ κενοταφίου ἦσαν ἀνηρημέ-
νοι διάφοροι ἐξ ἀνθέων στέφανοι, φέ-
ροντες διαφόρους ἐπιγραφάς, αἱ κα-
τωτέρω δημοσιεύμεναι, μετὰ τοῦ ὀ-
νόματος τοῦ καταστήματος ἢ τοῦ ἐκ-
παιδευτηρίου, πρὸ ὧν ἀπεσπάθησαν καὶ
αὐτοὶ μὲν τῶν καταστημάτων ἢ συλλό-
γων αὐτοπροσώπως προσῆλθον καὶ ἀ-
νήρτησαν αὐτοῦ; αἱ ἐπιτροπαὶ αὐτῶν,
τοῦ; δὲ τῶν ἐκπαιδευτηρίων ἢ παρθενια-
γωγείων αἱ διευθύντριαι ἢ διευθυνταὶ
αὐτῶν. Μόνον ὁ γυμνασιάρχης κ. Πα-
παγεωργίου καὶ οἱ κ.κ. καθηγηταί, πλὴν
τοῦ κ. Παπαθεοδώρου, δὲν εὐφραστήθησαν

νὰ παρευρεθῶσιν, ἀλλὰ μάλιστα, ὡς
ἐμάθομεν, αὐστηρῶς ἀπηγορεύθη ὑπὸ τοῦ
κ. Παπαγεωργίου τοῖς μαθηταῖς τοῦ γυ-
μνασίου ἢ ἐν τῷ μνημοσύνῳ περὶ οὐσίας
αὐτῶν.

Ἐπονται αἱ ἐπιγραφαί.

«Λέσχῃ Ἐπιάντηος. Τοῖς ἐν Μακρυ-
νίττῃ καὶ ἀλλαχοῦ πεσοῦσιν ἀνδρείοις
ἐν τῷ ὑπὲρ Πίστει καὶ Πατρίδος ἀ-
γῶνι.»—Διὰ χρυσῶν μεγάλων χαρακτι-
ρῶν «Τοῖς ἐν τῷ παρόντι ἐθνικῷ ἀγῶνι
πεσοῦσιν ἀθάνατοις ἤρωσι τόνδε τὸν
στέφανον ὁ Πολιτικὸς Σύλλογος Νέας
Ἀδελφότητος εὐλαβῶς ἀφιερᾷ.»—Διὰ καλ-
λιτεχνικῶν γραμμάτων «Τοῖς ἐν Μακρυ-
νίττῃ ἤρωσι ἡ Λέσχῃ ὁ Ζάκυνθος» Ἐν
τῷ μέσῳ δὲ ὑπῆρχε τὸ σύμβολον τῆς
πίστεως, ὑπὲρ οὗ τόσον ἐχύθη αἷμα, εἰς
μέλας σταυρὸς, φέρων ἐπ' αὐτοῦ στέ-
φανον, εἰς δὲ τὰς δύο πλευράς δύο Ἐλ-
ληνικὰς σημαίας.»—«Λέσχῃ Πατρίε, τε-
κμήριον θαυμασμοῦ καὶ Εὐγνωμοσύνης.»
—«Μιμεῖσθε τοὺς ἤρωας. Σχολὴ ἀπό-
ρων παιδῶν.»—«Τοῖς ἐν Μακρυνίττῃ
καὶ ἀλλαχοῦ πεσοῦσιν»
Ἡ ἤρωες καὶ μάρτυρες, γυναικίαι, θείαι, γέροι!
Γιὰ πίστι ὅσοι ἐπίστασι οἱ τιμημένα μέρη,
Σὺς πλέκουσι τὰ οὐράνια στεφάνια μὲ τραγαῦδια
Κ' ἐμῆς προσφύρουσι εὐλαβῶς θαυροῦσιν αὐτοῦ.
ἢ συντεχνία τῶν κουρέων Ζακύνθου.»—
«Ἀγῆρω; ἢ δόξα τῶν ὑπὲρ Πατρίδος πε-
σόντων. Τοῖς ἐλομένοις ἐνδοξον περὶ πα-
τρίδος ἐν Μακρυνίττῃ θάνατον οἱ μα-
θηταὶ τῆς Β'. Δημοτικῆς σχολῆς μετὰ
σεβασμοῦ προσενηνοχασιν.»—Μέλας
μέλας σταυρὸς, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποῖο
ἦσαν γεγραμμένα τὰ ἐξῆς: «Τοῖς ἐν Μα-
κρυνίττῃ καὶ ἀλλαχοῦ πεσοῦσιν ὑπὲρ
πατρίδος. Πηνελόπη Καραδήμου Δημο-
διδασκάλισσα.»—«Ἀγῆρω; ἢ δόξα τῶν
ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων. Ἐκπ. Ἡρακλῆς
Γ. Τρικάρδου.»

—«Στὸν Οὐρανὸν ποῦ ἔψάθητε, ψυχὰ λαμπρῶν ἡ-
(ρώων,
Ποῦ σὰς ἤγάσαν ἡ Γῆ ἢ πλήρης τόσων γῶν»
Εἰς Μακρυνίττῃ καὶ ἀλλαχοῦ
Τῆς τῶν Βουλῶν τοῦ Οὐρανοῦ,
Δεχθῆτε τ' ἀνθ' αὐτῶν τῶν τραφεῶν παιδιῶν
Δὲν κλιόμεναι, ζηλευόμεναι τὴν δόξαν τῶν ἀνδρείων,

τὴν στεφανοῦμεν μετ' εὐχῆς
ἐκπαυρομένης ἐκ ψυχῆς.

Τὰ νήπια καὶ αἱ μαθήτριά: τοῦ
Νηπιαγωγείου καὶ Παρθενιαγωγείου
τῶν Κυριῶν Πομώνης.»—«Τοῖς ἐν Μα-
κρυνίττῃ ἐνδόξως πεσοῦσιν ἢ ἀ. Δημο-
τικῆ σχολῆ τῶν ἀρρέων προσήνεγκε»
—«Τοῖς ὑπὲρ τοῦ ἔθνους πεσοῦσιν ἤ-
ρωσι τὸ ἐκπαιδευτήριον Ρεγγίνας Θ.
Δακρῶ ἀνατίθησι.»—«Τοῖς ἐν Μακρυ-
νίττῃ πεσοῦσι, τὸ παρθενιαγωγεῖον ἢ
Ἐλπίς τὸ ὑπὸ τῆς Κ.κ. Μ. Δακρῶ
διευθυνομένου προσήνεγκε.»—«Τοῖς ἐν
Μακρυνίττῃ καὶ ἀλλαχοῦ πεσοῦσι. Βα-
σιλικῆ Καλημέρη.»—«Τοῖς νικηταῖς ἐν
ἀγῶσιν ἐδίδοτο στέφανος. Τοῖς ἐν Μα-
κρυνίττῃ καὶ ἀλλαχοῦ ὑπὲρ πίστεως καὶ
πατρίδος πεσοῦσιν ἤρωσι αἱ μαθήτριά: τῆς
ἀ. Δημοτικῆς σχολῆς ἀνατίθεσιν.»

Διαρκούτης δὲ τῆς ἱερᾶς λειτουργίας,
οὐδεμία λέξις ἠκούσθη παρὰ τοῦ ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ συμπικνωθέντος ἀπείρου πλή-
θους, ἀλλὰ θαυμάσια συγκίνησις κατεῖχε
τὰς ψυχὰς ἀπάντων ἐν γένει, καὶ μέ-
νον δεκτοὶ ἢ οἰωπῆ αὐτῆ, ὅτι ἠκού-
σθη προφορῶμενον παρὰ τῶν ἱερέων τὸ,
αἰωνία ἢ μνήμη τῶν ἐν
τῷ παρόντι ὑπὲρ πίστεως
καὶ πατρίδος πεσόντων ἡ-
ρώων, τὸ ὅποιον τὸ πλῆθος, ὡς ἠχῶ,
ἐπανελάμβανε μετὰ κατανύξεως: κατὰ
τὴν στιγμὴν δ' ἐκείνην ἡ μουσικῆ, ἔ-
ξωθεν τῆς ἐκκλησίας προαυνοῦσα, πεν-
θίμως ἐπικιάνιζε, τὸ παράδειγμα δ' αὐ-
τῆς ἐμμήθησαν καὶ πάντα τὰ κωδω-
νοστάσια τῆς ἡμετέρας πόλεως, αἵτινα
δὲν ἔπαυσαν σχεδὸν ἀπὸ τῆς πρώτης,
ἀφ' ἧς στιγμῆς: δηλονότι ἡ μουσικῆ ἐ-
ξῆλθεν ἀπὸ τοῦ γραφείου τοῦ Ζακυν-
θίου Ἀνθῶνος, παρακολουθουμένη ὑπὸ τε
τῆς διευθύνσεως τοῦ ριθέντος περιοδι-
κοῦ, τῶν ὑπ' αὐτῆς διερρηθέντων, ὅπως
ἐπιτηρώσιν ἐν τῷ ναῶ τὴν τάξιν, κο-
σμητόρων, ὑπὸ πέντε παιδιῶν, φοροῦν-
των λευκὰ φοουστανέλας καὶ ἀνά
γείρας ἐχόντων πάντα τὰ διὰ τὸ μνη-
μόσυνον χειρώδη καὶ ὑπὸ πάντων τῶν
μαθητῶν τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Τρικάρδου

διευθυνομένου ἐκπαιδευτηρίου.
Οὕτως ἐτελέσθη τὸ μνημόσυνον τῶν ὑπὲρ
πατρίδος πεσόντων. Ἐνταῦθα, καταπαύον-
τες τὸν λόγον, ἐφείλομεν κατὰ καθῆ-
κον νὰ ἐκφράσωμεν δημοσίᾳ τὴν ἀ-
πειρον ἡμῶν εὐγνωμοσύνην πρὸς ἀπαν-
τας ἐν γένει τοὺς ἱερεῖς τῆς ἡμετέρας
πόλεως, καὶ ἰδίως τῷ ἀρχιερατικῷ ἐκ-
πιτρόπῳ, τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἱερεῖ Στου-
πάθῃ, τῷ προθύμῳ καὶ ἀκαμάτῳ ἐρ-
γασθέντι ὅπως τὸ ἐν λόγῳ μνημόσυνο
ἀποβῆ ὅσον οἷόν τε μεγαλοπρεπέστα-
ρον. Ἐν τάλει δὲ ἐκφραζόμεν τὰς εὐ-
χαριστίας μας καὶ τῷ ἀξιότιμῳ ἡμᾶς
δημάρχῳ κ. Ι. Πλέσσα, καὶ παντὶ ἄλλῳ
εἴτε λόγῳ εἴτε ἔργῳ, συνεργασθέντι με-
τὰ ἡμῶν.

Ἡ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ

ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΥΠΟ

Δ. ΣΩΜΕΡΙΤΟΥ

Σεβαστοὶ Συμπολιταί,

Φιλόπατρις καὶ ἔμμουσος τῆς Πα-
δος Νεότης συγκαλεῖ ἡμᾶς σήμερον
τὴν πικρὰν ταύτην, ἀλλ' ἐνδοξον
βίου μας πανηγυρίον οἱ εὐγενεῖς πα-
μοὶ, οἵτινες συνεκίνουν τὴν αἵμασ-
σαν αὐτῆς καρδίαν, τὸ θάλλον δά-
ὑπερ ἀνέταλλον ἐπὶ τῶν ὀρθνούτων
σφαλμάτων, ἢ χάρις τοῦ πένθους,
τις ἐνέπνευε τὴν αἰθροιάζουσαν αὐτῆς
νοίαν, ἀπῆρτισαν τὸν διφροσσεφῆ
θῶνα τῆς μνημοσύνης τῶν ἡρώων τῶν
ἢ ἐπικιάνιζε πρὸς ἡμᾶς ἐκτίμησις
θηκεν εἰς τὰς ἀτέχνους ἡμῶν. χε-
ρὶν ἀνετίξωμεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἄρωμα
ἡρωϊκοῦ καὶ τῆς φιλοστοργίας, τὸ
να τοῦ ἐθνικοῦ βίου, τὸ ἀπαύγασμα
δόξης τοῦ χαιμαζομένου ἔτι, ἀλ-
ναθάλλοντος ἡμῶν ἔθνους. Ἀλλ'
ἢ πικρὰ αὐτὴ καὶ ἐνδοξὸς πανηγύ-
ἀπὸ τῆς Μεγαλειότητος τοῦ οὐ-

Θεοῦ, ἐδωρήθημεν τοῦ ὑψίστου τῆς διανοίας χάρισμα, δι' ἧς ἐν μόνῃ σιγῇ δύναμεθα νὰ καταρρίπτωμεν τὰ διαχωρίζοντα ἡμᾶς ὄρη, καὶ διασχίζωμεν τὰ εὐρυκύματα τῶν θαλασσῶν πελάγη· δι' αὐτῆς ὅθεν ἄς προσέλθωμεν εἰς τὸ αἱματόφυρτον, ἀλλ' ἱερὸν ἐκεῖνο σκῆνωμα τῶν μυχῶν, ἔνθα ἀδελφοὶ προσφιλεῖς καταλιπόντες τὴν ἀγκάλην γονέων, τέκνων, συζύγων, ἀδελφῶν, ἐμπλεῖσι ἐνθουσιασμοῦ, ὅν ἡ γραφίς συντρίβεται ἀποτολμοῦσα νὰ εἰκονίσῃ, διττὸν πολεμοῦσι πόλεμον· τὸν τύραννον τῶν ὁμοφύλων ἀδελφῶν μας, καὶ τὸν ὑπονομέα τῆς πίστεως ἡμῶν· τὸν παριστάμενον ὡς λάτρινα καὶ ἀνυπόκριτον αὐτῆς μέτοχον, ὅπως ὑποσκάψῃ καὶ κατασυντρίψῃ τοὺς ἀληθεῖς αὐτῆς ὕμνητάς, τοὺς μὴ καταβιάσαντας οὐδὲ μεταποιήσαντας αὐτὴν εἰς εὐτελῆ κερμάτια ἀγορᾶς πολιτικῶν κατακτιήσεων, ἐπαξίαν τῆς ἀπολυτόφορος αὐτῶν ἱστορίας, τοῦ ἀπολυτίστου τῆς καταγωγῆς των, καὶ τοῦ ἀνεπιδέκτου τῶν ἰδίων μορφώσεως· καὶ δὲν ἐμπνεόμεθα ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς ἐθνικῆς ἐκδικήσεως τοιαῦτα περὶ τῶν συμμετόχων τῆς ἡμετέρας· πίστεως ἱστοροῦντες, διότι οὐδαμῶς μακρυνόμεθα τοῦ σεπτοῦ τῆς ἀληθείας ὀρίζοντος· αὐτὸς ὁ μέγας Πέτρος ἀνεγνώρισε τὸ βάρβαρον τῶν ὑπηκόων του, ἡ δ' ἱστορία ἐπιμαρτυρεῖ ὅτι, προσκαλέσας τοὺς μεγιστάνους τοῦ ἔθνους, ὑπέβαλεν αὐτοῖς ὡς πρόσφορον μέτρον ἐξημερώσεως, ν' ἀποστείλῃ τινὰς αὐτῶν εἰς Εὐρώπην, ὅπως προσῶσιν εἰς μόρφωσιν ἐτῶν βερβερικῶν ἡτῶν τῶν Μοσχοβιτῶν· ἀλλ' εἰς τῶν μεγιστάνων ἐκείνων, ὅν ἡ ἱστορία παριστᾷ ὡς πρόεχοντα τῶν ἄλλων, ἀντέκρουσε τὸ μέτρον ὡς ἀνωφελές, ὑποδείξας τὸ ἀνεπίδεκτον τῆς μορφώσεως· ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἐπέθετο· ὁ μεγιστάν τότε λαμβάνει ἀπὸ παρακειμένης τραπέζης εὐρὺ φύλλον χάρτου, ἀναδιπλοῖ αὐτὸ καὶ δι' ἰσχυρᾶς τῶν ἄκρων τῆς χειρὸς αὐτοῦ πιέσει· διαγράφει πτυχὴν· ἀνα-

λαμβάνει τότε τὸν χάρτην, καὶ τὸν προσφέρει πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐπιλέγων. Εἶσαι μέγας καὶ κραταίος, συγκρατεῖς τὰ πάντα ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν σου, οὐδὲν ἀντίκειται εἰς τὴν θέλησάν σου, τὸ πᾶν ὑπόκειται πρὸς αὐτήν, εὐδοκίμασον ὅμως ν' ἀφαιρέσῃς ἀπὸ τοῦ χάρτου τούτου τὴν πτυχὴν, ἣν ἐχάραξα, καὶ θέλεις πεισθῆ, ὅτι ἀδύνατα ἐπιχειρεῖς· τοιοῦτους πολεμοῦσι πολεμίοις οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν! αὕτη ἡ πικρὰ καὶ ἐνδοξὸς πανήγυρις! ἐμπνέει τὴν πικρίαν, διότι ἀδελφοὶ ἀδεφούς συμπονοῦμεν, βλέποντες αὐτοὺς ριπτομέους εἰς τὴν ἐρήμωσιν, τὴν σφακαίαν καὶ τὸν ὄλεθρον, θρηνοῦ με τοὺς σπαρσομένους ὑπὸ τῆς βαθυτάτης θλίψεως προσφιλεστάτους αὐτῶν οἰκείους, καὶ τὴν Πατρίδα στερουμένην τῶν βραχιόνων τοιούτων μαχητῶν, ἐνσαρκούντων τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς. Ἐμπνέει ἔτι τὴν δόξαν, διότι πίπτοντες, παλαίουσιν ὡς οἱ Μάρκοι καὶ οἱ Λεωνίδαι, ἀνεγείρουσι τὴν ἐλληνικὴν εὐκλειαν, ἥτις ὠχράσσε πᾶσαν ἄλλην τοῦ κόσμου δόξαν καὶ ἐδωρήσατο καὶ πρὸς τὴν γῆν ἥλιον ἀντάξιον τοῦ οὐρανοῦ. Ἐμπνέει τὴν δόξαν, διότι ἡ πτώσις αὐτῶν εἶναι πτώσις τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῦ πνεύματος, τῆς ἰδέας τῶν μαχητῶν· ὅχι! δὲν κατέπεσεν ἡ ἰδέα τῆς συντρίψεως τῶν ἀλύσεων τῶν ἀδελφῶν μας, δὲν ἔδυσεν, οὐδὲ θάδύση ποτὲ ἀπὸ τοῦ ὀρίζοντος τῆς διανοίας τοῦ Ἑλλήνος ἡ ἔννομος ἐκδικήσις τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ ὀρίων, ἀλλ' αὕτη ἐπανθεῖ, ἀκμάζει, ὡς ἐν τῇ ὥραία ταύτῃ τοῦ χρόνου ὥρα ἀνθίζον τὰ κλαρίδια, μωσχοβολοῦν οἱ κάμποι, καὶ ὅλη ἡ φύσις, ἐστερμένη τὴν δάφνην τῆς θείας κολλονῆς, γαλουχεῖ τὰς γλυκεῖς τρύφας ἐλπίδας καὶ τοὺς εὐγενεῖς ἀνεγείρει πόθους· ἐμπνέει τέλος τὴν δόξαν ἡ πικρὰ αὕτη πανήγυρις, διότι ἡ πτώσις τῶν ὕμνουμένων μαχητῶν εἶναι ἀνεγερσις τῆς ἰδέας των, προαγγέλουσα τὴν νίκην αὐτῆς, προσομοιάζουσα τὴν σῆψιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἥτις, κατὰ τὴν ὥραίαν εἰκόνα

εὐκλεοῦς ποιητοῦ, χερουβεὶμ γενεῶν καὶ πτέρυγας ἀγγέλων.

Ἀλλὰ, διαγράφαντες τὴν ἀξίαν τοῦ ἱεροῦ μνημοσύνου τῶν πεσόντων ἡρώων, δὲν ἐπετελέσαμεν ἔτι τὸν ὀφειλόμενον αὐτοῖς φόρον, οὐδ' ἐπεδείξαμεν τὴν συνέχουσαν ἡμᾶς ἐπὶ τῇ θυσίᾳ των θλίψιν, οὐδὲ Σὺ, προσηφιλῆς νεότης, συνεπλήρωσας τὸ ἔργον, δι' οὗ ἐτίμησας τὴν εὐέλπιδι ὑπαρξίν σου· δὲν ἐπαρκεῖ, καὶ τοι πρωτίστη, ἡ ἐν κατανώξει ἐπίκλησις ὑπὸ σεπτῶν, ἀζίων παντός σεβασμοῦ τῆς ἐκκλησίας λειτουργῶν, ὑπὲρ τῆς ἀθανασίας ἐκείνων, οὐδ' ἡ ἀνεγερσις πολυτελῶν θωμῶν καὶ ἡ διακόσμησις αὐτῶν διὰ τροπαίων καὶ θαυμάσιων στεφάνων, οὐδ' ἡ, ὡς θαλάσσιον κῆμα, τῶν σεβαστῶν ἡμῶν συμπολιτῶν τοῦ Ναοῦ πλήρωσις, οὐδ' οἱ ἀπ' εἰλικρινοῦς θλίψεως ἐπινευχθέντες λόγοι· ὅλα ταῦτα συντρέχουσιν, ἀλλ' ὑστεροῦσι τοῦ ὀφειλομένου πρὸς τὴν μνήμην τοιούτων ἡρώων σεβασμοῦ, τῆς ὀφειλομένης πρὸς αὐτοὺς εὐγνωμοσύνης· ἀλλὰ τίς ὁ ἐπαρκῆς σεβασμὸς, ὁποῖα ἡ εὐγνωμοσύνη; ὁ ἐπάξιος πρὸς τὴν μνήμην τοιούτων ἡρώων σεβασμὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὅν οἱ ἐνδοξοὶ ἡμῶν πρόγονοι θεώρουσιν ὡς τὸν ὕψιστον πρὸς τοὺς προσφιλεῖς αὐτῶν νεκροῦς φόρον· ἦτοι ἡ ἀνάμνησις τῆς ἐνεργείας τῆς ζωῆς καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἐπιζῶντας ἐπιτέλεσις τῶν ἡμετέρων καθήκοντων εἰλικρινῶς ὅθεν πενθοῦντες, ἐπὶ τῇ θυσίᾳ τῶν μνημοευθέντων μαχητῶν, μνημόσυνον ὑπὸ μόνης τῆς θλίψεως τῆς στερητέως αὐτῶν ἐπιτελοῦντες, ἄς ὀρισθῶμεν πάντες ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ θυσιαστηρίου, ὅτι ἐσμεν ἔτοιμοι νὰ προαπείσωμεν τὴν τιμὴν καὶ τὰ νόμιμα τῆς γλυκεῖς ἡμῶν Πατρίδος· ν' ἀπελευθερώσωμεν ἀπὸ τῶν προσφάνων καὶ ἀφάνων τῆς δουλείας ἀλύσεων πάντα ἀδελφόν μας, καὶ ἐπεκτείνωμεν τὴν εὐεργετικὴν τοῦ δένδρου τῆς ἐλευθερίας σκιάν, μέχρις οὗ πάλαι ἐλληνικῆ καρδία· οὗτος ὁ ἐπαρκῆς σεβασμὸς, οὗτος ὁ ἀμάραντος στέφανος

τοῦ μνημοσύνου.

Ἐγγίζων ἤδη εἰς τὸ τέμα τοῦ μνημοσύνου λόγου, μὴ ἐκπλαγῆτε ὅτι δὲν ἐπιαιλοῦμαι τὰς πρὸς τὸν Πλάστην ἱερείας Ἰρῶν ὑπὲρ τῶν μνημοευθέντων ἄνδρες, οἵτινες θνήσκοντες δὲν περιτυλίσσονται ὡς σάβανον τὸ κοινὸν ὕφασμα τῆς σινδόνος, ἀλλὰ τὴν ἱεράν σημαίαν τῆς Πατρίδος, παρὰ τὸν τάφον αὐτῶν δὲν θρηνεῖ μόνον γηραιὰ Μήτηρ, ἀλλ' ἡ ἀειθάλλουσα καὶ ἀγήρατος Δόξα· τοιοῦτοι ἄνδρες δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην ἀνθρωπίνων ἱκεσιῶν, ἀλλ' ἕμα τῇ ὑστάτῃ αὐτῶν πνοῇ κατακτώσι τὴν δεξιάν τοῦ θρόνου τοῦ Πλάστου· τὰ δὲ μνημόσυνα αὐτῶν δὲν ἐπιτελοῦνται πρὸς ἱερείας συγγνώμην, ἀλλ' ὡς εὐγενὲς ὑπόδειγμα τοῖς συναθληταῖς τῶν ἰδεῶν αὐτῶν καὶ τῆς πρὸς τὴν Πατρίδα ἐμπνεύσεως τοῦ καθήκοντος· ὀφειλομένον ὅθεν νὰ ἐπικαλεσθῶμεν ἀντὶ τῆς τοιαύτης ὑπὲρ τῆς μνήμης τῶν ἡρώων ἱερείας ἐτέρην ἄλλην· ἂ; ἀπευθίνωμεν πρὸς τὸν Δημιουργὸν ἵνα ὀδηγήσῃ καὶ πάλιν ἡμᾶς εἰς νέαν ἐθνικὴν πανήγυριν, ἀλλ' οὐχὶ ἵνα θρηνησῶμεν μόνον ἥρωας, ἀλλὰ νὰ δρέψωμεν τὰς διεσκορπισμένας δάφνας αὐτῶν, καὶ εορτάσωμεν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ὅλης ἐνδόξου καὶ κραταιᾶς Ἑλλάδος.

ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΘΕΙΣ ΥΠΟ

Γ. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀξιότιμοι Κύριοι.

Α.

Δὲν ἔπρεπε ν' ἀνέλθω τὸ ἔγιον τοῦτο βῆμα καὶ ἐγὼ ὁ ἀσθενής, ἀφοῦ ἐ εὐγλωττος προλαλήσας ἐπλεξεν ἐπαξίως τὸν στέφανον τῆς νέας ἐθνικῆς ἡμῶν δόξης, τῶν ἐν Μακρονήσῃ καὶ ἀλλαχόσε ἐνδό-

ξως πεπόντων. Ἀλλὰ τὸ τόλμημά μου τοῦτο ἀποδοίεον εἰς τὸν ἀκράτητον ἐπὶ τοῖς τελομένοις ἀνδραγαθήμασιν ἐνθουσιασμόν μου, καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν συγκτάσασιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως τοῦ Ζακυνθίου Ἀνωθῶνος εὐγενῆ πρόσκλησίν μου.

Μεταξὺ τῶν ἔθνῶν, τὰ ὁποῖα προσηλυτισμὸν ποτε τὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμόν τῆς ἀνθρωπότητος ἐν γένει, διαπρέπει τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐπὶ ταῖς ἐπιστήμασι του, τῆ σοφίᾳ του καὶ τῆ πολιτικῇ αὐτοῦ περινοίᾳ. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος διέδωκεν εἰς ἅπαντα τὴν ὑφήλιον τὰ γράμματα καὶ τὸν πολιτισμόν· ἀλλὰ, δυστυχῶς, καὶ τοῦτο, μὴ ἐξαρεθὲν ἐκ τοῦ πεπωμένου, ὑπέκυψε εἰς τὰς μεταβολὰς τοῦ πανδαμάτορος χρόνου, εἰς τὸν θαρύτερον καὶ αἰσχροτέρου ζυγὸν ἐξ ὧν μνημονεύει ἡ καθολικὴ τῶν ἔθνῶν ἱστορία, εἰς τὸ ἀντιανθρωπιστικὸν εἶδος τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀλλὰ καίτοι ἐπὶ τόσους αἰῶνας ὑπὸ πολυτένακτον καὶ βάρυν ζυγὸν διετέλει, διετήρησεν οὐχ ἥτιον ἀμείωτον καὶ ἀκαταγώνιστον τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας. Ὅχι, δὲν ἀπέθανεν, ὡς τινες μισέλλητες, εὐφάνταστοι δημοσιογράφοι, ποσὴ πᾶθον νὰ παραστήσωσιν, ἀλλ' ἡ πνοὴ ἀνεδίετο, καὶ ἡ καρδία ἐπαλλεν, ὅπου μία Πατρίς, μία Ἑλλάς εἰς τὰς καρδίαις τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἰδοὺ μετὰ τὴν 25 Μαρτίου 1821, ἀπέτειλεν εἰς τῆς Θεσσαλίας, Μακεδονίας, Ἠπείρου καὶ Κρήτης τὰ ὑπερήφανα βουνα ἑμοῖα πρὸς τὴν τοῦ Μαρτίου ἐκείνου χρυσῆ αὐγῆ, καὶ ὡς ἡ βασίλισσα τοῦ παντὸς διασκορπίζει διὰ τῶν ὀλοχρήσων ἀκτίνων τῆς τοῦ ἀδελφάντινον φῶς εἰς τὴν μειδιῶσαν τῆς ἀνοίξεως ἀνθρωπότητον γῆν. Ἰδοὺ, λέγω, μεθ' ὀπόσης μεγαλοπρεπείας ἀνεφάνη καὶ ἵσταται εἰς τὰ μυσφάρα τοῦ Πίνδου, τοῦ Ὀλύμπου, τοῦ Πηλίου, τῆς Ἰδης βουνα· ρίπτει, ρίπτει ἀπ' αὐτῶν τῶν ὑπερηφάνων τῆς ἐλευθερίας ἀνγκτῶν τὸ ἀπλετον φῶς τῆς, καὶ σύμπαστα ἡ Ἑλλάς, ἐλευθέρα τε καὶ δούλη, κατακυ-

ριαύεται ὑπὸ ἀπλέτου ἐνθουσιασμοῦ. Ναί! σκιρτᾷ ὁ Ἕλλην εἰς τὴν ὄψιν σου, ὦ νέα τοῦ Μαρτίου αὐγῆ, διότι διὰ τοῦ Οὐρανοῦ φωτός σου θὰ διαλυθῶσι τὰ ἐναπομείναντα νέφη τῆς δουλείας, θ' ἀπελευθερωθῆ καὶ ἡ λοιπὴ πατρίς μας ἀπὸ τὸ χάος πολυτένακτου καὶ ἀνυπόστου ζυγοῦ, καὶ θὰ ἀναφανῆ πάλιν ὁ Ἕλληνας γαλανὸς οὐρανὸς μετὰ τοῦ σαπφειρίνου καὶ πολυφώτου στερεώματος.

Β'.

Ἡ πατρίς τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τοῦ Καστριώτου καὶ τοῦ Ρήγα, τοῦ Μίνωος καὶ τοῦ Μελιδονίου κατέστη, μετὰ τὴν ἀναδούλωσιν τοῦ 1828, γῆ κλαυθμῶνος καὶ στεναγμῶν. Ἐκεῖ φόνου, ληστεῖαι, καλλιεργημένα ὠμότητες, ἀψήφισις φύλου καὶ ἡλικίας, αἰσχρὰ κτηνώδης ἀσέλγεια, βία παρανομία! Παρήρχοντο ἀνοίξεις, χωρὶς ὁμοῦ νὰ στολιζῶσιν αὐτὴν διὰ κρίων καὶ ρόδων, διότι ἐπιπτον μία, μία, χλωμαὶ καὶ μεμραραμμένα εἰς τὴν γῆν τῶν στῶνων καὶ τῶν δακρυῶν· μὲ τὰ νεκρολούλουδά των δὲ ἔθρηνον τὴν γῆν, ἥτις ὠμοίαιζε πρὸς ἔρημον νεκροταφεῖον. Καὶ μολταῦτα ἀντέστη, διότι χεῖρ Κυρίου σώζει τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἰδοὺ αὕτη δὲν εἶναι πλέον βρέφος, ἀλλ' ἀνδρωθεῖσα εἶναι τῶρα ἡδὴ τέλειος καὶ ρομφαλὸς ἀνὴρ, βαδίζων μετὰ τόλμης καὶ οὐ τυχεύοντος περισκέψεως εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ὠραίου μέλλοντος, τὸ ὁποῖον γελῶεν ὑποφύσκει καὶ μᾶς ἀτενίζει. Τὰ τέκνα τῆς λοιπῆς ἄδοντα τὰ θύρια ἄσματτα τοῦ νέου Τυρταίου πρὸ μνηῶν βαδίζουσιν ἐκεῖ, ἔνθα ἡ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος, πέρα τῶν στενῶν ὄριων, πέρα τῆς Ὄρθρου, λέγω, εἰς τὰ πεδία τῆς τιμῆς καὶ τῆς δόξης.

Γ'.

Ἰψώθη λοιπὸν ὁ ὑβρισμένος Σταυρὸς, τὸ ἔμβλημα τοῦ προοδευτικοῦ πνεύματος, ὑψώθη ὡς ἀνεξερτησίς σημαία εἰς τοὺς

τόπους ἐκείνους, ὅπου ποτὲ οἱ Θεοὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων κατόκησαν, καὶ ὅπου μόνος ὁ πολιτισμὸς ἐθριάμβευσεν. Φουκτα δὲ, ἀληθῶς ἀνδρείων ἐθελοντῶν εἰς τὸ φῶς τῆς θρησκείας καθορώντων τὰς ἀκτῖνας μέλλοντος μεγαλείου, ἐρρίφθη εἰς τὸν ἀγῶνα, πολεμῆ τὴν κραταιὰν τοῦ Ὄσμάν Αὐτοκρατορίας, καὶ ἀποδεικνύει διὰ τῶν πράξεων τῆς, ὅτι δὲν ἀπέθανεν οἱ ἀνδρείοι, δὲν ἐξωστραχίσθη ὁ πατριωτισμὸς, καὶ τέλος ἡ Ἑλλάς ἀνεγνωμέναν Ἑλληνικῶν λαῶν, καὶ ὅτι εἶναι κατὰ πάντα ἄξια ν' ἀντιπροσωπεύσῃ τὸν στενάζοντα Ἑλληνισμόν. Ναί! αὐτὰ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἡ μικρὰ ἐλευθέρα Ἑλλάς, εἰς ἣν ἤδη ἀτενίζουσι τὸς ἐσκορπισμένα ὄρφανὰ ἐπωνομάσθη ἡ μήτηρ καὶ ἡ τροφὸς αὐτῶν, ἡ κοιτίς καὶ τὸ κρυφύγετον παντὸς καταδιωκόμενου. ὦ! Ἡ καρδία μου δὲν ἀντέχει! ὡς καὶ αὐτὰ τὰ μωρὰ τῆς Ἠπείρου, προχθὲς διασωθέντα τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐκ τῶν πολεμικῶν πλοίων τῶν Χριστιανικῶν Δυνάμεων ἀπὸ τὰς ἀνηκούστους σφαγὰς κατὰ τὴν παραλίαν τῶν ἁγίων Σαράντα, ἐψιθύριζον εἰς τὰς μητρικὰς ἀγκάλας, αἰεὶ τὴν Ἑλλάδα, μὰνα! εἰς τὴν Ἑλλάδα! . . . ὦ Πόσον ὠραία ἔαφρασι!

Δ'.

Κατὰ τὸν τετράμηνον δὲ καὶ ἄνισον τοῦτον ἀγῶνα σταματᾷ ὁ νοῦς καὶ ἀδυνατεῖ ἡ γλῶσσα καὶ αὐτοῦ τοῦ δεινότερου ρήτορος νὰ ἐξηγήσῃ τὸν διάπυρον πατριωτισμὸν τῶν ἀγωνιζομένων, καὶ νὰ ἀφηγηθῆ τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις παντὸς προμαχοῦντος Ἑλλήνου, διότι πᾶς ἐκ τῶν μαχομένων θὰ πληρώσῃ πολλὰς σελίδας τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἱστορίας, καὶ ἐκάστη σπιθαμὴ γῆς καὶ νίκης τρόπαιον. Πρὸς ἐπίρρωσιν δὲ τῶν ἔμων λόγων ἂς ἐρωτηθῶσι τὰ στενὰ τῆς Γιάτσας καὶ τὸ Καραλήμπεη, ἂς ἀντηχῶσιν οἱ βράχοι τῶν ὑπερηφάνων Ἀγρᾶφων, ἂς λαλήσῃ ἡ δόξα τοῦ Κλεισούβου, καὶ ἡ περιδοξὸς Μακρινίτσα, ἂς ἐρωτηθῶσιν

ἡ Μονὴ τῆς Ευναῆς, ὁ Πλάτανος, τὸ Ἀλμυρὸν, τὰ Σφακιά, τὸ Ρέθυμνον, ὁ Φιλορίτης, ἡ Μονὴ τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἐν Ὀλύμπῳ, καὶ τόσαι ἄλλαι ἡρωϊκαὶ τοποθεσίαι, καὶ θέλουσιν ἀποκριθῆ ὅτι ὀλίγοι μαχόμενοι κατὰ πολλῶν, δέκα κατὰ ἑκατὸν, καὶ ἑκατὸν κατὰ χιλίων, ἄσπλοί τινες, γυναῖκες καὶ γέροντες κατ' ἐνόπλων ἰσχυρῶν, ἐκέρδησαν λαμπρὰς νίκας. ὦ γενναῖα μαχόμενα παλληκάρια! ἐνὸς μόνου νῦν ἔχετε ἀνάγκη, τοῦ ψάλτου τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τῶν Ἀχχιῶν ὅπως ψάλη τοὺς θριάμβους σας.

Ε'.

Οἱ περικλεεῖς καὶ ἐνδοξοὶ οὗτοι ἄγωνισταί, συνασπισθέντες τῷ συνδέσμῳ τῆς ὁμοιοῖας καὶ τῆς ἀγάπης, ἥτις εἶναι ἰσχυροτέρα καὶ τῶν τειχῶν τῆς Σιμεράμιδος, καταθραύουσιν ὀλονὲν τὰ σιδηρὰ δεσμὰ τῆς τυραννίας. Ὁμοσαν δραξάμενοι τὰ ὄπλα νὰ μὴ μεταμειθῶσιν, μέχρῃ οὐ ἀνακτιθῶσιν τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἰδῶσι τὰ ἅγια τοῦ Ἰψίστου κατοικητήρια μὴ βεβηλούμενα πλέον ὑπὸ ἀγρίων Ζεῦμπέκων καὶ Βαζιβουζούκων, τὸν Χριστὸν μας λατρευόμενον ἀκωλύτως, καὶ τὴν Πίστιν μὴ ὑβριζομένην ὑπὸ τῶν οὐρανῶν τῆς φθισιότης Ἄγαρ.

Ζ'.

Τώρα ἂς ἀναμνησθῶμεν καὶ πάλιν πρὸς σιγμὴν τὸν ὀλονὲν διεξαχόμενον Ἑθνικὸν ἀγῶνά μας. Ἰστάμεθα, εἶναι ἀληθές, ἐπὶ τῆς γῆς τῆς Ζακύνθου! Ἰστάμεθα εἰς τὸν τόπον, ὅπου τὸ πρῶτον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1821, προσηγομάσθη, ἐδῶ πλκασίον, ἐν τινι παρεκκλήσιῳ παρὰ τῶν πρωτοεργῶν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν Παλιγγενεσίας καὶ τινῶν Φιλικῶν Ζακυνθίων ἡ Σημαία τοῦ Σταυροῦ, τὸ ἔμβλημα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, τὸ ὁποῖον ἤδη ἐδηγοῦν καὶ ἀπομακρύνουν πᾶσαν ἡμέραν ἀπὸ τῆς δουλείαν τῶν νέων τῆς Αἰγύπτου Φαραῶ, ὁ Μπασιδῆκης, ὁ Χατζημιχάλης ὁ Μήτσας

5 Νικολαΐδας, καὶ τόσοι ἄλλοι περίδο-
ξοι ὀπλαρχηγοί. Μεγάλοι ὄδηγοί! Μάρ-
τυρες! . . Ἄς ἀναβῶμεν ὑψηλότερα!
Μέγα τὸ θέαμα! Οἱ ἐβελονταί μας, τὰ
γνήσια τέκνα τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ
Μαυρομιχάλη, τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τοῦ
Βότσαρη, τοῦ Μεταξᾶ καὶ τοῦ Ξυμενεγι-
νή, τῆς Μπομπουλίνας καὶ τῆς Δέ-
σπας! Ποῦ εὐρίσκειται εἰς τοὺς μαχη-
τάς τούτους τοσοῦτος ἡρωϊσμός, το-
σαύτη αὐταπέρησις, θυσία, ἀγάπη, ἰ-
σονομία, τοσαύτη εὐγενής ἀμιλλα! Με-
γάλοι αἱ βουλαὶ τοῦ Ἰψίστου! . .

Η'.

Ἀπέναντι τοῦ Βώλου, εἰς τὸ Θεσσα-
λικὸν πεδίου, κεῖται μικρὰ τις πεδιάς,
περικυκλωμένη ὑπὸ πικνῶν δασῶν. Ὀλί-
γον πρὸς Ἀνατολὰς αὐτῆς καὶ παρὰ τοὺς
πρόποδας τοῦ ὄρους Πηλίου ἐκτείνεται
τὸ μαρτυρικὸν χωρίον Μακρυνίτσα. Τὸ
χωρίον τοῦτο φέρει εὐκλεῆς στέμμα διὰ
παντὸς ἀστράπτου εἰς τὴν νέαν ἑλλη-
νικὴν ἱστορίαν, τὸ φοβερὸν μαρτύριον,
ὅπερ ὑπέστη κατὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἐπα-
νάστασιν τοῦ 1821. Ἐκεῖ ἀπεφάσιον
ὁ Μπασδένης, ὁ Ἀξελός καὶ τινες ἄλλοι
ὀπλαρχηγοὶ μετὰ 500 λογάδων ἢ
ἀντικρούσσοι τὸν ἐχθρὸν, ἐπιθυμοῦντα
νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν των. Οὗτοι
πάντες ἦσαν ἔτοιμοι ἢ ἀποθάνωσιν
ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς ὑποθέσεως, ἣν ὑ-
περησπίζοντο. Οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἀνάξιος
τοῦ ὑψηλοῦ ὀνόματος τοῦ Ἕλληνοσ, ὅ-
περ ἔφερον. Ἄπαντες ἦσαν πυριπλεγεῖς,
θαρραλέοι, καὶ διατεθειμένοι ἢ ἀποθά-
νωσιν. Οἱ Τοῦρκοι ἦσαν δωδεκακπλάσιοι,
καλῶς προμηθευμένοι ἀπὸ πυροβολικῶν,
καὶ εἶχον δύναμιν καὶ 400 ἵππων. Ὁρ-
μῶσιν οἱ θάρβαροι κατὰ τῶν ἡμετέρων
λυσσώδως, ἀλλὰ καὶ δις ὑπεχρῆσθησαν
νὰ υποχωρήσωσιν ἀτάκτως, καταδιω-
κόμενοι ὑπὸ τῆς λόγγης τῶν ἀνδρείων
ἐκείνων, ἐγκαταλείψαντες, κατ' ἐπίσημον
αὐτῶν τῶν παρατυχόντων ἐκεῖσε Εὐρω-
παῖον βεδιῶσιν, εἰς τὸ πεδίου τῆς μάχης
600 νεκροῦς, ἐκτὸς τῶν τραυματισθέν-

των. Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἔπεσον ὀλίγοι,
τὰ πτώματα τῶν ὁποίων ἴσως ἄταφα
καὶ ἐσκορπισμένα εἰς τοὺς βράχους ἐ-
κείνους κεῖνται. Ἀλλὰ δὲν ἀπέθανον!
Ζῶσιν, καὶ θὰ ζήσωσιν ἐν ὄσῳ τὰ ἐ-
λεύθερα ἥδη ἐκείνα τῆς Ἑλλάδος βου-
νᾶ. Καὶ θὰ μνημονεύονται ἐν ὄσῳ ἡγεῖ
καὶ τοῦ ἐλαχίστου νέου ἢ ἐλεύθερη λαλιά!
Ναὶ! Ἄς μείνωσιν ἄταφα! ἄς κεῖνται
ἐσκορπισμένα τὰ ἱερά τῶν πεσόντων ἐν
Μακρυνίτῃ ἡρώων σώματα εἰς τοὺς βρά-
χους καὶ εἰς τοὺς δρυμούς! Ἄς τὰ κα-
λύπτῃ ἢ λευομάρμαρος χιῶν! καὶ μολα-
ταῦτα δὲν ἀπέθανον, ζῶσιν εἰς τὰς καρ-
διάς τῶν Πανελλήνων δι' αὐτοὺς ὁ θά-
νατος εἶναι ἀθανασία! Ποῦ εἶθε τώρα
σεῖς, οἱ διώκται τοῦ Ἑλληνισμοῦ, οἱ
προσπαθοῦντες, νὰ στερησθε αὐτὸν τῆς
πατριῆς του κληρονομίας! Δὲν ἀκούε-
τε τὴν βροντῶσιν τοῦ Ἀχιλλεύου μῆνιν!
Σεῖς, οἵτινες προσπαθεῖτε νὰ ἐλαττώ-
σητε τὴν πνευματικὴν δύναμιν τῆς
Ἑλληνικῆς ἀγχίνουας! Ἐάν δικαιοθῆτε
νὰ ἐλαττώσητε καὶ τὸ τρόπιον τῆς
Μακρυνίτσης, καὶ τὴν ἐν γένει δάφνην
τοῦ ἀρξάμενου ἱεροῦ ἀγῶνός μας, ὦ!
μάθετε φωτισθεῖσθε! ὅτι δὲν θὰ δυνηθῆ-
τε! Ἡ μισελληνικὴ φωνή σας θὰ πνιγῇ,
θὰ καταπέσῃ ἐκεῖ εἰς τὰ πεδία τῆς Θεσ-
σαλίας καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλληνικῶν ἐ-
παρχιῶν, ἔνθα ὄλονεν ἀχνίζουσι τὰ
αἵματα καὶ τρίζουσι τὰ κόκκαλα τό-
σων παλληκαρίων.

Θ'.

Τοῦ λόγου μου δὲ περιελθόντος ἤδη
εἰς τὸ τέρμα του, ἀποτείνομαι πρὸς
ὑμᾶς, ὦ ἀπόγονοι προγόνων ἐνδόξων,
ὦ τέκνα γονέων μεγαλοουργῶν.

Ἄν ἐπιθυμῶμεν νὰ δειχθῶμεν ἐφά-
μιλλοι τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ νὰ φέ-
ρωμεν εἰς αἷσιον πέρας τὸν ἀρξάμενον
ἱερὸν ἀγῶνά μας, μιμηθῶμεν τὰς πο-
λιτικὰς αὐτῶν ἀρετάς. Ἐθίσωμεν νὰ
πειθαρχῶμεν μᾶλλον χάριν τῆς Πα-
τρίδος, λάβωμεν περὶ τούτου ὡς πα-
ράδειγμα τὸν Θεμιστοκλέα καὶ τοὺς Ἀ-

θηναίους, ἐνθυμηθῶμεν τὸν Παιδάρε-
τον, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ, ὡς ἤλπιε, δὲν
συγκατηρηθῆμεν μετὰ τῶν 300, ἀ-
νεχώρησε χαιρὸν ἐκ τῆς Συνελεύσεως,
διότι ἡ Πατρίς του εἶχε καὶ ἄλλους
τριηκοσίους κρείττονας αὐτοῦ. Ἀποσκο-
ρακίσωμεν τὸν λυμῶνα καὶ δολιτῆρα
τῶν Ἑθνῶν, τὴν ἐπάρχατον διχόνοιαν, καὶ
τὸν τόπον αὐτῆς καταλαβῶμεν ἢ εἰς ὑ-
ψιστον βελθὸν δόξης καὶ εὐτυχίας ἀ-
γοῦσα τὰ Ἑθνη καὶ τοὺς λαοὺς ἀγά-
πη καὶ οὐδονία.

Τέλος δ' ἡμεῖς, πλήρεις πατριωτικῶν
αἰσθημάτων, ἀναμνησκόμενοι κατὰ
τὸ θρησκευτικὸν καὶ πολιτικὸν τοῦτο
μνημόσυον τοὺς γενναίους μάρτυρας,
τοὺς ἐν Μακρυνίτῃ καὶ ἀλλαχόσε ὑπὲρ
Πίστειος καὶ Πατρίδος πεσόντας, ἀνα-
κράζωμεν ἐκ βάθους ψυχῆς καὶ καρ-
δίας:

Ἄϊωνία ἡ μνήμη!

Ἄϊωνία Ἑθνικὴ Εὐγνωμοσύνη!

Ἄϊωνία Εὐγνωμοσύνη ἀπὸ τὰς ζώσας
καὶ ἐπερχομένας γε εἰς τῶν Ἑλλήνων
πρὸς πάντας τοὺς ἡρωϊκῶς ἐν τῷ ἀρ-
ξάμενῳ ἱερῷ ἡμῶν ἀγῶνι πεσόντας.

Σημ. Διευθ. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ μνημοσύνου,
ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας διενεμήθη ἐντυπος λόγος τοῦ
ἐξοστέρτου ἡμῶν συμπολίτου κ. Α. Καλλιπικοῦ. Ἐ-
νεκα δὲ πολλῶν ἐν αὐτῷ καλλωνῶν καὶ ἐθνικῶν
ἀληθειῶν ἀναδημοσιεύομεν αὐτὸν, χάριν τῶν ἡμετέ-
ρων συνδρομητῶν.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

ΥΠΕΡ ΤΩΝ

ΕΝ ΜΑΚΡΥΝΙΤΖῃ, ΠΛΑΤΑΝῶΙ

ΚΑΙ ΑΛΛΑΧΟΣΕ ΠΕΣΟΝΤΩΝ

Συνελθόντες ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει
εἰς τὴν τελουμένην αὐτὴν ἱεροτελεσίαν,
ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ ἁγίου τούτου τε-
μένους, ἔνθα καθηγάσθη τὸ μαρτύριον
καὶ πᾶσα ἀρετὴ ἄγουσα πρὸς τὴν ἀγά-
πην καὶ ἠθικὴν τελειοποίησιν, παριστά-

μεθα ὡς εἰς τινὰ πομπὴν σεμνῆς ἀθηναί-
ας, δι' ἧς οἱ τέως κοινοὶ καὶ ἀφανεῖς με-
ταρροιοῦνται εἰς ἠθικὸν ὕψος, ἐνεκὸν τοῦ
ἔρωτος τῆς Πατρίδος, ὅς τις διδῶν οἴ-
γλην καὶ κλέος πρὸς τὰς μεγάλας θυσί-
ας, δι' ὧν προσκτᾶται ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ πάν-
δημος ὁμολογία τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύ-
νης.

Ἀναπέμποντες εὐχὰς καὶ δεήσεις εἰς
τὸν ὕψιστον ὑπὲρ ἀναπάσεως τῶν ψυχῶν
τῶν γενναιοφρόνων ἐκείνων, οὓς ἀνέφλεξεν
ὁ τῆς ἐλευθερίας ἔρωσ, περιέστεψεν ἡ δόξα,
πλόγησεν ἡ Πατρίς, συκαισθανόμεθα
ἕκαστος ἐν τοῖς μυσχοῖς τῆς καρδίας του
ἀντιπαλαίοντα αἰσθήματα πένθους καὶ
ἠθικῆς ἀγερωχίας, συγκεχυμένας φωνὰς
δακρύων, δεήσεων, ἀκοιμήτων παλμῶν καὶ
ἐθνικῶν πόθων, ἅτινα ἀποτελοῦσιν ἤχον
ἀδικόπου ὑμνωδίας, ἥτις διασπᾶται εἰς
δύο στροφάς, εἰς ὧν ἡ μὲν περιηγεῖ ἀπὸ τά-
φου εἰς τάφον, ἡ δὲ ἀνακοῦπτει ἐκ τοῦ βά-
θους τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, ἣν ἀ-
νέκαθεν περιέβαλεν ἡ ἐλευθερία διὰ τοῦ
πυρφόρου καὶ αἰμωβαφοῦς χιτῶνός της,
καθιστῶσα αὐτὴν ἄτρωτον

Ἐ ἀριστεύων λαὸς ἐν τῇ ἠθικῇ τάξει
τῶν πραγμάτων ἐστὶν ἀληθῶς ὁ ὑποτάσσ-
ων ἐχυτὸν ὑπὸ μίαν ἰδέαν, ἣς ἐστὶν ὁ
εὐθαρσῆς λειτουργὸς καὶ στρατηλάτης ἡ
δὲ ἰδέα αὕτη ἐστὶν ἡ ἐλευθερία, παρ' ἧς
περιπνέεται, συκρατεῖται καὶ ἀγθίσταται
ὁ Ἕλλην κατὰ τῶν ἐπιγενομένων σὺ τοῦ
κατακλυσμῶν, καθότι τὸ πνεῦμα δὲν
ὑποτάσσεται τῇ ὕλῃ, καθότι ἡ ἐλευθερία
ἄγει πρὸς τὴν Πρόδοον, ἥτις εἶναι ὁ ρυ-
θμὸς τῆς ἀναπτυσσομένης καθολικῆς
διανοίας ἐν τῷ δικαίῳ, τῇ ἀρετῇ, ἐν τῇ
γενικῇ ἀρμονίᾳ τοῦ παντός.

Κύπτοντες εὐσεβάστωι τὸ μέτωπον
ἀπέναντι τοῦ πολυδάκρυος αὐτοῦ κeno-
ταφίου τῶν πεσόντων ὑπὲρ Πατρίδος ἐν
Μακρυνίτῃ, Πλατάνῳ καὶ ἀλλαχόσε, ὅπερ
ἀνήγειρε καὶ ἡ μικρὰ ἡμῶν νῆσος, πενθοῦ-
τες ἀναπολοῦμεν, ὅτι εἰκονικῶς συμβολεύ-
εται ἐν αὐτῷ πελώριον καὶ ὑψιτένες κε-
νοτάφιον πᾶν ἀπ' αἰῶνος μαρτύριον τῆς
ἐλευθερίας' μνημῆτον αἰωρούμενον ὑπεράνω

των γυναικῶν των βιωσάντων ἐν τῇ ταρσπαρμένη αὐτῇ γῇ, ἣν ἀπὸ τῶν πολυσάλων αὐτῆς ἀκτῶν μέχρι τῶν βουνῶν, ἀπὸ τῶν νήσων μέχρι τῶν Στερεῶν, διηυλάκισαν τὸ πῦρ καὶ ὁ σίδηρος στυγερῶν βροχῶν καὶ ἐνθαδμηκυθμῶς τῶν θαλασσῶν καὶ ἡ βοή των πλεπτόντων ἀνέμων τὰς χινοσκεπεῖς κορυφὰς των γιγάντων ὄρέων, συνεποτελοῦσιν εἶδος βαρυήχου κραυγῆς, συνκμιλλωμένης μετὰ των δεήσεων ἡμῶν καὶ πάντων των Ἑλλήνων, ὡς νὰ προσέθεντο καὶ πειλῆγη καὶ βουνοὶ νὰ ἀνακτινάζωσιν ἐκ των πυθμένων των θαλασσῶν, ἐκ των καιλάδων καὶ ρηγμάτων, τὰ ἐν τοῖς αὐτοῖς κλυδωνῶντα ὄντα, δι' ὧν νὰ μεσουρανίστη κλυδοφανῆς καὶ παμμεγέθης πυραμῆς, ἐφ' ἧς νὰ ἵσταται βαρυπενθῆς ἡ Ἑλλάς, ἐπικοσμοῦσα ἐκυτὴν διὰ μικρῶν ἀνθούλων, ὧν οἱ κάλυκες ἀναβλύζουσ, δάκρυα ἀντὶ δρόσου.

Ἐὰν ἡ μεγαλόρριζος δρυς τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἡ ἀγριελκία τοῦ Πίνδου δὲν ἐκτείνωσι τοὺς μυριοφύλλους κλάδους των ἐπὶ τοῦ τάρου των πισόντων, ἐφ' ὧν ἀναρριπίζεται ἡ ὀμίχλη των βουνῶν καὶ κρώζει μεσουρανίζον τὸ ὄρεον, οὐχ ἦττον αἱ σταγῶνες τοῦ αἵματος αὐτῶν, ὑπὸ τῆς πνοῆς τῆς ἐλευθερίας ἐξατμίζόμεναι, περιέρχονται τὴν ἐλευθερίαν γῆν των Ἑλλήνων, διεγείρουσαι ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγάπης περιπαθῆ δάκρυα. Τὸ θεῖον ἐκεῖνο αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας, ὄπερ ζῆ ὑπὸ τὴν αὖραν τοῦ ἰδνικοῦ, ἔχον ἀναπεταμένην τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν θυσίαν, δι' ὧν κατέφλεγε τὴν πολυπαθῆ καρδίαν τοῦ Ἑλλήνος των 1821 καὶ κατηύγαζε τὴν διάνοιάν του, ἐνῶ ἀκολούθως ἐπὶ ἔτη πολλὰ ὠχρὸν καὶ ἐπιζοφωμένον ἐφάνετο ὅτι κατεκρύβη ὑπὸ των ἀρχαίων βωμῶν του καὶ συνετέφη μετὰ των ἡρωϊκῶν ἐκείνων πτωμάτων, των ὁποίων οἱ μυσηριώδεις πάλμοι διέπλαττον Βασιλείον, καὶ ἀνέστυρον ἐκ τῆς δουλείας νεόχρον καὶ ὠραῖαν Νέαν Ἑλλάδα, ἥδη ἐξελευθερὴ πάλιν ἐκ τῆς κωθρείας, ἥτις εἶχεν ἀποκρύψει τὰς πτε-

ρυγὰς τῆς ψυχῆς, ἐγκαταλείψαν καρδίαν ἀνευ ζωπύρου καὶ διάνοιαν ἀνευ φωτός. Αἱ φλόγες αἰκυκλώσασαι τὴν Ἀνατολὴν, αἵτινες κατηνάλωσαν καὶ συνέτριψαν τὰς ἀλύσεις ἄλλων φυλῶν, καταλείψασαι αὐτὰς ἀθίκτους ἐπὶ τοῦ εὐγενούς τραχήλου τοῦ Ἑλλήνος, ἀνεφλέχθησαν ἐκ τοῦ βαρυθύμου στεναγμοῦ του.

Καὶ δὴ, μόλις ἀνετίναξε τὴν πυρρόρον κόμπη τῆς ἡ ἐλευθερίας, καὶ ἡ ἐκπανάστασις, ἡ ἐν δράματι κινήσις καὶ βάδισις καὶ κλαγγὴ αὐτῆς, ἐναρμονίζει τὰ ἄτομα πρὸς τὸν θεῖον σκοπὸν τῆς ἀπολυτρώσεως ἐκ τῆς ἐπαράτου δουλείας, διότι, κατ' ἀναλλοίωτον νόμον τῆς προόδου, πᾶν καλὸν δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ ἀνευ τῆς θυσίας τοῦ αἵματος, ἐπ' ἀγαθῶ των πολλῶν.

Τί πρότερον καὶ τί ὑπτερον νὰ ὑπομνήσωμεν; Ἐντεῦθεν δρέπονται δάφνας, ἐκεῖθεν ἐξυμνοῦνται κατορθώματα. Φοιτηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν μεγαθύμου Καθηγητοῦ, ἀρῶν ἐγαλουχήθησαν ὑπὸ των Μουσῶν, στέργουσιν εἰς τὸν νιπτῆρα τοῦ αἵματος νῆριφθῶσι τὸ πνευματικόν, τὸ ἄβυλον φῶς των γραμμάτων, περισκροῦται εἰς πῦρ καὶ πυρίτιδα, καὶ ὡς εἰς μυστικὴν λαμπροφωρίαν πορευομένων ἀνδρῶν εἰς τοὺς θαλαροὺς μυχοὺς δασυφύλλου δρυμῶνος, εἰς ὃν ἀνεγείρουσι Νάον τοῦ ἀναθερμίνοντος αὐτοῦ Θεοῦ, οἱ περὶ οὗ ὁ λόγος φοιτηταὶ ἀναβαίνουσιν ἐν βουθατῇ νυκτὶ τὸ Πῆλιον ὄρος. Παρίστατο τοῦτο διασαλευόμενον ὑπὸ των πλεπτόντων αὐτὸ κεραυνῶν, οἵτινες συνάμα κατέπνιγον τὴν ἡχώ, ἵνα ἀνακρούσῃ τὸν διαμειφθέντα ἀρχαῖον δίστολον τοῦ Ὀλύμπου καὶ Κισσαῶνος, ἐπιπροσθέτουσα νέον τινὰ, τοῦ ὁποίου ἤγειτο ὁ θάνατος καὶ τὸ κλέος.

Ἄς ἀνθήσῃ ἡ δάφνη ἐπὶ τοῦ τάρου των ἀτρομήτων στρατιωτῶν τῆς ἐλευθερίας, περιπλέκουσα τὰ ῥόδα τῆς μετὰ τοῦ Σταυροῦ δεόμενοι δὲ μετ' ὑποτρεμούσης φωνῆς ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτῶν, πόρρω ἀριστάμεθα νὰ ἐ-

πυροφώμεν ἀνθούλιόν τι ἐπὶ τοῦ ἐνόπιόν μας ἀνιδρυθέντος κενοσφίτου. Ἡ κοσμητήρια των τάφων των ὑπὲρ Πατρίδος πεσόντων ἐσὶν ἡ ἀρετὴ, εἰς ἣν καὶ μόνον δέδοται νὰ συλλέγη τὰ θάλλοντα ἀνθούλια ἐκ των ρευτάντων σταγῶνων

τοῦ αἵματος, ἐφ' ὧν ἐμβάπτει τὸν κάλαμόν τῆς ἡ ἱστορίας, ἀναγράφουσα τὸν ἐπιτύμβιον των μετασχόντων τῆς ἀθανασίας, διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν ὑψηλῆς ἀθλήσεως.

Δ. Καλλίνικος.

ΠΟΙΗΜΑ

ΑΠΑΓΓΕΛΟΘΕΝ ΥΠΟ

ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΑΡΤΖΩΚΗ

Α'.

Κλαῖτε; . . ναι, κλαῖτε! σὰς θεωρῶ μὲ μάτια δακρυσομένα . . .
 Ὄμιέ! νὰ κλάψω μ' ἔφεραν μαζῆ μὲ σὰς κ' ἐμένα;
 ὦ! πές τε μου, τί δυστυχία μᾶς πλάκωσε καὶ πάλι,
 Ποῦ ἡ ἐκκλησιά μας σκυθρωπῆ, νεκρὰ τραγοῖδια ψάλλει;
 Σήμερο κλαῖτε; σήμερο; . . ἡ Ἑλλάς λοιπὸν γιορτάζει
 Μὲ δάκρυα τὸ πάσχα τῆς, ποῦ νὰ! γλυκοχαράζει; . . .
 Μὲς' ἰς τοὺς κισσοὺς κυπάρισσο ζητεῖτε νὰ σκορπίσω,
 Τὴ δάφνη τὴ λαμπριάτικη μὲ δάκρυα νὰ ποτίσω; . .
 Ἡ δάφνη μ' αἶμα ἐβλάστησε, τὸ αἶμα τὴ δροσίζει . . .
 Ἰδέτε! ἰδέτε! ὁ Κισσαῶνος ἀστράφτει καὶ καπνίζει . . .
 Ἀνάβει φῶς πασχαλὸν, καίγει χαρᾶς λιβάνι,
 Καὶ μὲ τ' Ὀλύμπου τὴ φατιὰ «χριστὶς-ἀνέστη» κάνει!
 Ὁ Πίνδος, πῶχει τὴ βραυτὴ καὶ μὲ τὴ φλόγα γράφει,
 Τὴν ἄπρη φουστανέλλα του ἰς τὰ κίκκινα τὴ βάφει . . .
 Ἐνώουσε πόρχεται Λαμπρά . . . Γιὰ ἰδὲς τε πῶς τοῦ πιάνει
 Τοῦ γέρου τοῦ περήφανου τὸ κίκκινο φουστάνι!
 Νά, καὶ τὸ κύμα βάφεται! . . φλόγα μὲ φλόγα σμίγει . . .
 Τὴ σφαλισμένη θύρα τῆς ἡ Λαῖρα μας ἀνοίγει!
 Τὸ καρυοφύλλι ἐβρόντησε . . ἰς τὴ λειτουργία μᾶς κραζει . . .
 Ἰς τὴ δεύτερη, ἰς τὴν ὑπερῆ! ἐσήμανε, πλησιάζει . . .
 Ἑλάτε, ἐλάτε, ἀδέρφια μου, γλυκὰ νὰ φιληθῶμε

Καὶ νὰ προσευχηθῶμε.

Πατέρα παντοδύναμη,
Γλυκίτατε πατέρα,
Ἐσὺ ποῦ μ' ἔνα βλέμμα σου
Ἐφώτισες τὴ σφαῖρα,
Δέξου ἔς τὴ θείαν ἀγκάλη σου
Κ' ἐμᾶς τὴ δέησί μας
Μαζῆ μὲ τὴν ψυχὴ μας!

Μῦνοι, φτωχοὶ, πανέφημοι
Καὶ περιφρονημένοι,
Ἄλλον προστάτην ἀπὸ Σέ
Δὲν ἔχουμε οἱ θλιμμένοι!
Ἦλθε καιρὸς νὰ πέσουμε
Γιὰ τὴν ἐλευθερίᾳ μας,
Λυπήσου τὰ παιδιὰ μας!

Λυπήσου τὰ δύστυχα,
Καὶ μὲ τὸ θεῖο σου χέρι,
Προστάτεμέ τα ἀπ' τὸ σκληρὸ
Τὸ τούρκικο μαχαῖρι!
Ἐς τὴ μαύρη τὴν ὄρρανια τους
Σκίρπιζε τὴ δροσιά σου,
Εἶναι κί' αὐτὰ παιδιὰ σου!

ὦ, κίττα, κίττα, Πλάστη μου!
Τὰ δόλια πεινασμένα,
Μέσα ἔς τοὺς βράχους σέρνονται
Γυμνὰ καὶ ματωμένα!
Τὴν ἀδελφὴ ποῦ κρᾶζουνε,
Τὴ μάνα ποῦ γυρνεύου,
ὦϊμέ! ταῖς μαρτυρεῖσόν!..

B'

Πῆς μας, Πατέρα! ἂν θάνατο
Ἐγράφηκε νὰ βροῦμε,
Ἄν τὴ γλυκεῖα πατρίδα μας
Ἐμεῖς πλεῖ δὲν ἰδοῦμε,
Θὰ ἰδοῦν ἐκαῖνα ἐλεύθερο,
Μὲ δῖξα καὶ λαμπράδα,
Τὴν ἄτυχην Ἑλλάδα; ...

Ἄς τὴν ἰδοῦν βασίλισσα,
Ἄς τὴν ἰδοῦν μεγάλη,
Κί' ὁ ὕπνος μας θάναι γλυκὺς
Ἐ τοῦ τάφου τὴν ἀγκάλη!
Ἐπάνου σὲ μνημα εἰλεῖθερο
Τὰ εἰλεῖθερα παιδιὰ μας,
Θὰ φαῖλουν τὴν ἀνδρεία μας!—

ὦ! δὲν ἀκούτε βογγητὸ
Ποῦ τὴν καρδιά σπαράζει; ..
Θέ μου! εἴν' ἡ κλάφα τοῦ ὄρρανοῦ,
Τῆς χήρας, ποῦ μᾶς κρᾶζει!—
ὦ, δὲν ἀργοῦμε! .. ἐφθάσαμε
Μ' ἔσας νὰ ματωθοῦμε,
Μαζῆ σας νὰ χαθοῦμε!—

Ὀδήγησέ μας, Πλάστη μου!
Οἱ Ἕλληνες βοήθεια
Ἄλλη δὲν ἔχουν ἀπὸ Σέ
Κί' ἀπ' τῶν Γραικῶν τὰ στήθια!
Γιὰ τὴν πατρίδα θάνατος
Καὶ τὴ θρησκεία, Πατέρα,
Τῶπες Ἐσὺ μιά μέρα!

Γ'

Ἐμπρὸς, παλληκάρια,
Ἐμπρὸς, σηκωθῆτε!
Πεθάνετε πρῶτα
Καὶ θ' ἀναστηθῆτε!
Θρησκείας καὶ Πατρίδος
Εἶν' ἕνας ὁ ἔχθρος
Τὸ σύνθημα ἕνα—
«ΠΑΤΡΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΣ!»